1975 - 39

MŪSŲ SPARNAI

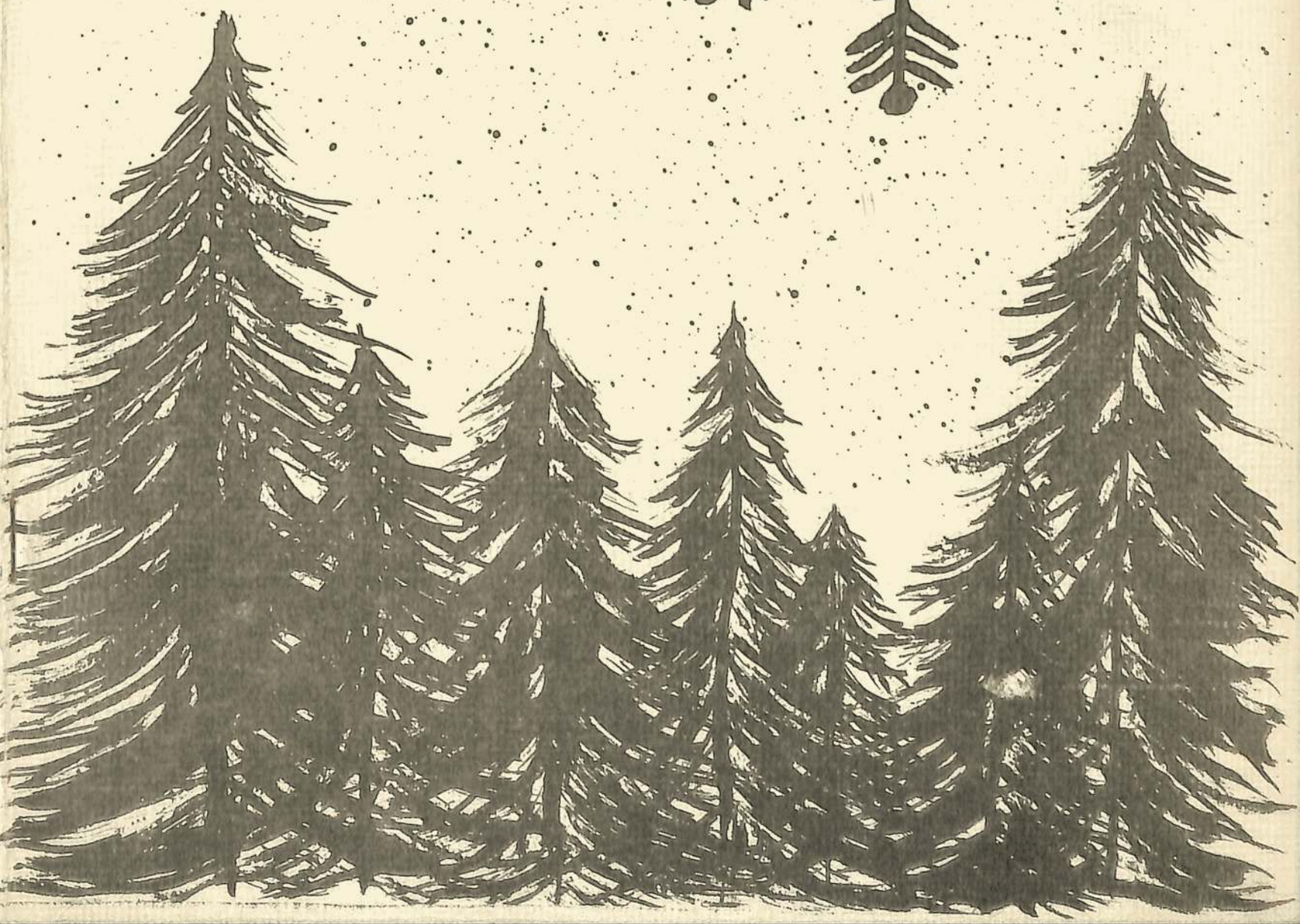

OUR WINGS — Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
PUBLISHER — Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
ADDRESS — 5230 So. Artesian Ave., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.

TURINYS

		Psl.
Linda Sherksnis	TYLI NAKTIS (viršelis)	
Dail. J. J. Neimanai	VINJETĖS	
Kun. St. Neimanas	ADVENTAS	2
Dagys	MANO RANKA	6
V. Karosas	LIETUVOS LAISVĖS TEMA	8
Dagys	TEN-TĖVYNĖJ	21
Jurgis Jašinskas	DEVENIŲ KULTŪRINIS FONDAS IR KAS TOLIAU?	22
Kun. St. Neimanas	NEMUNĖLIO RADVILIŠKIO PARAPIJA	27
Dagys	APTEMSTA	37
Vilius Variakojis	PRAEITIES ATGARSIAI	38
Dagys	SVETUR	39
Hermanas Pavilonis	LIETUVOS EV. REFORMATŲ TREMTIES BAŽNYČIA	40
Dagys	VAI LĖKITE...	45
J. Kregždė	XXVIII TREMTIES SINODAS	46
Dagys	NUTRŪKO STYGOS	55
K. Klastauskas	MARIJA KREGŽDIENĖ	56
Dagys	GYVENIMO KONTRASTAI	59
J. Kr.	PAGERBTOS UŽSITARNAVUSIOS	60
Jonas Jokubonis	PAPILIEČIŲ PADAVIMAI	63
Halina Dilienė	ELZĖ PALŠIENĖ	73
V. Anysienė	ELLA ČIGIENĖ	75
H. D.	ELENA STANKAITĖ	76
Dail. Dagys	EDITA STANKUVIENĖ	78
J. Ktr.	MIRĖ ONA GLAŽIENĖ	79
Dagys	KAS PRIDENGS?	79
* * *	GAUTI LEIDINIAI	80
Dagys	TU IŠEINI IR GRĮŽTI	81
Angelė Sinickaitė	BEING A YOUNG LITHUANIAN TODAY	82
Laima Kasparaitytė	SUKURK PASAKĄ	84
* * *	KONFIRMACIJOS	86
* * *	KRONIKA	88

LEIDĖJAS — Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija
REDAKCINĖ KOMISIJA — Petras BRUŽAS, Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ, Palmyra LAMPSATIENĖ, generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Arvydas RAMONIS
REDAGUOJA — Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.
ADMINISTRUOJA — Jonas PALŠIS, 5718 So. Richmond St., Chicago, Ill., 60629, U. S. A.
KAINA — AUKA

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autoriaus pavarde, slapyvardžiu ar inicialais nebūtinai reiškia redakcijos ar leidėjo nuomonę.

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIŲ EVANGELIKŲ REFORMATŲ ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 1975 GRUODIS Nr. 39

Skulptorius, dailininkas, poetas Jokūbas DAGYS 1975 m. gruodžio 16 d. sulaukė 70 metų

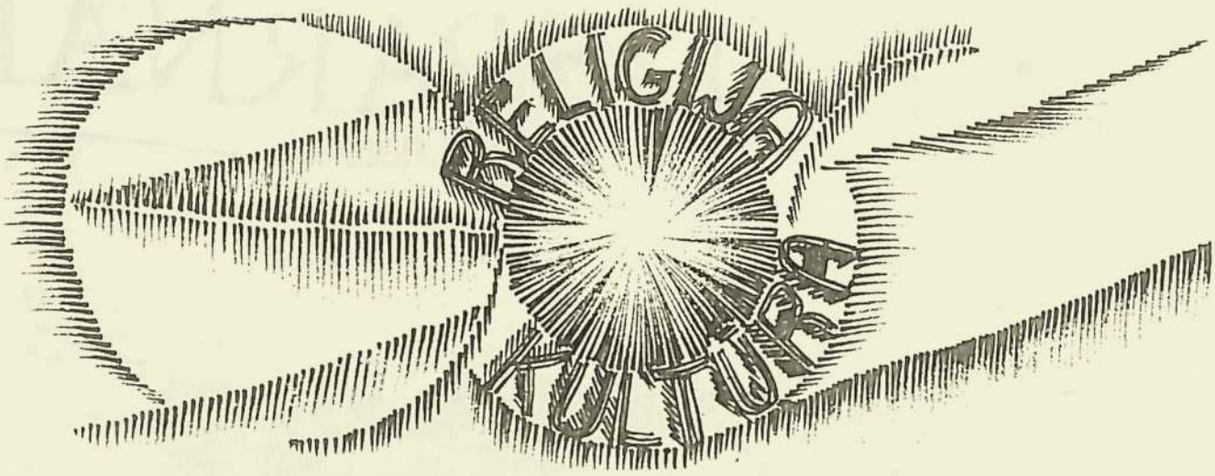

Kun. St. NEIMANAS

ADVENTAS

"Atsikelkite, vartai platieji, atsidarykit, senovinės durys, Garbės Valdovas tegu čia įžengia!" Ps. 24, 7

Adventu prasideda Nauji Bažnyčios Metai, kada giedame:

"Atverk duris, atkelk vartus:
Ateina Viešpats malonus"...

Adventas turi būti atdarų durų ir atkeltų vartų laikas. Anksčiau minėta psalmė buvo sukurta dar prieš Kristaus gimimą. Vartai ir durys, kuriuos psalmistas mini, yra Jeruzalėje. Dievas nori savo buveinėje apsistoti ir tuo pačiu padaryti ją šventove. Jeruzalės šventovė jau seniai sugriauta. Išliko ir tebestovi, kaip likutis, tik viena raudų siena, prie kurios renkasi maldininkai. Nebegalima atkelti jos vartų, nei atverti durų.

Krikščionių Bažnyčia pamatuotai šią psalmę pasilaikė ir ją Adventui priskyrė, nes durys vis dar turi būti atveriamos, nes Dievas tebenori įžengti pro atviras duris ne į mūro pastatą, bet į mūsų širdis, kurios turi būti Dievo šventykla. Dievas laukia ir nori surasti įėjimą. Dėl to ir paskutinis giesmės posmelis skamba:

"Eikš, Jėzau, Viešpatie garbės,
Atvertos durys mūs širdies.
Ak, su malone mums ateik,
Paguodos ir šviesos suteik".

Adventas-Kalėdų šventėms pasiruošimo, laukimo laikas. Bet tai nėra tik susirinkimas, kuris laukia savo Viešpaties. Laukiantysis yra pats Dievas. Jis laukia, kad plačiame pasaulyje uždaros durys Jam būtų atvertos, vartai atkelti pačių žmonių rankomis. Jis durų nesprogdina, bet laukia, kad mes iš vidaus jas atvertume. Gal keistokai skamba, kad Visagalis, lyg vienišas keliautojas, tuskena prie

mūsų durų, kuris juk yra mūsų Viešpats, apie kurį pasakyta: "Viešpaties žemė ir kas tik ant žemės; visas pasaulis ir kas jame gyva". Tai yra krikščionių pažiūra.

Mes netikime į tokią galią, kuri būtų toli nuo viso žemės triukšmo, susijaudinimo ir savo sprendimus darytų. Tikime į meilės galią, kuri pasireiškė per Jėzų Kristų. Tikime į Tą, kuris gyvu žodžiu žmonėms apsireiškė, žmogumi tapęs. Dievo Žodis laukia ir nori, kad Jį įsileistume ir priimtume savo tarpan. Dievas - "Viešpats, Galingasai Karžygys", nesiima prievartos, mus neverčia, kad Jį sektume. Prašo, kad atkreiptume dėmesį į Jį, Jam savo širdis atvertume: "Atsikelkite, vartai platieji, atsidarykite, senovinės durys".

Yra dar daug uždarų durų. Tebestovi ir tebestatomos spygliuotos užtvaros, darbo stovyklos, laukai užminuojami, kurie skiria tautas, valstybes. Tebesireiškia valstybinė, tautinė ir religinė neapykanta, kuri sukelia nesutarimus, kraujo praliejimą. Skirtingos pasaulėžiūros, rasių prieštaravimai kartais aštriai reaguoja, trukdo susitarti, viens kitą suprasti. Rasime ir savo aplinkoje, mažesniame ratelyje, kaiminystėje uždaras duris. Žmonės, kurie ką nors sunkaus pergyvena ar yra apsivylę žmonėmis, kuriais pasitikėjo, - nebenori su jais susitikti, jiems susitaikymo ranką ištiesti. Žmonės, kurie tik sau gyvena, savo naudos siekia, kitų vargo neatjaučia, - jais nesidomi. Rasime žmonių tarpe dar daug panašių uždarų durų ir daug vienumos, pagiežos, nusiminimo. Dažnai išorinis vaizdas būna netikras, klaidinantis. Atrodo, kad viskas tvarkoje, tačiau nematom, kas darosi žmogaus viduje.

Prie visų tų užsidariusių ir pasitraukusių durų tuskena mūsų Advento graudenimas. Be mūsų pačių pastangų palaimintos, linksmos Kalėdos savaime neateis. Turime būti pasiryžę iš vidaus duris atverti, žodį su vertingais pažadais nuo Dievo priimti ir gyvenimą pagal Jį tvarkyti. Su Kristaus atėjimu, susitinka gailestingumas ir taika, su tiesa ir teisingumu ir žmogaus atėjimas prie Dievo. Jei mūsų kasdieninis gyvenimas nebus Jo paveiktas, Dievas pas mus neapsistos, nes Jis nenori tik tam tikrą vietelę mumyse turėti, bet pilną įtaką į mūsų gyvenimą. Ne dėl savęs, bet dėl mūsų gerovės, kad mus ištraukus iš kai kada užsidariusio gyvenimo, iš širdgėlos.

Kur Dievas reiškiasi, per savo žodį valdo, ten atbunda ir įsigali sugyvenimo ir meilės dvasia, ten atsiranda jėgos, kurios sugriauna prietarus ir įsivaizduotas kliūtis, pastato tiltus prie kitų prieiti. Kur Dievas savo dvasia veikia, ten žmogus pradeda pats save tikrinti, savo pažiūras peržvelgti, peržiūrėti ir gal ne vieną savo klaidą atidengia, kuri jam iki tol kliudė gyvenimo kelyje pačiu gyvenimu džiaugtis. Kur žmogus Dievo meilę patiria, ten jis pats bando tos meilės ir kitiems rodyti, duris žmonių tarpe atver-

ti, meilę reikšti, o tai ir yra kelias į laimę.

Adventas būna daug kam labai užimtas, pilnas rūpesčių laikas. Vienok tie rūpesčiai ne visuomet derinasi su artėjančiomis Kalėdų šventėmis. Ar jos yra atvirų durų, atvirų širdžių laikas? Toks klausimas reikalingas ir reikšmingas. Būti žmogumi nėra taip lengva. Kiekvienas mūsų, kokios profesijos bebūtų, turi su gyvenimu kovoti. Tik retam viskas lengvai sekasi. Žymiai lengviau pajėgtume ir sunkiausius uždavinius išspręsti, juos nugalėti, jei turėtume tarpusavyje daugiau viens kitu pasitikėjimo, o ne įtarinėjimo. Gyvenime lemiamos reikšmės gali turėti ir mažas kitam suteiktas džiaugsmas. Padrąsinantis žodis, susidomėjimas tuo, kuo kitas domisi ir gyvena. Be džiaugsmo, be kitų patvirtinimo, žmogus negali gyventi, tarpti. Žinoti, kad kiti tave vertina, esi jiems reikalingas, tave pripažįsta, turi daugiau vertės, negu būti turtingam, aprūpintam, daryti gerą karjerą, bet likti vienišu, kitų nepastebimu.

Atviros širdys, atdaros durys žmogaus prie Dievo ir prie žmonių! Jei tai virstų tikrove,-Kalėdos būtų gražiausia metų šventė. Kuomet dienos trumpiausios ir tamsiausios, kartu su tuo ir slegiančios mintys spaudžia prisimenant tuos, kurie sunkiose sąlygose gyvena, skursta ir ištremti už uždarų durų laikomi, savo jėgomis iš vidaus nepajėgia jas atverti, -mums visiems dviguba šviesa ir džiaugsmas reikalingi.

Viešpats mums rodo kelią į ateitį, kas jį pasirinks, tas suras ir sulauks savo tikslą. Dievas nedaro to, ką mes patys galime ir turime daryti; nepadeda ten, kur mes patys viens kitam galime padėti. Kiekvienas turime savo dalią pergyventi ir darbu prisidėti. Kiek kas pajėgia-yra mastas, kurį Dievas kiekvienam priskiria.

Praslinkę metai kiekvienam palieka savo pėdsakus su šviesiais ar tamsiais bruožais: susikrimtimas ar nuraminimas, apsivylimas ar džiaugsmas juos lydėjo; metai buvo turtingi ar skurdūs, tušti ar pilni. Kodėl taip atsitiko? Todėl, kad gyvenimas yra pilnas galimybių, pasirinkimų. Kai pasirenkame vieną galimybę, kitos atpuola. Mūsų rūpesčiai, tikslas, klaidos, pasirinkimai ir mes patys artinamės prie galo, kaip ir metai, ir kiekvienas galas pavirsta kuo tai panašiu į naują pradžią.

Dievas mums atveria kelią į rytojų. Juo eiti yra mums patikėta ir paskirta. Mūsų meldimas tebūna: Viešpatie, mūsų Dieve, metai vėl praslinko. Tavo gailestingumas padengė visą tai, kas mus slėgė, klaidino, suvedžiojo. Visa tai jau praeityje. Praeityje liko ir mūsų silpnumas, šaltumas, pyktis. Tavo malonei mes pasiduodame. Kas buvo praeityje, Tu atleidi. Tu viską padarai nauju, viską atnaujini mumyse ir su mumis. Po Tavo apvaizda, sutikime su Tavimi, išsiriša priespauda, prislėgtieji atsigauna, atsiranda viltis, drąsa, kelias prasiveržti. Tu esi mūsų ramstis, pasitikėjimas ir ateitis.

Evanston, 1975. X. 3

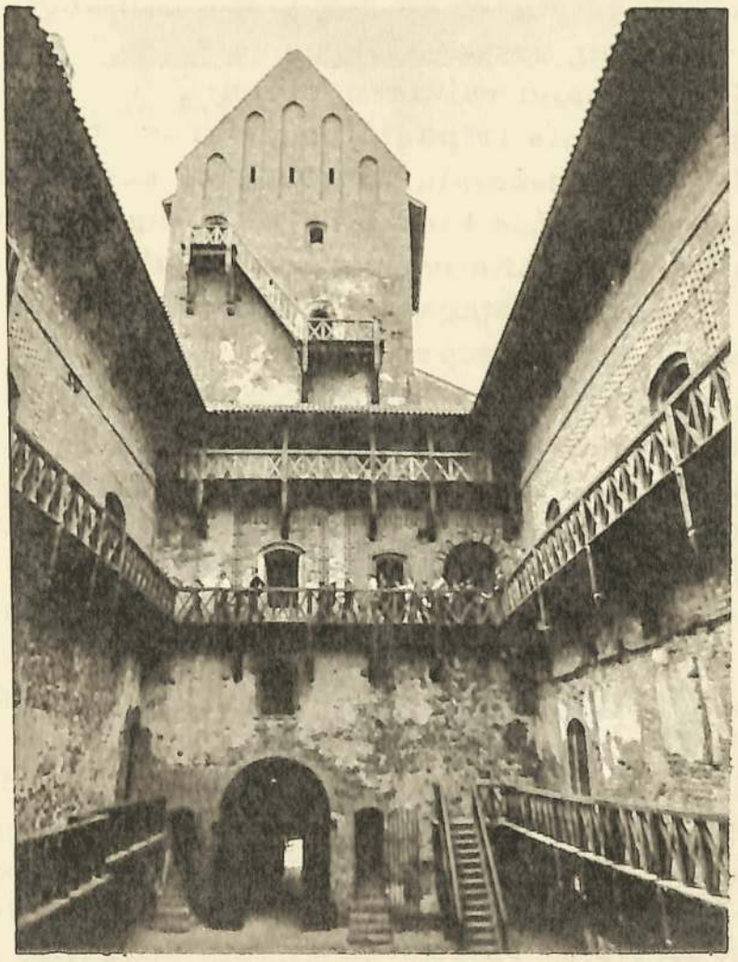

Garsioji Vytauto Trakų pilis Galvės ežero saloje

DAGYS

MANO RANKA

Aš kartą pažvelgiau į savo ranką ir nustebau.
Kokia jinai?! Lig šiol tokios dar nemačiau:
Oda suvytusi, susiraukšlėjusi, gumbuota,
Lyg vandenų paviršius audrų subanguotas.
O pro raukšlių tų tankumyną,
Tarytum pro dirvonviečių arimą,
Seni kelmai ar kupros akmenų kyšoja,
Tai jos išpampę tamsios gyslos mėlynuoja.
O gilėliau pro jąsias tiesios linijos matyti,
Tai sausgyslės,-keli kauleliai pirštų švyti,
Kurie, lyg šiekšnos upės gilumoj gulėję,
Iš ten aikštėn iškyla srovei nutekėjus.
Tokia dabar yra ranka manoji;
O kai jinai jaunystėje bujojo,
Tikriausia, buvo ji grakšti, švelnutė ir pilna,
Bet aš nepastebėjau to, lyg nemačiau anos tada.
O kiek veiksmų, darbų, kiek judėsių
Atliko ji nuo mano vaikiškų dienų:
Ji svaidė akmenis ir pagalius, ir grumstus,
Ir graibinėjo sau žaislų po vandenis sudrumstus;
Ir sniego sviedinius kietus ne tik į kupras kirto,
Bet ir į žandus, kai kovojo su vaikigaliais įnirtus.
Sukiojo ji kadais botagą arba žabą šmaikštų,
Lyg kardą pagirūnas prieš jo priešą baikštų.
Pažino ji ir spragilą, šakes ir gréblį, šluotą,
Kada keliavo per gyvenimą labai miglotą.
Dažnai kapojo ji žabus suspaudus kirvio kotą,
Ar suko dalgį sunkiai guldant javą sausą ar rasotą,
Ar traukė piūklą, ar palaukėj tąsė, tampė, rovė
Alksnyno krūmus, kol juos į krūvas sukrovė.
Ji iš maknotos žemės kasė bulves, rovė ropes
Ir valė jas pati sustirusi, sušalusi, sukrupus.
Ji laikė plūgo rankeną,-nūn baimė ima
Tai prisiminus man,-kokį ariau arimą.
Ji mėžė mėšlą, vertė jį ir kraté,
Ir žaidė sviediniu, kai tėtis to nematė.
Ji kasė sodželkas, ji statė, ji ir griovė,
Ji dirbo ko tiktai reikėjo dėl namų gerovės.
Ji krovė, stūmė, metė mūs javus į stirtas, -
Nūnai pasididžiavimas yra tas vargas jos patirtas.

Mano ranka (bronza) *DAGYS*

Vedžiojo ji taip pat pieštúką, plunksną ir teptuką,
Nors ir ne taip mikliai, kaip specai juos kad suka.
Mosavo ji plaktuką, pupkę, -kraipė kaltus įvairius,
Ne kartą sau nusibalnodama su jais nagus.
Ji lipdė, liejo, raižė, šveitė ir formavo,
Pakol iš medžiagų bežadžių gyvastį išgavo...
Gi retkarčiais merginas net paglamonėjo,
O malonumą tą ne ji, bet gi širdis tik apturėjo.
Ne kartą ji ir kūdikius nešiojo, guodė, glostė
Ir ašaras, jiems bliaunant, nuo veidų nušluostė,
Ar juos pralinksmino kadais ranka šitoji,
Kai pasigavusi anuos ji suko ir kilnojo.
Pagelbėjo jinai daug kam vikriai-judriai,
Lyg visa būtų jos mieliausieji draugai.
O gi dabar...
Nors juda dar,
Bet nebe tas jos judesys, -
Jau svetima jai praeitis.
Nors svetima dar ir lazda,
Bet gal reikės jai pakilnot ir ją...

1975.

V. KAROSAS

LIETUVOS LAISVĖS TEMA

Praslinkus beveik šimtmečiui nuo Lietuvos-Lenkijos padalijimo, carų pavergtoje Lietuvoje iškilo nauja lietuviška inteligentija, kuri visai kitomis akimis pažvelgė į lietuvių tautos laisvės problemą. Kilusi iš lietuvių liaudies inteligentija, demokratinių ir socialistinių idėjų paveikta, nusistatė ne vien prieš carizmą, bet taip pat prieš sulenkėjusią bajoriją ir drauge su ja einančią katalikų dvasiškiją. Šie abu luomai, pagal nusistovėjusią tradiciją, stengėsi išlaikyti savo rankose politinę vadovybę ir dėjo pastangas išsivaduoti iš Rusijos pavergimo bei atstatyti Rzeczpospolitos nutrauktą istorinį tęstinumą. Siekdami šio tikslo, bajorija ir kunigija sukėlė 1831 ir 1863 metų sukilimus, į kuriuos dalinai įtraukė ir liaudį. Sukilimai buvo pralaiméti, taip pat buvo pralaimėta ir visa jų vesta kova prieš carizmą, nes vadovaują luomai atstovavo atgyventai epochai.

Lietuvos mokslininkai dar iki šiol klaidingai tebetvirtina, kad bajorijos ir kunigijos sulenkėjimas buvo svarbiausia D. L. K. žlugimo priežastimi. Dėl tos pačios priežasties abu luomai, kalbiniai ir kultūriniai atitrūkę nuo liaudies, jau carinio pavergimo sąlygose, negalėję sėkmingai vadovauti lietuvių tautos išsilaisvinimo kovai. Tai tik daliné tiesa.

Neatsižvelgta į pagrindinę istorinę tiesą, kad veik kiekvienoje Vak. Europos tautoje buvo iškilusios naujos istorinės jėgos, pagimdytos renesanso, humanizmo ir reformacijos idėjų, kurios stojo į kovą prieš visą viduramžių santvarką ir jos idėjinius pagrindus. Toje kovoje riedėjo despotų ir jų rėmėjų galvos, visai neatsižvelgiant, ar savo kilme buvo užkariautojai, ar kilę iš pačios tautos. Feodalizmas rėmėsi baudžiavine sistema, kurioje liaudis buvo laikoma tamsoje ir priespaudoje. Kova prieš visą feodalinę sistemą sudarė naujųjų amžių istorijos turinį, kuriame gimė Vakarų demokratija.

Šios istorinės tiesos nepagauna mūsų istorikai ir kultūrininkai. Per tai iki šiol neturime lietuvių kalba veikalų, kuriuose būtų nušviesta ir išaiškinta Vakarų demokratijos susidarymo ir iškilimo istorija bei atidengti jos veikimo principai. Tas, ką turime parašyta šioje srityje, yra pavaizduota autorių, tebežiūrinčių į naujųjų amžių istoriją viduramžių ar partinių ideologijų samprotomis. Kaip kiekvienoje mokslo šakoje, taip ir istorijoje, reikia remtis moksliniais, o ne religiniais ar ideologiniais pagrindais, jei norima suprasti bėgamuosius istorinius įvykius, teisingai įvertinti esamą politinę padėtį ir nustatyti realų veikimo planą ateičiai.

IDĖJINIAI UŽDAVINIAI

Šiandie mūsų tauta pergyvena dvigubą tragediją. Vieną, kaip okupuota, dėl savo geopolitinės padėties ir II Pas. karo strategijos, yra sistemingai rusinama ir neša sunkią totalitarizmo priespaudą. Antrą, per Nepriklausomybės laikotarpį vietoje, kad visomis išgalėmis išlyginti savo atsilikimą nuo Vak. demokratinio pasaulio, 17 gruodžio perversmu buvo grąžinta į sumodernintus viduramžius, kur vietoj viešpatavusių luomų iškilo diktatūrinės partijos, pretendavusios į tautos elitą.

Tuo būdu Lietuva buvo atsidūrusi, drauge su kitomis atsilikusiomis tautomis, antidemokratinių jėgų stovykloje. Diktatūriniame režime, nors ir besireiškiančio švelniomis formomis, buvo užgniaužtas demokratinių jėgų brandinimas lietuvių tautoje, kas turėjo ir tebeturi liūdnas pasekmes kovoje už mūsų tautos laisvę. Neperseniai atvykęs iš okup. Lietuvos buvęs marksizmo dėstytojas prof. V. Sevrukas taip nusako susidariusią problemą: "Savo laiku sovietinio totalitarizmo ideologams buvo pasisekę diskredituoti nacionalizmo sąvoką, sutapatinus su jų vadinamąja buržuazine pasaulėžiūra ir su gynimu buržuazinės santvarkos, kuri savo keliu masės, ypač jaunosios kartos akyse, buvo pasmerkta, kaip neabejotina blogybė. Tam padėjo ir ta aplinkybė, kad Lietuvos antisovietinėje rezistencijoje tikrai nebuvo socialistiškos politinės koncepcijos. Todėl ir buvo jiems patogu įtikinti, kad rezistentai kovojo ne už tautos, o tik už turtingųjų interesus... Bet kai išryškėjo, kad naujoji santvarka vietoj socializmo išaugino tik naują buržuaziją, o daugumos žmonių sąmonėje nacionalistinės pažiūros išliko, tai nenuostabu, kad žodis nacionalistas Lietuvoje dabar vėl keičia savo reikšmę ir vis dažniau tampa drąsaus ir sumanaus savo tautos patrioto simboliu" (Keleivis, 1975. VI. 10).

Nors V. Sevrukas savo pasisakyme tebevartoja marksistinę terminologiją ir neatskiria nacionalizmo sąvokos nuo tautinės sąmonės ir demokratinius idealus sutapatina su socializmo sąvokomis, bet aiškiai nusako liūdną diktatūrinės valdžios ir antidemokratinių sąjūdžių poveikį į dabartinę lietuvių tautos laisvės kovą. Kovos eigoje paaiškėjo, kad partizaninis karas, kaip ir visa rezistencinė kova prieš okupantą, buvo iš anksto pasmerkta pralaimėjimui. Po šios žiaurios istorinės pamokos, kovojanti tauta turėjo sugrįžti į demokratijos kelią ir, apsiginklavus laisvo žmogaus idealais, tęsti kovą už laisvę, bet jau visai kitomis priemonėmis ir taktika.

Panašus idėjinis persilaužimas vyksta lietuvių išeivijoje. Pasitraukę į Vakarus Lietuvos politiniai emigrantai neatsisakė nuo savo ideologijų ir, nežiūrint akademinio išsilavinimo, nesugebėjo įsigilinti į Vakarų demokratijos istorinę paskirtį ir nustatyti realią lietuvių tautos laisvinimo politiką. Jų galvosena ir veiklos metodai atitinka XIX a. bajorijos ir dvasiškijos mentalitetą, nes didžiuma

tebegyvena įsitikinimu, kad galima atstatyti istorinę praeitį. Tuo istoriniu keliu nužygiavo ne tik bajorija, bet ir mums gerai žinoma carinės Rusijos emigracija, tuo pačiu keliu nukeliaus ir visi lietuvių diktatūriniai ir antidemokratiniai sąjūdžiai. Tai yra istorinė aksioma, kad negalima sugrąžinti istorijos į atgyventą praeitį, ar stoti į kovą su pasenusiais ar subankrutavusiais idėjiniais ginklais prieš modernųjį totalitarizmą.

Panašią istorinę padėtį lietuvių tauta pergyveno t. v. Tvano periode (mano plačiau nagrinėtą studijoje "Lietuva Tvano lūžyje", atspausdintą "Mūsų Sparnų" 38 numeryje). Laimėjus D. L. K. kontrreformacijos stovyklai, praktiškai visi renesanso, humanizmo ir reformacijos kultūriniai židiniai buvo sugriauti arba nuslopinti. Jų vietoje išaugo 303 vienuolynai su 15,000 vienuolių, kurie padėjo išrauti iš lietuvių tautos sąmonės atneštus laisvo žmogaus idealus ir racionalią galvoseną. Šiame darbe pirmavo jėzuitų ordinas priešakyje su garsia Vilniaus Jėzuitų Akademija ir su 22 kolegijomis, pasklidusiomis po visą kunigaikštiją. Jėzuitai nepasitenkino vien tik reformacijos griovimu, bet tolygiai nukreipė savo kovas prieš visą moderniąją filosofiją, pradedant Descartes ir baigiant Kantu, bei prieš Koperniko, Keplerio, Galileo paskelbtą mokslą. Šių pastangų dėka D. L. K. bajorija ir dvasiškija buvo grąžinta į tamsiuosius amžius ir tik jėzuitų ordino panaikinimas 1773 m. atvėrė Lietuvą apšvietos amžiui, kas ir išgelbėjo ją nuo galutino dvasinio sunykimo.

Tuo tarpu gretimoje Prūsijoje, Livonijoje, Švedijoje ir net Petro Didžiojo įkurtame Petersburge suklestėjo modernūs mokslai ir filosofija, kurių dėka šie kraštai iškilo į pirmaujančias galybes ir lengvai nugalėjo ir pasidalijo tamsybėje ir anarchijoje paskendusią Rzeczpospolitą. Jei anuometinėje D. L. K. nugrimzdimas į obskurantizmą pražudė bajorų ir didikų valdomą didžiulę valstybę, tai kaip mūsų laikais maža lietuvių tauta, neįsisavinusi Vak. demokratijos dvasinių ir mokslo laimėjimų, gali tikėtis lietuvių tautos laisvės laimėjimo prieš totalitarinę galybę?

Lietuvos istorikai nepermatė, kad Lietuvos nepriklausomybės iškilimas po I Pas. karo būtų buvęs neįmanomas be Vak. demokratijos laimėjimo prieš despotijas, iš po kurių griuvėsių galėjo prisikelti ilgus amžius pavergtos tautos. Ta pačia istorine logika remiantis, sugriovimas demokratinių valstybių kontinentalinėje Europoje pražudė mažųjų tautų iškovotas nepriklausomybes. Iš čia išplaukia istorinė paralelė: XVII a. kontrreformacijos jėgų laimėjimas pražudė D. L. K-jos valstybingumą ir suklestėjusią lietuvių tautos kultūrą, gi XX a. antidemokratinių jėgų iškilimas kontinentalinėje Europoje palaidojo Lietuvos nepriklausomybę ir paskandino ją naujajame Tvane. Verta pažymėti, kad antidemokratinės jėgos iškilo kaip tik tose šalyse, kur XVII a. dominavo kontrreforma-

cijos stovykla ir carinė Rusija. Susidaręs pernelyg istorinių grumtynių tęstinumas nūdien reiškiasi ne religinių, bet idėjinių kovų plotmėje. Tiek pirmuoju, tiek antruoju atveju kova vyko ir tebevyksta tarp laisvės ir despotijos.

DU GALIMUMAI

Po II Pas. karo Lietuva pateko į pirmąsias fronto linijas tarp Vakarų pasaulio ir Maskvos totalitarizmo. Prieš lietuvių tautą iškilo du galimumai: pasitikėti ir remtis moraliai ir politiniai Vak. demokratija, tikint jos pergale prieš komunizmą ar, nesitikint Vak. demokratijos laimėjimo ir jų realios pagalbos, įsijungti be rezervų į komunistinę santvarką ir joje iškovoti sau tautinę autonomiją. Šių dviejų galimumų ribose ėmė formuotis lietuvių tautoje (tėvynėje ir išeivijoje) dvi priešingos pasaulėžiūros. Pirmoje stovykloje vyrauja įsitikinimas, kad Vak. demokratijos militarinis, diplomatinis, ekonominis ir idėjinis spaudimas į Sovietų Sąjungą kelia vis didėjantį pavergtų tautų ir žmonių laisvės troškimą, kuris prives prie totalitarizmo sužlugdymo. Savo ruožtu Maskva, vesdama imperialistinę politiką prieš visus savo kaimynus, anksčiau ar vėliau įsivels į karą, kuris tik paskubins visos komunistinės sistemos subyrėjimą. Panašiais istoriniais keliais žygiavo carinė Rusija ir susilaukė savo žlugimo, iš po kurios griuvėsių prisikėlė pavergtos tautos. Sovietų Sąjungai yra lemta pakartoti carinės Rusijos likimą. Pasitikint šiuo istoriniu palyginimu, vylimasi vėl atgauti Lietuvai laisvę.

Visai kitomis kategorijomis galvoja priešingoji stovykla. Pasiremdama Markso teorijomis yra įsitikinusi, kad kapitalizmas įžengė į krizių ciklą, iš kurių neranda ir neras išeities. Kapitalizmo žlugimas yra neišvengiamas ir drauge su kapitalizmu žlugs V. demokratija. Išeinant iš šios prielaidos daroma išvada, kad vedama lietuvių tautos kova už nepriklausomybės atstatymą yra beprasmė ir bereikalingai tam tikslui aukojamos jėgos. Vak. demokratijos nieko iki šiol nepadarė lietuvių tautos išlaisvinimui ir nieko nedarys ateityje, nes yra paskendusios savo vidujiniuose prieštaravimuose ir palaipsniui traukiasi prieš komunizmo laimėjimus visame pasaulyje ir didėjantį trečiojo pasaulio agresingumą.

Panašiu keliu žengė Romos imperija, kuri išaugo iš mažos lotynų genties į pasaulinę galybę, bet pasiekusi savo išsivystymo viršūnę, ardoma iš vidaus kylančios krikščionybės ir spaudžiama iš oro barbarų, turėjo žlugti. Panašų likimą Vak. Europai, ypač Vak. demokratijai, lemia ne vien kairieji intelektualai, pasiremdami marksistine dialektika, bet ir žymūs vakariečių istorikai, kaip Arnold J. Toynbee ir daugelis katalikų intelektualų.

Šios istorinės perspektyvos poveikyje okup. Lietuvoje, atmetus Maskvos pataikūnus ir jos agentus, išaugo tautinis komunizmas, ku-

ris kovoja už tarybinės Lietuvos įsipilietinimą lygiateisiu nariu Sovietų Sąjungoje, už plačią ūkinę ir kultūrinę autonomiją, kad sudarius sąlygas tolimesniam lietuvių tautos ugdymui, bet aiškiai socialistinėje dvasioje. Norėdami įrodyti savo ištikimumą komunizmo principams, tautiniai komunistai yra įsijungę į kovą prieš buržuazinių ideologijų liekanas, religijų atgyvenas ir reakcingą išeiviją.

Lietuvių išeivijoje, ne vien Amerikoje, bet ir visame laisvajame pasaulyje, panašiomis kategorijomis galvojantieji lietuviai sudarė bendradarbiautojų ir tiltų statytojų sąjūdžius, kurie tautiniame komunizme įžiūri atramą lietuvių tautos ateičiai. Bendradarbiautojai nėra komunistinių įsitikinimų ir vengia politinių ar ideologinių konfliktų su vietos valdžiomis, atsiriboja aiškiai nuo Maskvos komunizmo, kurį laiko ideologine priedanga rusiškajam imperializmui. Tačiau savo veikla remia tarybinę Lietuvą ir garsina jos tikrus ar tariamus laimėjimus. Jie negailestingai kritikuoja visą išeivijos vedamą laisvinimo politiką, kaip beprasmę ir net žalingą tautiniam komunizmui ir ugdo jaunuomenėje tarybinės Lietuvos patriotizmą.

Ryškėjantis lietuvių išeivijoje susiskaldymas į dvi priešingas idėjines stovyklas yra žymiai komplikuotesnis, negu atrodo iš pirmo žvilgsnio. Lietuva dar nebuvo pilnumoj demokratinė tauta. Joje vyravo ne vien religinė, bet ir idėjinė ir politinė katalikybės įtaka, nustelbdama liberalinius ir socialistinius sąjūdžius. Dar didesnėje persvaroje katalikų srovė pasireiškė naujuose ateiviuose, nes kairieji per pirmąjį bolševikmetį buvo įtraukti į sudaromus tarybinius organus ir naciams užėjus tapo pirmomis aukomis.

Pačioje pradžioje iš išeivių kairiojo sparno atsirado pavieniai balsai, kurie nedrąsiai pasisakė už bendradarbiavimą su kraštu, tuo norėdami paremti lietuvių tautinį komunizmą, kaip realią atsparą lietuvių tautos išsilaikymui totalitarizmo sąlygose. Tolygiai jie nukreipė savo aštrią kritiką prieš visus laisvinimo veiksnius, pasisakydami iš esmės prieš tokią politiką, nes jų įsitikinimu, toks nusistatymas teikė Maskvai pasiteisinimą, nepasitikėti Lietuvos komunistų partija ir vesti kietą politiką prieš bet kokias lietuvybės apraiškas.

Taip formuojamos mintys išeivijos spaudoje ir suvažiavimuose nesulaukė plataus atgarsio, nes jų kėlėjai, dažniausiai, slapstėsi prisidengdami slapyvardžiais ar kalbėjo uždaruose susibūrimuose. Svarbiausia, jie nesugebėjo išvystyti logiškai pagrįstos argumentacijos savo tezėms paremti, dažnai įpuldami į savo pačių prieštaravimus. Visai pagrįstai plačioji lietuvių išeivija sutiko tokias mintis su nepasitikėjimu ir įtarimu, kad dirbama priešo naudai.

Reikalai žymiai pasikeitė, kai po II Vatikano susirinkimo R.Katalikų Bažnyčia ėmė ieškoti sambūvio su komunizmu. Dabar lietu-

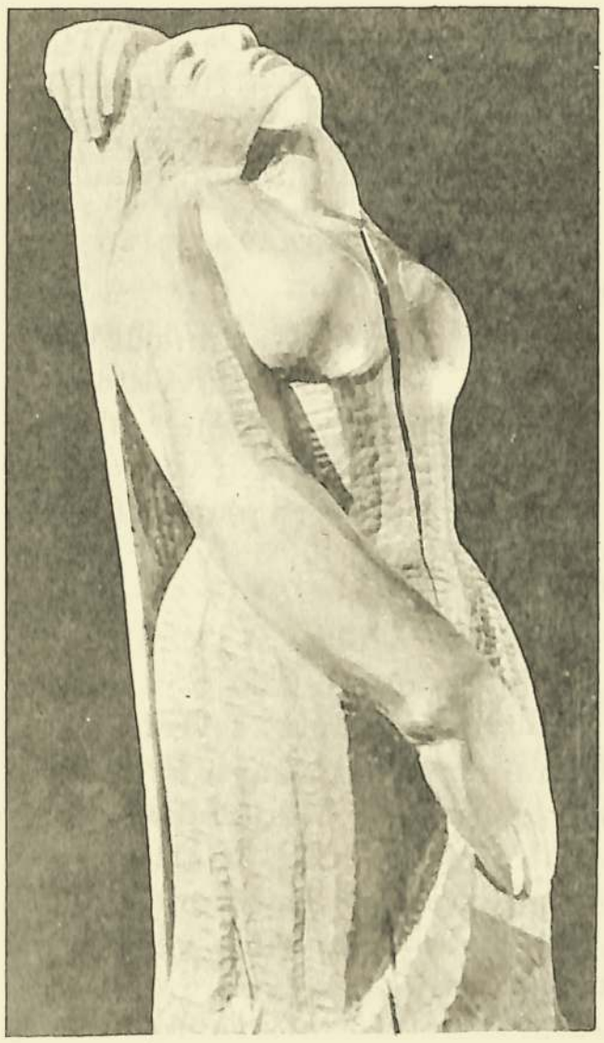

Ji svajoja ir kenčia

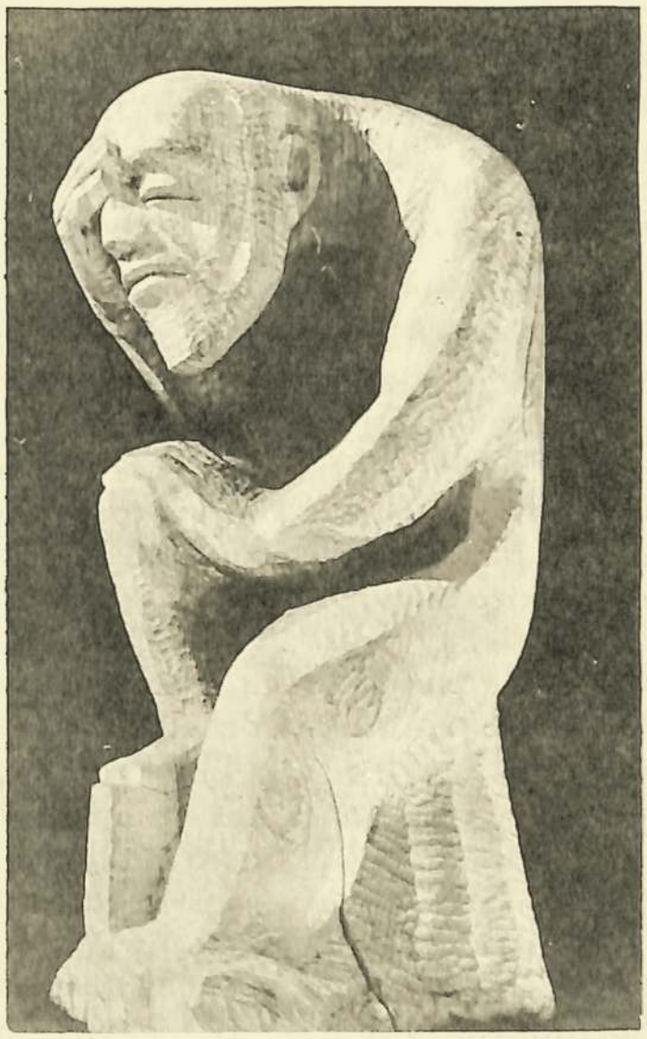

Visada taip pat DAGYS

Šeimos centras (medis) DAGYS

viai katalikai, Vatikano Rytų politikos poveikyje, tiek šiapus-tiek anapus, ėmė siekti bendradarbiavimo su komunistais, tikėdamiesi laimėjimų persekiojamai Bažnyčiai. Šis staigus idėjinis ir politinis Vatikano posūkis, kaip visame pasaulyje, taip lietuvių tautoje, suskaldė katalikus į dvi priešingas stovyklas.

EVANGELIKŲ NUSISTATYMAS

Ar lietuviai evangelikai turi savo skirtingą nusistatymą dėl lietuvių tautos ateities, ar gravituoja vienon ar kiton stovyklon, ar, pagaliau, pasilieka neapsisprendę ir pasimetę kryžkelėje? Teoretiniai imant, lietuviai protestantai turėtų ir privalėtų vadovautis visai skirtingomis samprotomis, nes reformacija yra padėjusi dvasinius pagrindus naujųjų amžių istorijai. Tikrumoje dalykai atrodo visai kitoje šviesoje.

Po pergyvento Tvano Lietuvos reformacija pateko į daug siaubingesnę padėtį, negu šiandieną pergyvena komunistinėje valdžioje. Kaip dabar, taip anuomet, evangelikai buvo pašalinti iš viešo lietuvių tautos politinio ir kultūrinio gyvenimo ir tūnojo savo uždaruose getuose, tenkindamiesi vien religiniu vegetavimu. Neturėdami jokių galimybių išlaikyti savo mokyklų, turėti savo spaudą, leisti knygas, -ilgainiui evangelikai prarado savo protestantišką sąmonę.

Panašiai ir visa lietuvių tauta buvo praradusi savo valstybinę ir tautinę sąmonę, nes begyveno vien parapijiniu gyvenimu. Reikėjo didelių "Aušros" ir "Varpo" pastangų prikelti lietuvių tautinę sąmonę ir paruošti ją kovai už Lietuvos laisvę. Tačiau neturėta spaudos prikeliančios protestantišką sąmonę. Nors evangelikai carinės okupacijos metais, o vėliau ir Nepriklausomybės laikotarpyje buvo gavę daugiau laisvės ir buvo įsilieję į lietuvių tautos gyvenimą, bet pilnos protestantiškos laisvės nebuvo atgavę ir tokiame stovyje pateko vėl į komunistinę vergiją, ar pasirinko tremtį.

Neturėdami savo protestantiškoje dvasioje auklėjimo židinių, lietuviai evangelikai, lankydami bendras mokyklas, perimdavo katalikiškas ar romantiniai-nacionalistines samprotas, kurias įsisavindavo kaip lietuvišką galvoseną ir ja vadovavosi. Politiniame gyvenime evangelikai pritapdavo prie įvairių laicistinių lietuviškų partijų ar sąjūdžių, perimdami jų ideologijas. Niekam anuomet neateidavo į galvą mintis, kad reformacija nėra vien religinis reiškinys, bet dvasinis sąjūdis, padėjęs pagrindus naujųjų amžių istorijai. Netgi lietuvių evangelikų dvasiškiai toleravo, kad lietuvių evangelikų samprotavimai politikos, socialiniais ar kultūriniais klausimais nesiskirtų nuo tautoje skelbiamų ideologijų. Todėl Nepriklausomybės laikais lietuviai evangelikai, savo politinėje ar kultūrinėje veikloje, neparodė savo pažiūrų išskirtinumo.

Prieš tokį evangelikų pasyvumą ėmė kelti protesto balsą jaunoji lietuvių akademikų karta, įsteigdama 1963 m. Lietuvių Protestan-

tų Akademikų Sąjungą. Tačiau nesulaukę paramos iš evangelikų bažnytinių vadovybių, nesuradę mecenato ir nebūdami tam uždaviniui intelektualiai pasiruošę, -turėjo nutraukti savo veiklą. Užsimojimas subrandinti išeivijoje lietuvių protestantiškąjį intelektualų elitą sužlugo. Tai nedovanotinas apsileidimas ir drauge nusikaltimas prieš evangeliškas Bažnyčias ir lietuvių tautą. Be intelektualinio pasiruošimo neįmanoma spręsti problemų, prieš kurias esame pastatyti. Antra vertus, tik atpalaidavus protus nuo atgyventų idėjų ir samprotų, tegalima pilnumoje įsisavinti naujųjų amžių galvoseną ir mesti žvilgsnį į ateitį. Tokiam uždaviniui pasiekti lietuvių protestantiškoji akademinė jaunuomenė buvo geriausia medžiaga, bet ji paliko nepanaudota. Jos vietą dalinai užpildė vidurinioji karta, susitelkusi aplink "Mūsų Sparnų" žurnalą, kur keliamas protestantiškos sąmonės atgaivinimas.

Lietuviai evangelikai yra susiskirstę į įvairias konfesijas. Ekumeniniais pagrindais yra įsteigta Lietuvių Evangelikų Taryba, kad bendromis jėgomis veikti ir spręsti bendrus religinius ir tautinius klausimus. Gyvenimas parodė, kad vis dar neįstengiama atsipalaiduoti nuo atsivežto iš Lietuvos galvojimo ir laisvės kovoje pasitenkinama pritarimu veiksnių vedamai politikai. Nedrįstama pareikšti savitos pažiūros ir nusistatymo lietuvių tautos laisvės kovoje.

VAKARIETIŠKAS POŽIŪRIS

Iš anksčiau išdėstyto samprotavimo matėme, kad lietuvių tautos ateitis yra tampriai surišta su Vak. demokratijos laimėjimu ar pralaimėjimu prieš komunizmą, nes tik demokratijos idealų laimėjimas tegali užtikrinti Lietuvai laisvę. Ar tikrai Vak. demokratijai ateina pražūtis, kaip tai lemia komunistai, marksistai ir įvairių radikalinių sąjūdžių atstovai, tame skaičiuje ir katalikų? Šiam tvirtinimui paremti vartoja Markso istorinį materializmą ar pritaiko palyginimą su Romos imperijos iškilimu ir žlugimu.

Užmirštama, kad Vak. Europos kultūros pagrinde yra padėti judaizmo ir krikščionybės principai, kuriuos Marksas, kaip ir bendrai visi materialistinės filosofijos atstovai, atmetė kaip religinius prietarus. Apšvietos amžiuje gimė natūrfilosofijos gadynė, kurioje drauge su romantizmu ir nacionalizmu atgimė pagoniškos praeities kultas, paneigęs krikščionybei išskirtinumą ir ypatingą rolę Vak. Europos kultūros brandinime.

Į šią problemą visai kitomis akimis žiūri judaizmo ir reformacijos atstovai. Vienas iš jų, Max I. Dimond kritiškai peržvelgė visas istorines teorijas ir priėjo išvados, kad jų pagalba negalima išaiškinti žydų tautos išskirtino istorijos kelio, o taip pat stebėtino reformacijos iškilimo į pasaulinės politikos, mokslo, technikos ir kultūros viršūnes. Pagal visas sukurtas teorijas, žydų tauta, pergyvenusi daugelį siaubingų katastrofų, seniai turėjo išnykti nuo že-

mės paviršiaus, bet ji pergyveno šešias civilizacijas, o jų persekiotojai išnyko iš istorijos, nors ir buvo savo laiku pasaulio galiūnais.

Dimondas sekančiai aiškina šį istorinį reiškinį: "Žydai buvo maža klajoklių grupė, atsidūrusi tarpe tokių galingų tautų kaip Babilonija, Asirija, Fenikija, Egiptas ir Persija. Kaip galėjo žydai išlikti kaip kultūrinis vienetas 17 šimtų metų laikotarpyje, kada visos šios galingos tautos naikino viena kitą? Šiame periode žydai daug sykių buvo arti išnaikinimo. Juos išgelbėjo jų pačių sukurtos naujos idėjos, kuriomis jie pasitikdavo artėjančius pavojus... Tautos, kurios pradžioje buvo užkariautos Graikijos, o vėliau Romos, išnyko. Jų vietą užėmė įsiveržusios naujos tautos ir čia įsikūrė. Žydai tačiau išliko ne savo ginklų dėka, bet savo sukurtų idėjų galia...

Susidaręs santykis tarp žmogaus ir Dievo, iškėlė pagrindinį skirtumą galvojime ir veikime, kuriuo žydai tapo išskirti iš viso pagoniško pasaulio. Pagoniška idėja apie Dievą, pririšo žmogų prie savo dievų. Izraelio samprota apie žmogaus santykį su Dievu, išlaisvino žydus laisvai ir nepriklausomai veikti ir galvoti. Vakarų žmogus de facto priartėjo prie šios religinės laisvės idėjos tik su Reformacijos pradžia, kai M. Liuteris atmetė popiežiją ir pakeitė žmogaus santykį su Dievu, labai panašų į žydišką" (Max I. Dimont, Jews, God and History).

Šiame Max I. Dimont pasisakyme yra pagauti naujųjų amžių Vak. demokratijos dvasiniai pagrindai, nes visų laisvių pagrinde turi egzistuoti žmogaus dvasinė laisvė, be kurios būtų neįmanomas žmogaus kūrybingumas. Tik dvasinėje laisvėje gimsta naujos idėjos, be kurių neįmanoma kurti naujo gyvenimo ar nugalėti artėjančius pavojus. Judaizmas ir protestantizmas, būdami visuomet mažumoje ir apsupti nepermaldaujamų priešų, visuomet išeidavo nugalėtojais, nes kritiškuoju momentu iškildavo dvasios galiūnai su naujomis idėjomis, kurių dėka buvo nugalimi pavojai ar išsprendžiamos sunkios problemos.

Leninas, pasiremdamas Markso Dialektika, dar XIX a. pabaigoje pranašavo, kad kapitalizmas jau įžengė į savo paskutiniąją fazę, po kurios ateis socializmo epocha. Po II Pas. karo Stalinas buvo giliai įsitikinęs, kad karo išvarginta ir nualinta Europa, netekusi savo kolonijų, kaip prinokęs obuolys įkris į komunistinį krepšį. Išeinant iš šių prielaidų, paremtų Markso, Lenino ir Stalino "mokslais", buvo pradėtas šaltasis karas, tikslu pribaigti žlunganti kapitalistinį pasaulį.

Kokie gi rezultatai? Vakaruose, siaučiant šaltajam karui ir komunistinių gaivalų agresingumui, buvo atsiekti didžiausi mokslo ir technikos laimėjimai, kurių dėka buvo įvykdyta antroji industrinė revoliucija, toli pralenkdama ir nustelbdama visus komunistinio

pasaulio laimėjimus, pasiektus didžiausio teroro ir negirdėtos eksploatacijos dėka. Šiandieną komunistinis pasaulis yra suskilęs į priešingas stovyklas ir ieško Vak. demokratijos paramos savo atsilikimui moksle ir technologijoj išlyginti.

Nežiūrint iškilusių sunkumų Vakaruose, Vak. demokratijos nėra praradusios iniciatyvos kovoje prieš komunizmą, tik esamajame periode kova perkeliama į kitą plotmę. Vak. demokratijos yra paveldėjusios kontrreformacijos ir reformacijos kovų istorinį patyrimą, kuris dabar yra pritaikomas prieš komunizmą. Tai ilgų distancijų ėjimai, kuriais yra išsemiamos priešo jėgos, panaudojant jo paties nesiorientavimą ir nesupratimą naujųjų amžių istorinio dėsningumo. Reformacija laimėdavo mūšius prieš daug galingesnes kontrreformacijos jėgas, ne vien savo ginklu, technikos ar organizacijos pranašumu, bet savo daug gilesniu teologiniu ir filosofiniu istorijos supratimu. Tas dėsnis palieka pilnoje galioje mūsų amžiaus kovoms už žmogaus laisvę ir neprivalo mumyse sukelti didesnių abejonių dėl Vak. demokratijos laimėjimo.

LIETUVOS PLOTMĖJE

Šioje šviesoje turime žvelgti į lietuvių tautos likiminę kovą, nes ji yra tampriai surišta su Vak. demokratijos strategija ir politika. Lietuvių išeivijoje, puolant dažnai į beviltiškumą, nukreipiami žvilgsniai į žydų tautos tragišką istorijos kelią, iš kur mėginama pasimokyti ir pasisemti dvasinės stiprybės. Norint pasekti ar pasimokyti iš žydų, kaip tai skaitėme Dimont išvedžiojimuose, lietuvių tauta privalėtų išpažinti religiją, kuri ją dvasiniai išlaisvintų, o ne pavergtų.

Reformacija nešė lietuvių tautai dvasinį išsilaisvinimą, bet per šimtmetį trukusias kovas kontrreformacijos buvo nugalėta ir Lietuva grąžinta į viduramžius, kur viešpatavo institucinis autoritetas. Po šio istorinio įvykio, lietuvių tauta naujųjų amžių istorijoje iš subjekto virto objektu, arba paprastu pėstininku Europos šachmatų lentoje. Tuo pačiu, lietuvių tauta prarado savo individualumą, savo dvasinę laisvę ir toli atsiliko nuo Vak. demokratinio pasaulio. Dėl to lietuvių tauta netapo demokratinė tauta ir neįsijungė į Vak. demokratijos pasaulį.

Maža to, Lietuva dėl savo geopolitinės padėties ir priešiško nusistatymo, buvo pastūmėta į aktyvią kovą prieš Vak. demokratiją. XVII a., laimėjus kontrreformacijai, D. L. K. tapo kovojančiu forpostu prieš protestantizmą ir stačiatikystę. Nepriklausomybės metais, Uracho pakvietimas į Lietuvos sostą, gruodžio 17 perversmas, pastūmėjo ją į antidemokratinių jėgų stovyklą. Liūdniausia, kai buvo mėginta įjungti Lietuvą į nacių planuojamą "Naująją Europą".

Paminėto teigimo patvirtinimui galima panaudoti "Lietuvos R. Katalikų Episkopato Direktyvas katalikams", išleisto Lietuvos eg-

zilinių vyskupų 1952 m. Romoje, ir "Šiluvos šv. Marijos koplyčios dedikacijos" tekstą bei ta proga įvykusį 1966 m. Washingtone lietuvių religinį kongresą, kuriame iškilmingai dalyvavo visi egziliniai veiksniai. Be šių dokumentų, reikia tik geriau įsiskaityti lietuvišką spaudą, kurioje vyrauja atsivežta iš Lietuvos dvasia. Reikia tikėtis, kad tai mato Vakariečiai. Tačiau Baltieji Rūmai davė suprasti lietuvių tautai, kviesdami išimtinai ALTos atstovus, kad tik per lietuvių demokratines organizacijas tegalima tikėtis Amerikos paramos, kovojant už atstatymą demokratinės Lietuvos.

PO HELSINKIO KONFERENCIJOS

Lietuvos laisvinimo problema po Helsinkio konferencijos pradeda lietuvių išeivijoje iškilti visu aštrumu, nes užbaigiant šaltąjį karą ir pereinant iš propagandinio karo į moralinę ir idėjinę kovos plotmę, antidemokratinių lietuvių jėgų dalyvavimas lietuvių tautos laisvės kovoje pasidarys nepageidautinas ir net žalingas. Vykstąs idėjinis susiskaldymas lietuvių išeivijoje negali būti interpretuojamas asmeninių ambicijų ar nesusipratimų plotmėje, kuriuos pašalinus, galima būtų atstatyti lietuvių išeivijos vienybę ir vėl sudaryti vieningą frontą prieš komunizmą. Tai būtų labai paviršutiniškas galvojimas, neatsižvelgiąs į naujai susidariusią padėtį.

Helsinkio konferencijoje Vak. demokratijos įsipareigojo ginklu nekeisti esamų sienų tarp Rytų ir Vakarų Europos. Tad atkrinta visi kovos metodai paremti diplomatija ir propaganda. Belieka tvertis idėjinių ir moralinių kovos priemonių, kurios tegalimos pasiremiant Vak. demokratijos idealais ir krikščionybės principais. Šis idėjinis išeivijoje persilaužimas vyksta su dideliais skausmais, kai okup. Lietuvoje matomai tapo įvykusia realybe.

Kaip matėme iš V. Sevruko pasisakymo, komunistinė propaganda buvo įmantriai suplakusi tautos laisvės idėją su įvairių lietuviškų antidemokratinių partijų ir sąjūdžių ideologijomis ir tuo ginklu vedė sėkmingą kovą už priaugančios kartos dvasinį pavergimą. Kiekviena diktatūrinė partija ar sąjūdis visuomet kalba visos tautos vardu ir savo ideologiją pristato kaip tauriausią tautinės minties ir laisvės idealą. Diktatūros šalininkai, paprastai būdami mažumoje, siekia valdžios smurto ir apgaulės priemonėmis. Įsigalėję valdžioje, sutramdo opoziciją ir tuo pasėja tautoje neapykantos sėklą, kurią sumaniai išnaudoja komunistai.

Nacių okupacijos laikais atsiradę pronaciniai sąjūdžiai ir šiaip kolaborantai, išdavė tūkstančius lietuvių į gestapo rankas, kurie žuvo koncentracijos stovyklose. Šį savo žygį jie teisino kovos prieš komunizmą būtinumu, nes pagal jų ideologiją, kiekvienas kairaus ar demokratinio nusistatymo lietuvis buvo laikomas komunistuojančiu ir kaip toks turėjo būti sunaikintas, norint su šaknimis išrauti komunizmą.

Perkūnas pyksta (medis) DAGYS

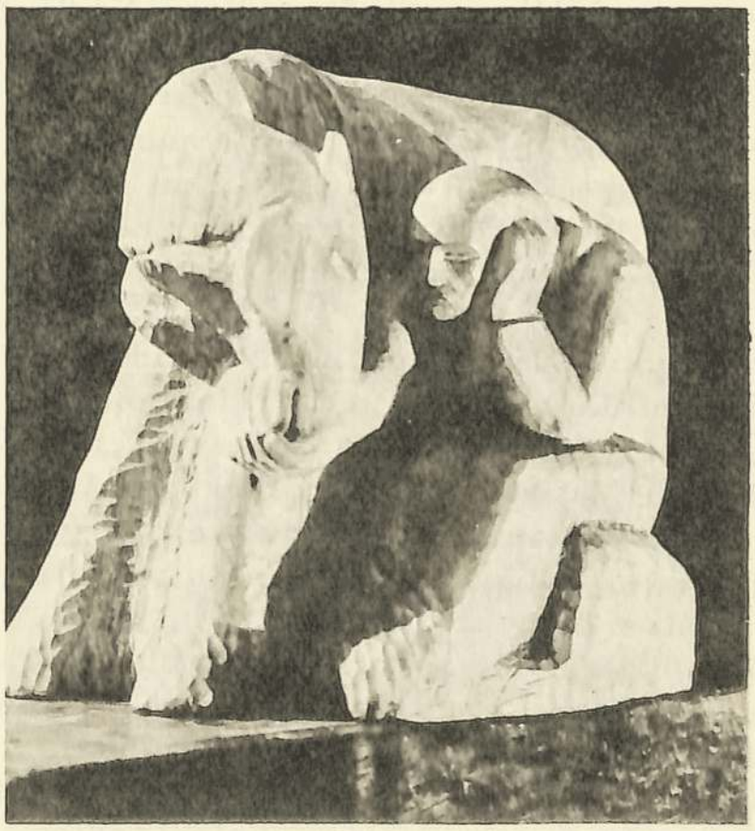

Esi man geras (medis) DAGYS

Sugrįžus antrą kartą Lietuvon Maskvos okupacijai, įvykdytas pronacinių gaivalų ir kolaborantų smurtas, įdavė komunistams neįkainuojamą moralinį ginklą kovoje prieš partizanus ir bendrai prieš visus lietuvius patriotus, nes jie buvo suplakami su diktatūrininkais, nacių kolaborantais ar prisidėjusiais prie žydų likvidavimo. Lietuvių tautai teko sudėti milžiniškas aukas, kad atstačius savo moralinį ir idėjinį integralumą. Tai buvo pasiekta atsistojus ant demokratinių ir krikščionybės principų, visai nutraukiant bet kuriuos idėjinius ar asmeninius ryšius su buvusiais lietuviškais antidemokratiniais sąjūdžiais ir jų pasekėjais.

Šį idėjinį ir moralinį lūžį, vykstantį okup. Lietuvoje, geriausiai pavaizduoja LKB Kronika. Gerai įsiskaičius į jos turinį ir pagavus jos dvasią, kuri geriausiai atspindi pasakytose tarybiniame teisme kun. J. Zdebskio ir Nijolės Sadūnaitės kalbose, -stebina savo drąsa, moraline jėga ir pavergtos tautos teisių gynimu. Taip gali kalbėti ne bažnytininkai, bet gilaus tikėjimo į Kristų asmenys ir lietuvių tautos laisvės kovotojai. Visose kalbose net neužsiminta apie Mariją, šv. Kazimierą, smūtkelius ar panašias katalikybės apraiškas, kuriomis paprastai yra numarginami katalikiški pamokslai ar rašyti straipsniai. Matomai, reformacijos dvasia pradeda atgimti.

Dar per mažai turime žinių iš okup. Lietuvos apie pasauliečių sąjūdžius, kurie yra giliai užsimaskavę pogrindyje ir dar neturi savo spaudos organo. Neseniai mus pasiekusi t. v. Nacionalinio Liaudies Fronto deklaracija, nėra visai patikimas dokumentas, nes jame pilna politinių ir idėjinių prieštaravimų. Verta atkreipti dėmesį į vieną deklaracijos punktą, kuris taip skamba: "Eiti prie Pabaltijo ir Skandinavijos šalių unijos sudarymo būsimoje laisvoje Jungtinių Europos valstybių šeimoje". Šis punktas, bent pirmoje dalyje, pilnumoje atitinka kng. Radvilų politikai ir buvo mano rašinyje "Mūsų tautos ir Bažnyčios ateitis" nagrinėtas ("Mūsų Sparnai", Nr. 19, 1965 m.). Tai tik poraštinė pastaba, nors mintys pilnai atitinka.

Kas įdomu, kad vykstantis okup. Lietuvoje idėjinis ir moralinis persiorientavimas veikia ir į išeivijos persiorientavimą į dvi priešingas stovyklas. Kaip LKB Kronika paveikė į išeivijos katalikų nusistatymą vedamos Vatikano Rytų politikos atžvilgiu, taip panašiai kovojanti už laisvę tauta tėvynėje paveiks į galutinį išeivijos politinį ir idėjinį persigrupavimą. Šiuo metu vienoje lietuvių išeivijos stovykloje telkiasi demokratinių sąjūdžių jėgos, kurios neprarado savo tikėjimo į Vak. demokratijos idealus ir jų vedamą kovą už tautų ir žmonių laisvę. Antroje stovykloje buriasi jėgos, kurios buvo ir liko nusistačiusios prieš demokratijos idealus, jos santvarką, moralę ir nepasitiki Vak. demokratijos vedamajai pasaulinei politikai. Jie remiasi tautos tradicijomis, siekiančiomis pagonybės ir viduramžių laikus ir tikisi savo jėgomis atstatyti Nepriklauso-

mą Lietuvą. Šioje stovykloje gyvenama viltimi, kad tauta ištvers ir pakels visus sunkumus, jei laikysis vienybės ir savo paveldėtų tradicijų. Kas nesutinka su jų nusistatymu, laikomas tautos priešu, ar mažiausia, pasimetusiu ir atitrūkusiu nuo tautos kamieno.

Lietuvai kelio į praeitį nėra ir negali būti. Prieš lietuvių tautą atsistoja uždavinys: ne išlaikyti savo atgyventas tradicijas ir atstatyti gyvenimą į senas vėžes, bet iškovoti sau vietą naujai besiformuojančiame pasaulyje. Šį uždavinį gali atlikti tik tie veiksniai, kuriems yra permatoma ateities vizija ir suprantami modernaus pasaulio istoriniai keliai. Méginimas apjungti atgyvenusias idėjas su naujai kylančiomis, būtų pražūtingas lietuvių tautos laisvės kovai, nes pagimdytų dar didesnį pasimetimą ir chaosą. Vadovauti ateičiai tegali tie, kurie atsipalaiduoja nuo atgyventos praeities ir žvelgia į ateitį.

DAGYS

TEN-TĖVYNĖJ

Ten rūtos žaliavo prie gonkų,
Ten barstė alyvos žiedus,
Ten džiūgavo dienos vaikystės,
Kaip upė pralaužus ledus.

Ten motina kepdavo duoną
Taip kvapią, kaip liepų medus,
Ten tėtis darydavo alų
Ir kviesdavo vaišėms svečius.

Ten broliai dainavo ir ūžė,
Juokavo sesutės kartu,
Ten džiaugėsi mūsų bakūžė
Ir trobos su derlium laukų.

Ten augom visi mes, kaip vienas,
Kaip bitės savam avily.
Dabar išsiblaškėm pavieniui
Toli viens nuo kito, toli...

1948.

Jurgis JAŠINSKAS

DEVENIŲ KULTŪRINIS FONDAS IR KAS TOLIAU?

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 38)

Praeitame "M. Sp." numeryje buvo pasisakyta apie Devenių Kultūrinį Fondą kaip "reikšmingiausią 1974 metų užsienyje esančių lietuvių kultūrinės veiklos srityje įvykį". Ten taip pat buvo išdrįsta tiesiogiai įsibrauti į to Fondo būsimą veiklą, siūlant pirmoje eilėje išleisti monografiją apie žymųjį Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios dvasininką ir visuomeninės lietuviškos darbuotės atstovą prof. suprnt. kun. Povilą Jakubėną.

Pirmuoju tokio veikalo išleidimas gal ir negali būti įvykdytas. Tas veikalas dar nėra galutinai paruoštas, o antra-to Fondo vadovybė yra numačiusi paruošti ir išleisti svarbų veikalą apie Vileišius ir jų giminę, kilusią iš Medinių km., Pasvalio vls., Biržų aps.

Kuo toji giminė, o ypatingai paskiri jos nariai, yra nusipelnę Lietuvai ir lietuvių tautai? Atsiverskime LE XXXIV-jo tomo 79-85 psl. ir peržiūrėkime juose labai glaustai patiektus duomenis apie Vileišius. Iš tų duomenų labai vaizdžiai matoma tos šeimos narių Lietuvos ir lietuvių tautos labui vykdyta ir šiandien tebevykdoma platuma ir didybė. Toje veikloje aiškiai atsispindi Lietuvos senesniojoje istorijoje garsiųjų Biržų-Dubingių kunigaikščių Radvilų-Biržų sostapilės įkūrėjų bei valdytojų kovingumo ir ryžto dvasia. Vileišiai, beabejo, yra tikri reformatų Radvilų palikuonys.

Tiesa, tos pavardės neužtinkame ano meto gadynės kng. Radvilų dokumentuose, vienok XIX š. antroje pusėje ir šio-XX-jo tąsoje ji iškyla, kaip ryžtingumo ir nuoširdumo už lietuviškus reikalus kovotojų pavyzdys. Net ir tas, čia minimas "Devenių Kultūrinis Fondas", įgalinąs išleisti veikalus apie užmirštus, iki šiol "nepastebėtus" Lietuvai bei reformatų Bažnyčiai nusipelniusius asmenis, buvo įsteigtas ne vien garsiųjų Klausučių kaimo gyventojo dr. M. Devenio, bet ir jo energingosios žmonelės-Alenos Vileišytės sumanymo pastangomis.

Norėtųsi paklausti, ką biržiečiai, Radvilų kunigaikščių palikuonys, esą emigracijoje, tremties sąlygomis čia atsiradę, susiplanuos, paruoš ir, turėdami DKF-dą, savo buvimą toje emigracijoje pateisins ir įprasmins?

Kai tėvynėje Lietuvoje siaučia neatlaidus ateizmas, slopinąs bet kokią ir kiekvienos religijos pasekėjų veiklą, aišku kiekvienam, -privalo kalbėti tie, kuriems burnos nėra XX-jo amžiaus inkvizitorių užčiauptos, nepasiekiamos. Kalbėkime ir liudykime tiesą, kuri šaukiasi išryškinimo!

Šimpeliškių kaime, Biržų vls. ir apskr., 4 kl. nuo Biržų, prie Apaščios upės, profesorių istoriko Jono ir visuomenininko Martyno Yčų buvusio didoko gyvenamo namo vietoje, kaip nuotrauka rodo, pastatytos dvi trobelės, o iš buvusio aplink sodybą didžiulio sodo telikęs vos vienas varganas medis ir šiek tiek krūmų. Nameliuose gyvena rašytojo Jurgio Jašinsko brolio Jono vaikai. Priešakiniame — našlė Aldona Jašinskaitė su dviem vaikais. Jos vyras Klusis, kolūkio traktorininkas, buvo sutriuškintas traktoriaus vikšrais. Sekančiame namelyje gyv. Vytautas Jašinskas su šeima. Paveikslas vaizduoja Jono Jašinsko, mirusio plaučių vėžiu, išlydėjimą į kapines. Šimpeliškiai, 1972.I.13

Apie tolimesnius veikalus, kuriuos DKF-das būtų pajėgus išleisti, galima čia pasvajoti. Vienas tokių, didelės apimties ir pirmaeilės svarbos, būtų pavadinimu R A D V I L Ė N A I. Tokio veikalo reikalingumas néra šį pasisakymą rašiusio originali idėja. Toji idėja, tarkime, yra daugelio vienminčių tausojama. O konkrečiai apie tokį veikalą jau yra pasisakę šių eilučių autoriui du biržiečiai-radvilėnai: Motiejus Tamulėnas(snj.) ir "M. Sp." redaktorius Jokūbas Kregždė. Jis tuo reikalu šitaip yra išsitaręs: ". . . Garbingų veikėjų turėjome nemažai. Deja, tik negaliu mūsiškių priprašyti, kad apie juos rašytų. Šio darbo neatlikus, jie liks išbraukti iš istorijos. . . . Reikia iškelti ir reabilituoti bajorus reformatus Čičinskus(kai kur toji pavardė rašoma-Sicinskai, J.), kng. Jonušo Radvilos bendralaikio veikėjus ir rašytojus, katalikų spaudos negarbingai apšmeižtus. Jie buvo kovotojai prieš Liublino unijos priėmimą, už Lietuvos savistovumą.

Graži ir vertinga sugestija paruošti reformatų antologiją. Rašytojų ir poetų mažokai turėjome. Gal tiksliau būtų paruošti v i s ų L i e t u v o s v e i k ė j ų ir r a š y t o j ų, pradedant nuo reformacijos pradžios iki šių dienų, a l m a n a c h ą su jų biografijomis, nuveiktais darbais, pabrėžiant jų įnašą Lietuvai.

Tai būtų didelis ir sunkus darbas apie visus žinias surankioti tuo labiau, kad stokojame šiam reikalui reikalingos literatūros. O

visų svarbiausia žmonių, kurie pajėgtų ir imtųsi tokį darbą dirbti ir prie jo prisidėti. Darbų begalės. Pinigų knygoms išleisti turėsime. Bijau, ar turėsime ką leisti, ar susiras, kas knygas parašytų ir parengtų spaudai"...

Tai tik bendro pobūdžio, apytikrės gairės almanachui RADVILĖNAI paruošti ir jį išspausdinti. Tos gairės turi du atspalvius: pirmą-nušviečiantį tokio veikalo neabejotiną reikalingumą ir jam atspausdinti palankias apystovas; antrą-esamą reformatų raštingų žmonių abejingumą ar net apsileidimą bendram darbui savo duoklę atiduoti.

Kas daryti? Nuleisti rankas ir tą svarbųjį reikalą užkasti į nesugrąžinamos praeities duobę? O gal bandyti tą mūsuose vyraujančią apatiją sugriauti ir įrodyti, kad biržiečiai-radvilėnai pasiryžę ir sugeba savo pareigas prideramai atlikti? Laikausi antrojo punkto tikėdamas, kad vyraujančią apatiją ir nepalankumą galima nugalėti.

Radvilėnai almanacho paruošimas yra milžiniškos apimties darbas. Savaime atpuola prielaida, kad tokį darbą galėtų atlikti ar bent jį suorganizuoti vienas asmuo. Tai prideramo skaičiaus toms pareigoms atsidavusio ir ryžtingo kolektyvo darbas. Kas galėtų ir pajėgtų tokį kolektyvą suorganizuoti?

Visų pirma nuo tokios pareigos reikėtų atpalaiduoti dabartinį "M. Sp." redaktorių, kuris jau ištisą metų eilę sąžiningiausiai neša labai sunkią ir atsakingą darbo naštą, parengdamas kiekvieną žurnalo numerį, pats gausiai rašydamas ir kitus maldaudamas pateikti aktualios medžiagos. Be abejonės, tas redaktorius nepasiliks neveiklioje nuošalėje ir prie to veikalo paruošimo savo išmaningais rašiniais prisidės. Tačiau tokio veikalo parašymui bendradarbių, tarkime, paskirų skyrių redaktorių, sutelkimo iniciatyvą turėtų prisiimti reformatų Kolegija drauge su DKF-do valdyba.

Emigracijoje esą reformatai savo gretose turi geroką skaičių spaudai rašyti sugebančių. Tokie ir privalėtų sudaryti būsimo almanacho Radvilėnai užpildymo branduolį, nevengiant į jų tarpą įjungti tiems radvilėnams palankių, vienokio ar kitokio pobūdžio, atitinkamų sričių žinovų, neatsižvelgiant į jų politines ar ideologines pažiūras.

Šį rašinėlį rašančio nebaimina "M. Sp." redaktoriaus paminėtas pasisakymas: "Tai būtų didelis ir sunkus darbas apie visus žinias surankioti tuo labiau, kad stokojame šiam reikalui reikalingos literatūros"... Aplinkui pasižvalgę rasime, kad ne toks jau didelis tokios literatūros stokojimas: prisieis susiieškoti nepriklausomoje Lietuvoje leisto "Mūsų Žodžio" komplektus; parankėje turime "M. Sparnus", kuriuose labai gausu medžiagos Radvilėnų almanachui; turime kruopščiai paruoštą prof. Vaclovo Biržiškos (Ev. Reformatų Bažnyčios kuratoriaus) trijų tomų "Aleksandryną", kuriuose

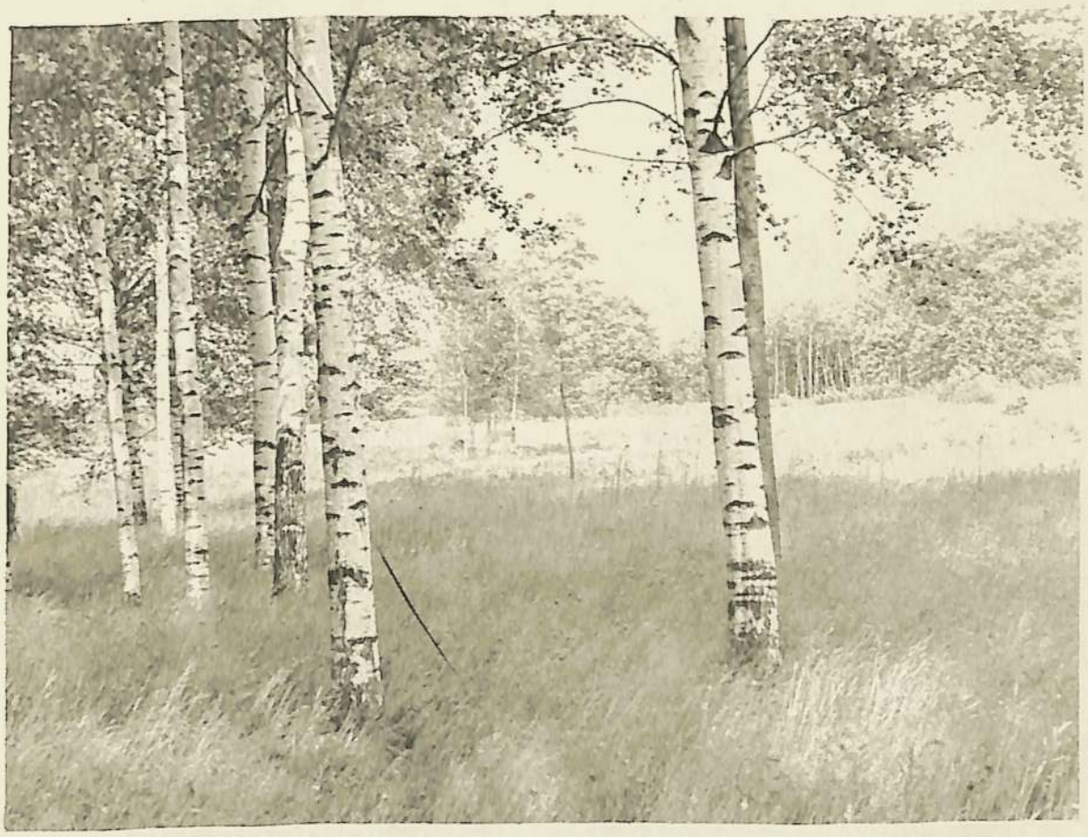

Graži Lietuvos gamta dvelkia ramybe ir laime

yra pakankamai biografinių ir bibliografinių davinių apie lietuvius reformatus veikėjus ir rašytojus nuo pat reformacijos pradžios iki XIX-jo šimtmečio pirmosios pusės; turime Juozo Kapočiaus pastangomis išleistą 36 tomų LE-ją, ir greta jos, 1972 m. viešumai pasirodžiusį didžiulį karo istoriko ats.plk.ltn. Kazio Ališausko parašytą veikalą "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės". Tame veikale apstu ne vien biržiečių karių, tose kovose dalyvavusių ar joms vadovavusių pavardžių, bet ir sužymėtos vietovės, paryškintos schemomis, kur ir kaip tos kautynės vyko. Net ir dabartinėje Lietuvoje išleistoje trijų tomų "Mažoje Lietuviškoje Tarybinėje Enciklopedijoje" galima užtikti biržiečių "buržuazinės" Liet. veikėjų.

Žinoma, vien anksčiau išvardytais šaltiniais nebus galima pasitenkinti. Prisieis susirasti ir kitokios dokumentinės literatūros, ypatingai liečiančios nepriklausomos Lietuvos laikotarpį bei abejas (bolševikinę ir nacinę) okupacijas vaizduojančią. O taip pat įvairių Lietuvos gyvenimo sričių specialistų ir veikėjų, pažinojusių jau išsiskyrusius iš gyvųjų tarpo, radvilėnų-biržiečių atsiminimais. Tokių savo tarpe ne vieną turime. Tik reikėtų paskubėti, vienas kitą paraginti įsitraukti į almanacho "RADVILĖNAI" paruošimo darbą.

Darbas didelis, nelengvas, bet dabartinėmis sąlygomis dar įmanomas atlikti. O DKF-do esimu, pateikti ne vien dabarčiai, bet ir būsimoms radvilėnų reformatų gentkartėms.

1975. X. 10

So. Boston, Mass.

Rymojau, rymojau (bronza)

Dar nevedę (bronza) DAGYS

Išblokštieji lietuviai DAGYS

Kun. St. NEIMANAS

NEMUNĖLIO RADVILIŠKIO PARAPIJA

Istorija rašoma iš užsilikusių praeities istorinių šaltinių, aprašymų. Archeologai remiasi atrastomis iškasenomis, istorikai-raštais, užrašais, dalinai padavimais, kurie, deja, ne tokie patvarūs ir patikimi, kaip akmens laikotarpio liudininkai.

Įdomu pažinti praeitį, o dar labiau-sužinoti ateitį. Tačiau teisingai pažinti praeitį būna kai kada dar sunkiau, negu pramatyti ateitį. Būti bešališku istorijos rašytoju ne kiekvienas sugeba. Archeologai susiduria su senienų falsifikatais, istorijos rašytojai-su klastotais užrašais, kurių tikslas kai kada yra suklaidinti ir pasisavinti svetimus nuopelnus.

Mūsų praeitis yra mūsų dabartis, o mūsų dabartis tuo pačiu yra ir mūsų ateitis. Ar ne iš praeities Lietuvos vaikai sėmėsi stiprybės, pamokymo siekdami tautai bei valstybei laisvės ir nepri - klausomybės? Pasaulio tautų ir valstybių socialinis, politinis, konfesinis stovis negali pagerėti, jei valstybininkai, dvasios vadai, tautos žadintojai, mokytojai netaps filosofais su vadovavimo gabumais, nebus apdovanoti dvasia ir išmintimi.

Reformacijos sąjūdžio pradžioje magnatams atrodė, jog didžiausias atnaujintos Bažnyčios ramstis yra didikai, bajorai. Jais ir buvo rūpintasi, o valstiečiams atiteko savininko-valdovo parėdymai. Išlikusios atskirų veikėjų biografijos rodo, kiek daug jų savo laiku nuveikta, iškovota, platesniu mastu paveikta didesniam akiračiui praplėsti, pakeičiant net visuotiną įsitikinimą. Lygiai ir atskiros srovės, tikybos įnešė ir sukėlė naujus siekimus, kurie buvo surišti su dvasine kova už būvį. Jau pirmame Lietuvos reformatų suvažiavime 1557. XII. 14, Mikalojaus Radvilos Juodojo rūmuose, Vilniaus priemiestyje Lukiškyje, buvo svarstoma kas daryti, kad valstiečių sielos nebadautų, kad jų vaikai ir namiškiai turėtų kur mokytis teisingojo mokslo.

Kaip buvo vykdomas minėtas XVI a. nutarimas sunku paryškinti, nes 1557-1611 m. laikotarpyje Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios archyvas buvo sunaikintas. Tačiau iš išlikusių XVI a. reformatų Bažnyčios globėjų ir rėmėjų pareiškimų išskaitome pageidavimus, sąlygas, kad bažnyčioje būtų lietuviškai mokąs dvasiškis, kad vaikai būtų apmokomi, kad nebūtų didinamos prievolės valstiečiams.

Biržų apylinkėje (buv. Biržų kunigaikštija) XVII a. pabaigoje reformatų parapijos augo valstiečių sąskaita. 1686 m. Biržų distrikto sinodas pakartotinai prašė kng. Liudviką Karoliną Radvilaitę paskirti išlaikymą trečiam lietuvių kunigui ir pastatyti 3 medines bažnyčias Biržų apylinkėje: Juškėnų, Spalviškių ir Panemunio kai-

muose. Nurodyta, jog iš tolimų kaimų sunku žmonėms pėsčiomis į pamaldas ateiti. Prašė padidinti Nem. Radviliškio tikybos mokytojui kunigui Jurgėlai algą, nes su 10 talerų metinės algos negalį jo išlaikyti. Į šį prašymą iš kng. Radvilaitės įgaliotinio buvo gautas teigiamas atsakymas, kuriame pranešta, kad minėtam kunigui Jurgėlai skiriama 120 zlotų metinės algos (1686. VI. 11-15, Sinodo protokolas, memorialas 3 ir 4).

Nemunėlio Radviliškio reformatų parapijos aprašymas, apimąs Nepriklausomybės laikų 1930-1941 metus, yra Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios šeimos nario biografija, paremta daugumoje atsiminimais.

Atsikūrus valstybei visas kraštas taip greit ir ryškiai pasikeitė dvasiniai ir ekonominiai, kad žmonių nuotaika visose gyvenimo srityse buvo daugiau negu pakili. Pravedus žemės reformą, savanoriai kūrėsi naujose sodybose. Kaimams persikeliant į vienkiemius buvo statomos naujos ir daug patogesnės gyvenvietės. Žmonės mielai lankė bažnyčią, klausė pamokslų ir kreipėsi pas kunigus įvairiais reikalais. Bažnyčia mielai jiems talkininkavo, juos guodė, ramino, patarinėjo. Ir koks buvo smūgis, kada okupacijos metu buvo visa tai sugriauta steigiant didžiulius valstybinius ir kolektyvinius ūkius, griaunant kai kur tik ką pastatytus naujus vienkiemius. Gyvenimo lygis staiga smuko, o su juo ir žmonių nuotaika. Padėtį pablogino ūkininkų trėmimas į Sibirą.

Bažnyčia, prie kurios žemės artojai buvo prisirišę ir joje radę savo ramintoją ir užtarėją visuose gyvenimo įvykiuose, buvo paversta beteise pavergtųjų liudininke. Kunigus gi, kaip "narkotikų" platintojus, izoliavo nuo tikinčiųjų.

Istorija vis tenka iš naujo perrašyti, papildyti, nes kiekvienas laikotarpis, kiekviena dabartis daug naujo atidengia, pakeitimų atneša. Šių dienų nereikšmingi užrašai, prisiminimai, kaip tai pavardžių, vietovardžių išvardinimas, gali būti reikšmingi, naudingi ateityje tiems, kurie norės pažinti savo gimtinės vietą, praeitį, kilmę.

Kam teko pabuvoti Biržuose, pažino ir skaitė poeto Stanislovo Dagilio "Joninės Parovėjos karčiamoje", tas suras ir garsiąją nuo senų laikų Parovėją, bet negirdės kalvio priekalo dūžių kalant pakeleivių arklių pamestas pasagas. Čia skirstosi vieškeliai sudarydami trišakį, nuo kur už 9 kilometrų į pietvakarius yra Biržai, už 16 km į pietryčius - Papilys, o už 16 km į šiaurę - Nem. Radviliškis. Kaip vieškeliai, taip lygiai ir bendri pergyvenimai ir kovos už būvį jungė šias reformatų apgyventas vietoves nuo pat reformacijos pradžios. Tai rodo seni Sinodo protokolai, byloja padavimai, kur visos tos trys parapijos kartu minimos su panašaus turinio pageidavimais, prašymais, nusiskundimais.

Nemunėlio Radviliškio miestelis stovi toje vietoje, kur Apaščia įteka į Nemunėlį, 24 km į šiaurę nuo Biržų. Čia Lietuvos nepriklau-

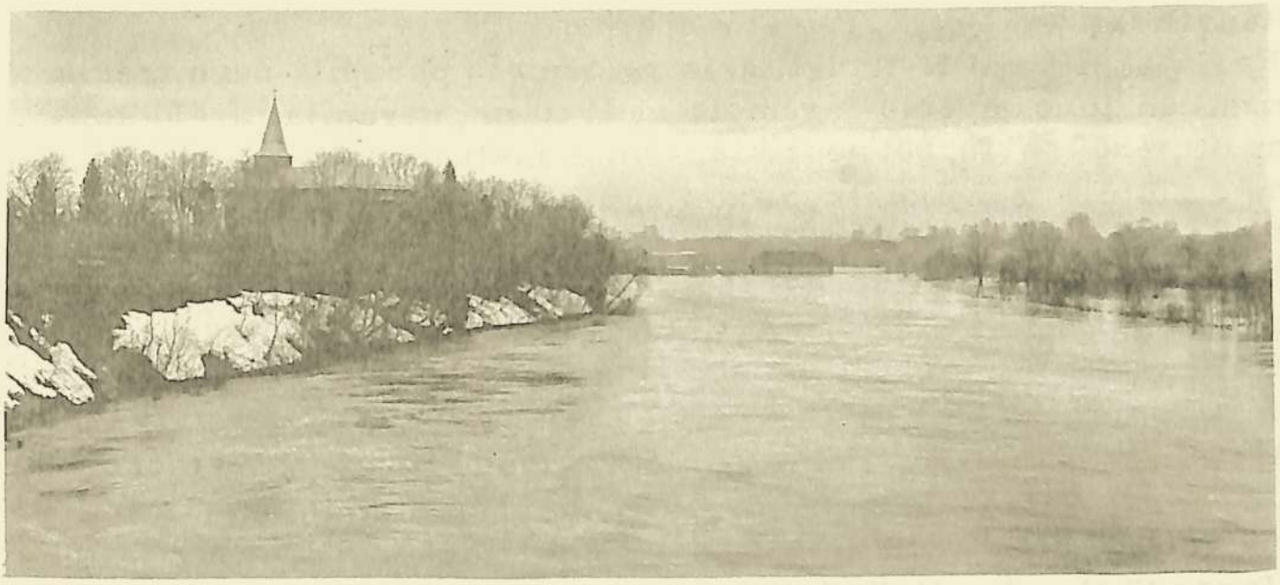

Nemunėlio upė prie N. Radviliškio pavasarį. Kairėje — reformatų bažnyčia

somybės laikais Nemunėlio upė sudarė rubežių su Latvija kairiajame upės krante. Nepriklausomybės laikais miestelis tapo valsčiaus centru ir pradėtas vadinti Nemunėlio Radviliškiu, kad atskirti nuo kito to paties vardo miesto, esančio prie Šiaulių.

XVI a. karų su švedais metu iš padarytų Nem. Radviliškyje įtvirtinimų iki šių laikų yra išlikę žemės pylimų pėdsakai, kurie tų karų metu buvo sunaikinti. Po I-jo Pas. karo, remontuojant parapijos sugadintus pastatus, klebonijos sode atrasti pakiliame takelyje (pylime) sviediniai.

Nem. Radviliškis yra gražioje gamtinėje aplinkumoje, prie aukštų, stačių upių krantų. Mietelyje yra 4 gatvės, kurios prasideda turgaus aikštėje.

Pirmuoju Nem. Radviliškio valsčiaus viršaičiu 1918 m. buvo išrinktas parapijietis mokytojas Andrius Kregždė iš Bobenų km., sekretore-parapijietė mokytoja Ona Puodžiūnaitė iš Legailių km.

Valsčiaus užrašų daviniais miestelis 1923 m. turėjo 126 namus. Iš jų buvo 5 mūriniai ir 97 sodybos. Tais metais buvo 646 gyventojai, o 1931 m. -753, iš jų 591 katalikas, 61 reformatas ir 101 žydas. Mūrinė R. katalikų bažnyčia, esanti turgavietėje, buvo pastatyta grafo Jono Tiškevičiaus lėšomis 1854 m. Mūrinė reformatų bažnyčia, esanti ant aukšto Apaščios ir Nemunėlio santakos kranto, buvo pastatyta Sinodo lėšomis 1877 m., vietoje buv. medinės. Iš kitų pastatų paminėtini: medinė sinagoga, valsčiaus, policijos, muitinės, pašto įstaigų būstinės ir vaistinė.

Parapijiečių vienkiemiai, kaimai tęsėsi palei Nemunėlį ilga, siaura juosta-35 km ilgio ir 8 km pločio: nuo Žvejotgalės vakaruose (čia rubežiavosi su Biržų parapija) iki Pundurių rytuose (čia rubežiavosi su Papilio parapija). Pavasarį ir rudenį, esant blogiems keliams, tolimiausiems parapijos kaimams, kaip Žvejotgalės, Pundurių bei Šleideriškio, buvo lengviau pasiekti Biržus, negu

N. Radviliškį.

Narių skaičiumi N. Radviliškio reformatų parapija buvo trečia. Suprnt.kun.Jono Šepečio daviniais iš 1910 m., parapija turėjo konfirmuotų 1500 narių, bet nepriklausomos Lietuvos laikais apie 1200. Žemės plotu ir sodybomis parapija nemažėjo, bet didėjo dėka išparceliuotų dvarų naujakūriams.

Parapija buvo padalyta į 9 seniūnijas pagal ev. reformatų parapijų įstatus, priimtus ir patvirtintus Vilniaus Sinode 1910 m. birželio 22 d., kur I-me skyriuje pasakyta: "Kiekvienoje ev. reformatų parapijoje turi būti seniūnų sueiga ir bažnyčios taryba". 1935 metais seniūnais, trijų metų terminui, buvo išrinkti:

Jokūbas Trečiokas, Spingučių vnk., tarybos pirmininku ir seniūnais:

Jonas Skeberdis, N. Radviliškio mst.,
Mykolas Bėčius, Bėčiūnų km.,
Jokūbas Žuoris, Skultiškių km.,
Mykolas Dilys, Svidžių km.,
Juozas Dobužinskas, Jasiškių km.,
Mykolas Kėželis, Šleideriškių km.,
Petras Aukštikalnis, Bobenų km.,
Jokūbas Šernas, Legailių km. ir
Jokūbas Prunskas, Pundurių km.

Tarybos pirmininkas ir visi seniūnai buvo ūkininkai, išskyrus bežemį Skultiškių seniūną Jokūbą Žuorį, kurį vis pakartotinai ir vienbalsiai išrinkdavo stambiųjų vienkiemių ūkininkai. Būdamas labai pareigingas jis nesivaržė iš jų išrinkti nustatytus bažnyčios mokesčius: po 2 litus nuo konfirmuoto asmens ir po 25 centus nuo ha žemės (2 litus nuo galvos surinkti seniūnams geriau sekėsi, negu po 25 centus nuo ha).

Visų kaimų, vienkiemių vardynas gal bus ir nepilnas. Kai kurios pavardės bus parašytos daugiskaita, nes ta pačia pavarde buvo keletas kiemų. Vien Svidžių km., suprnt. kun. Povilo Dilio tėvo gimtinėje, buvo 7 Dilių ir 5 Vaitaičių kiemai.

1. N. Radviliškio seniūniją sudarė: N. Radviliškis, Parupė, Kalno vnk., Kraukliai, Jokubiškis, Sklėriškis. Čia gyveno: Pavinkšniai, Žemaitis, Kiškiai, Čygas, Drevinskai, Kraniauskas, Šalkauskas, Brazauskas, Tunkūnas, Kvedaravičius, Kregždė, Žuoris, Janoniai, Pikis, Bėčius, Stuina, Smilgis, Kairys.

2. Bėčiūnų seniūnija: Bėčiūnai, Ločiai, Benupė, Antupė, Rumbai, Tatorkalnis, Moriškiai, Užubaliai, Ciruliai, Tabokinė. Čia gyveno: Bėčiai, Mašinskas, Braškys, Dagiai, Cirulis, Užubalis, Kutra, Eidukas.

3. Skultiškių seniūnija: Skultiškis, Latveliai, Dreiviškis, Dūbriškis, Šniūriškis, Pladiškis, Ivoniškiai, Apušynė, Akmeniškiai, Dūdiškis, Lapakrita, Grūbiškis, Pagervėlė. Čia gyveno: Dagiai, Ja-

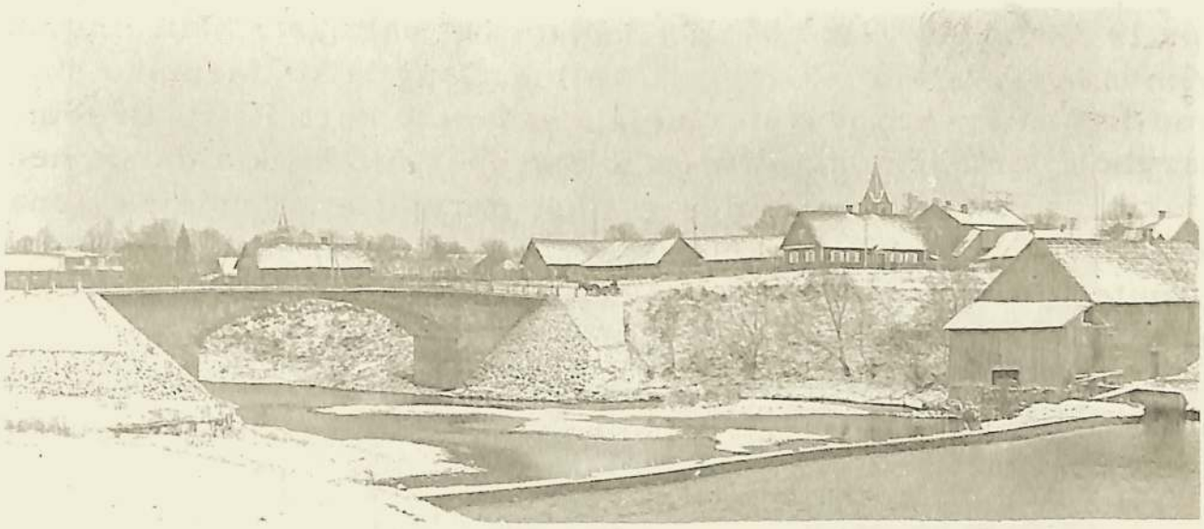

N. Radviliškis žiemos metu. Dešinėje — vandens malūnas prie Apaščios tvenkinio

noniai, Krikščikas, Šernai, Snarskiai, Tunkūnas, Jasiukėnas, Kutros, Prunskai, Tukmanas, Jašinskai, Plepys, Kairys, Ąžuolas, Dūbra, Inkenai, Puodžiūnas, Vaitaitis.

4. Šleideriškių seniūnija: Šleideriškis, Smaltiškiai, Kėželiai, Aišparynė, Zėliškis, Sandariškiai, Smailiai, Kadarai, Rigmantiškiai, Dauguviečiai, Panemunė. Čia gyveno: Kvedaravičius, Lujanai, Kėželiai, Bernšteinai, Aišparas, Ramonis, Kuginys, Burbulys, Briedis, Jaudzemas, Rumpis, Kliauga.

5. Punduriių seniūnija: Punduriai, Kuokaviečiai, Lujanai, Gailiai, Briedžiai, Dūdiškis. Čia gyveno: Briedžiai, Prunskas, Lujanai, Bružas, Šernai, Vytartas, Žuoris, Mikelėnas.

6. Jasiškių seniūnija: Jasiškiai, Nausėdžiai, Spingučiai, Orlava, Bliūdžiai. Čia gyveno: Šernai, Natkos, Dagiai, Čygai, Fišeras, Suveizdis, Šlėgeriai, Plepys, Šumskis, Tilindis, Dobužinskas.

7. Bobenų seniūnija: Bobenai, Šilališkis, Kašeliškis, Strazdiškis, Kočėnai, Sebentiškis, Juostaviečiai, Runikai. Čia gyveno: Kregždės, Janoniai, Diliai, Pavinkšniai, Krisiukėnai, Peikšteniai, Aukštikalnis, Užunaris, Juzėnas, Džiuvė.

8. Svidžių seniūnija: Svidžiai, Aukštuoliškiai, Padvariečiai, Žvejotgalė, Julijanava. Čia gyveno: Diliai, Vaitaičiai, Matulionis, Trečiokas, Indriūnas, Aukštuoliai, Umpastai, Džiuvė.

9. Legailių seniūnija: Legailiai, Seglickai, Panemunė, Linkiškis, Tilinava. Čia gyveno: Puodžiūnai, Šernai, Seglickai, Dagiai, Vytartas, Peikštenis, Užunaris, Čygas.

MOTERŲ DRAUGIJA

Prie bažnytinio gyvenimo praturtinimo ir pagyvinimo daug prisidėjo parapijietės. 1932 m. K. Neimanienė sukvietė parapijos moterų draugijos steigiamąjį susirinkimą. Draugijos pirmininke buvo išrinkta Emilija Trečiokienė, Spingučių vnk., sekretore K. Neimanienė. Per trumpą laiką dr-ja nemažai nuveikė: parūpino gražius

juodos ir raudonos gelumbės ir išaustus iš baltų, atrinktų linų uždengimus Dievo stalui, kilimus, takelius. Daug laiko, meniško sugebėjimo ir pasišventimo išsiuvinėjant pašventė kurt. Petro Drevinsko, tarybos nario, žmona Alvyna iš Parupės. Už atliktą darbą neėmė jokio atlyginimo. Kilimus išaudė parapijietis audėjas Jonas Puodžiūnas iš Legailių km. Per parapijos metinę šventę-Jokūbines, moterų dr-ja kasmet ruošdavo loteriją, Kalėdų 3-čią dieną parengdavo parapijos vaikams eglutę. Jos paruošdavo kiekvienam vaikui saldainių ir pyragaičių maišelį. Parapijietis Fišeris, saldainių "Laimutė" dirbtuvės savininkas prisidėdavo su savo gamybos saldainiais.

JAUNIMO DRAUGIJA "RADVILA"

Parapijos ribose veikė du reformatų jaunimo draugijos "Radvila" skyriai. N. Radviliškio skyriuje savo veikla ir aktyvumu pasireiškė Vilius Skeberdis, ėjęs ir valsčiaus sekretoriaus pareigas. Okupacijos metu jis buvo ištremtas į Sibirą ir ten mirė. Veikloje reiškėsi dar Broné Kutraitė, Ona ir Martynas Dagiai, Matilda Žemaitytė, kuri su tėvu Adomu buvo ištremta į Sibirą. Tėvui tremtyje mirus, viena sugrįžo į tėvynę. Dr-jos pirmininku teko būti šio rašinio autoriui. Pirmas didesnis pasirodymas pasireiškė suruošus vaidinimą tik ką užbaigtoje remontuoti klebonijos salėje.

Nemažesne veikla pasireiškė ir Šleideriškių jaunimo skyrius, kurio vadovybėje pasižymėjo sugebėjimų turėję Lyvija Kėželytė (Miglinienė) ir Adolfas Ramonis, suburdami plačios apylinkės jaunimą, suruošdami pobūvius, pokalbius, vaidinimus ir kt.

MOKYKLOS

Prieš I Pas. karą, iki Lietuvos nepriklausomybės atgavimo, parapijos ribose veikė tik dvi pradžios mokyklos: N. Radviliškio ir Legailių. Laisvos Lietuvos metu mokyklų skaičius pasiekė 11. Naujai buvo atidarytos: Bėčiūnuose, Tatorkalnėje, Punduriuose, Kėželiuose, Latveliuose, Nausėdžiuose, Suoste, Žvejotgalėje ir Runikiuose.

Išskyrus Tatorkalnės ir Žvejotgalės mokyklas, kur būdavo tik po vieną kitą evangelikų tikybos mokinį, visose kitose mokyklose teko dėstyti tikybą, aplankant mokyklas kas savaitę arba du kartu per mėnesį, atsižvelgiant mokinių skaičiaus. Esant blogiems keliams, ypač pavasarį ir rudenį, dažniausiai į mokyklą jodavau raitas. Išvykdavau anksti, kad suspėjus į pirmas dvi pamokas, o grįžtant, kad patekčiau į gretimos mokyklos paskutines dvi pamokas. Mokyklos vedėjų skaičiuje buvo dvi reformatės: Elena Kregždaitė-Legailiuose ir Plepienė-Kutraitė-Kėželiuose.

Neišdilo iš atminties mano pirmas apsilankymas Nausėdžių mokykloje. Norėdamas pasiekti mokyklą artimesniu keliu, pasukau

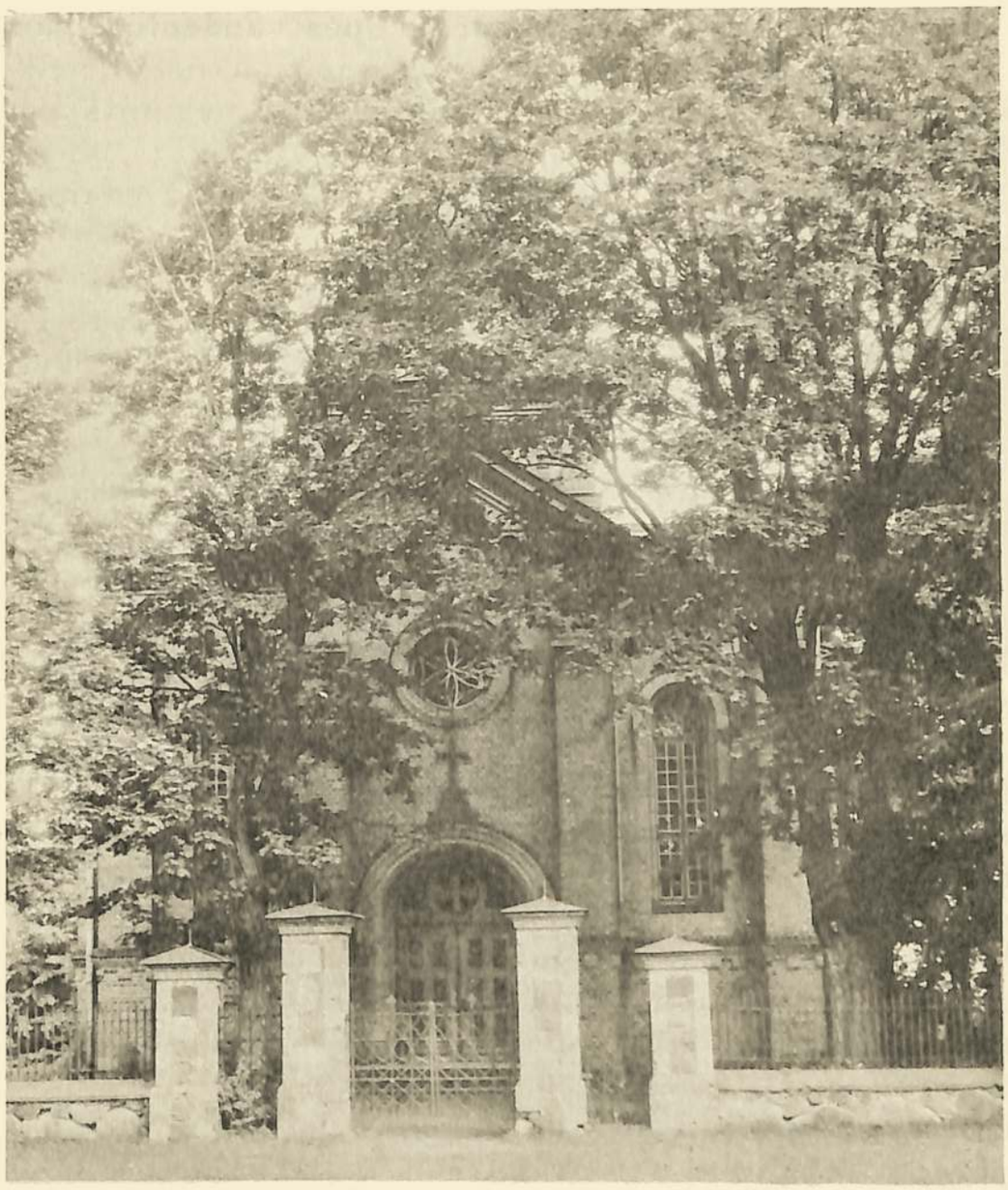

N. Radviliškio reformatų bažnyčia

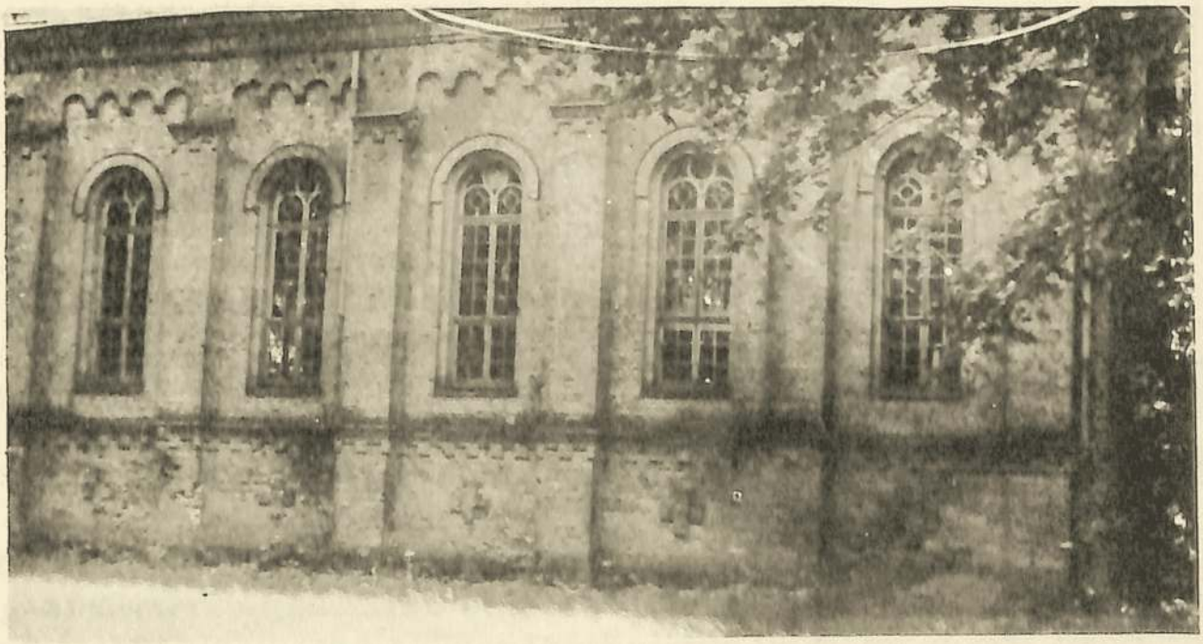

N. Radviliškio reformatų bažnyčios šono vaizdas

lauko keliuku, kad pervažiuoti Apaščią. Upės vandeniui esant pakilusiam, ratui užėjus ant nepastebėto, apsemto akmens, vežimukas pavirto ir aš iškritau. Sėdynę ir portfelį su knygomis nusinešė vandens srovė. Šlapias, sušalęs pasiekiau Jasiškių Jono Natkos kiemą, kur buvau suglobtas. Išsipildė patarlė:"Nepažindamas brastos, nebrisk į vandenį".

1920 m. N. Radviliškyje buvo įsteigta viduriné mokykla-progimnazija. Jos pirmuoju direktoriumi buvo parapijietė, iki to laiko buvusi valsčiaus sekretore, mokytoja Ona Puodžiūnaitė. Mokykla veikė tik iki 1931 m. Įsteigimo metais turėjo 74 mokinius, uždarant tik 15. Mokinių tėvams, turint keletą gimnaziją lankančių mokinių, buvo patogiau juos leisti į Biržų 8 klasių gimnaziją, kur pirmuoju direktoriumi 1919 m. buvo Skultiškių km. parapijietis doc. Petras Šernas, kuris, švietimo ministerijos įgaliotas, suorganizavo gimnazijos mokytojų personalą. Lietuvių kalbai dėstyti pakvietė mkt. Jurgį Kutrą (bolševikų ištremtas į Sibirą ir ten mirė), iki tol jis ėjo Biržų aps. mokyklų instruktoriaus pareigas; Joną Dilį-vokiečių kalbai, geografijai ir istorijai dėstyti; Ievą Dūbraitę(Šernienę)-gamtos mokslams ir prancūzų kalbai. Kiek vėliau buvo pakviestas Baltras Grybė istorijos dėstyti, Martynas Sprindys-muzikos ir dainavimo mokytoju ir kt.

PAVARGĖLIŲ PRIEŽIŪRA

Parapijos įstatų paragr. 13 sako: "Bažnyčios taryba rūpinasi, kad: a) būtų švariai užlaikoma bažnyčia, prižiūrimi varguoliai ir ligoniai parapijoje; b) rūpinasi prieglaudos įsteigimu ir jos išlaikymu; c) steigia ir išlaiko parapijos mokyklas; d) taiso parapijos lėšomis namus, tvoras ir t. t.

Senelių-pavargėlių prieglaudą, įsteigtą Tarnausko išparceliuoto dvaro rūmuose Kočėnuose, išlaikė valsčius. Tarpe išlaikomų senelių buvo tik vienas mūsų parapijietis Jonas Kregždė, kuris nebuvo pavargėlis, bet daugiau vienišas. Grįždamas iš Suosto mokyklos kai kada užsukdavau į prieglaudą. Visi prieglaudos įnamiai buvo labai kalbūs. Dažnai jie ir nusiskųsdavo, kad gauną supelėjusį maistą, surinktą seniūnų, kaip valsčiaus uždėtą gyventojams duoklę. Čia nebūta piktos viršaičio valios, kurį jie kaltino, bet maisto surinkimo ir išdalinimo sąlygos. Vieninteliam mano parapijiečiui mirus, aplankyti jo kapą buvo atvažiavusi jo duktė su dviem dukrelėm iš Pragos. Pasiilgusi tėvynės ji klebonijoje paviešėjo apie dvi savaites. Džiaugėsi, kad po ilgų metų vėl galėjo patekti gimtinėn. Ji laike I Pas. karo buvo ištekėjusi už Austrijos karo belaisvio.

GYDYTOJAI

Ilgą laiką N. Radviliškis neturėjo gydytojo, tenkinosi felčeriu. Tik 1936 m. atsikėlė iš Tytuvėnų vyresnio amžiaus dvarininkas-gydytojas Hurčinas. Neilgai pabuvęs, išvyko. Jo vieton 1939 m. atvy-

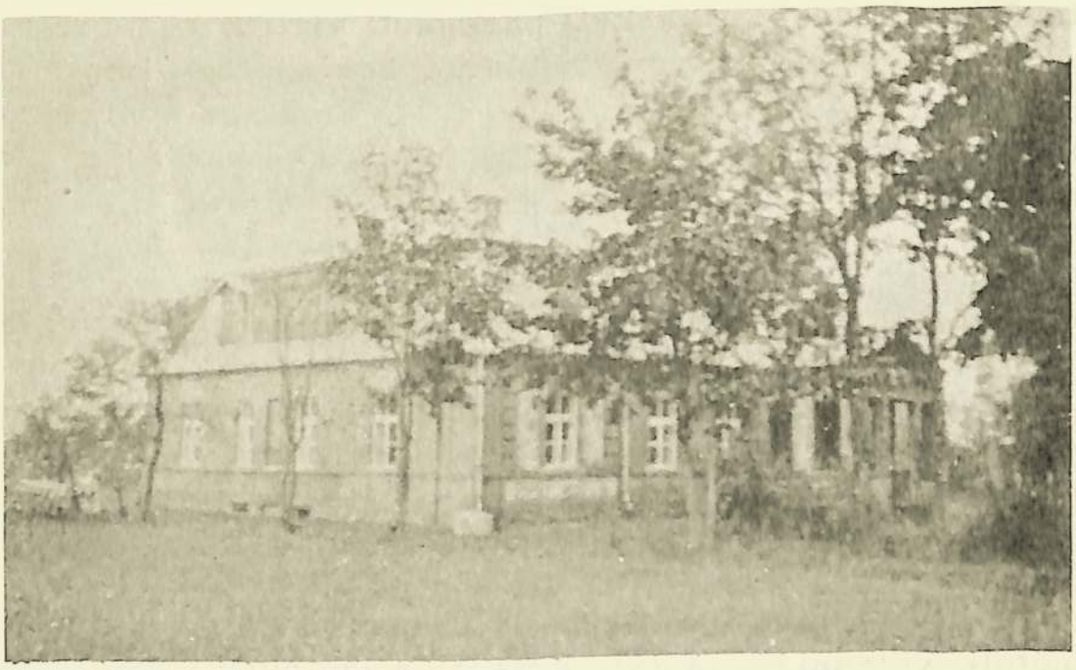

N. Radviliškio reformatų klebonija 1934 m.

ko baigęs Kauno univ-to medicinos fakultetą dr. Meizelis. Bolševikams užėjus, tuoj įsijungė į jų propagandinį darbą, sušaukdamas sekmadieniais mitingus ir juose vadovaudamas, o šeštadienius švęsdavo-giedodavo psalmes. Kaip gydytojas buvo geras, pradžioje kuklus. Išnuomavau jam dalį klebonijos, nes pagal naujus potvarkius klebonija man vienam buvo perdidelė, be to, nenorėjau sulaukti visai svetimo nuomininko. Tik pirmą sutartą nuomą man sumokėjo. Sekančias mokėjo jau naujos administracijos pareigūnams. Prieš tai dar metus pabuvo gydytojo teisių neturįs Bitneris. Ligos atveju N. Radviliškio valsčiaus gyventojai kreipdavosi į Biržus, arba į Skaistkalnę Latvijoje, kur ir mūsų ilgametis Kolegijos prezidentas dr. J. Mikelėnas pradėjo gydytojo praktiką.

PARAPIJIEČIŲ LANKYMAS

Žiemos metu kunigas, kartu su vargonininku ir varpininku, seniūno lydimas, aplankydavo parapijiečius. Visus aplankyti užtrukdavo 12 dienų. Pagal įsisenėjusį paprotį, kunigas nakvodavo Svidžiuose, kur vakare, visi tą dieną aplankyti parapijiečiai ir pakviesti kaimynai, suvažiuodavo vakarienei, -kasmet iš eilės keisdami pobūvio kiemą. Kitą dieną iš ryto, dažnai ir per pietus, vėl susirinkę išlydėdavo į gretimą seniūniją. Kuriems neskubu būdavo, tie dar ilgokai neišsiskirstydavo.

Kita nakvynė būdavo pas seniūną Jokūbą Prunską, Šleideriškių apylinkės gyventojų gerbiamą ir vertinamą, kaip gerą teisių patarėją. Jei anksčiau kunigui atvykus į kaimą ir einant iš kiemo į kiemą nereikėjo ragauti vaišių, pietaudavo kaimo sutartoj vietoj, tai mano laikais ūkininkai, gyvendami vienkiemiuose, visur laukė su

vaišėmis. Sunku būdavo atsisakyti paragauti virimo kursus baigusių šeimininkių gaminių ir vyrų ištekinto, nevisuomet pasisekusio, alučio. Gal dėl šių vaišių, dalinai, vyresnio amžiaus kunigai delsdavo apsilankyti, teisindamiesi susilpnėjusia sveikata. Tiesa, dalis jų būdavo užimti paskaitomis univ-te ar gimnazijose.

PAMALDOS

Be eilinių pamaldų bažnyčioje sekmadieniais ir per šventes, laikydavau pamaldas Kalėdų ir Velykų 3-čią dieną vyresnio amžiaus parapijiečiams, negalintiems pasiekti N. Radviliškio, Šleideriškių ir Legailių pr. mokyklose. Pamaldos būdavo gausiai lankomos. Vasarą, po atlaikytų pamaldų bažnyčioje, buvo laikomos pamaldos tolimesnėse kapinėse. Tuo būdu, metinis komunikantų skaičius pakilo nuo 900 iki 1200.

Šleideriškių apylinkės parapijiečių planas pasistatyti prie kapinių bažnytėlę, vėlesniais laikais Kolegijos jau buvo patvirtintas ir pradėtas vykdyti. Priekaištas, kad N. Radviliškio žmonės mažai lanko savo bažnyčią, buvo ne visai tikslus, tam buvo priežasčių, bet parapijiečiai jos nevengė ir ja rūpinosi.

LATVIAI EVANGELIKAI

Parapijos ribose gyveno nemažai latvių liuteronų. Jie priklausė Biržų liuteronų bažnyčiai. Nuo senų laikų, du kart per metus, pasinaudodavo mūsų bažnyčia. Pamaldoms suvažiuodavo per Žolinę ir Grabnyčias. Jiems pamaldas atlaikydavo latvių kalba iš Biržų atvažiavę kunigai: kun. Erikas Lejeris, o po jo, kun. Juozas Urdzė. Juos lankydavo taip pat ir jų parapijos vargonininkas-kantorius Stiebris. Pradžios mokyklose tikybos pamokos būdavo bendros su reformatais.

SANTYKIAI SU KATALIKAIS

Santykiai su katalikais, kunigų ir parapijiečių tarpe, buvo korektiški, kaimyniški. Gyvenimiška, kad nesusipratimai ar įtempimai protarpiais būdavo neišvengiami. Jų nebūna tik tarp visai svetimų, nepažįstamų, viens su kitu nesusitinkančių, arba dirbančių visai skirtingiems, aukštesniems tikslams.

N. Radviliškio bendros (senosios) katalikų ir reformatų kapinės, aptvertos šventoriaus mūru su atskirais vartais, viduje per pus perdalytos, rodo, kad po žemiškos kovos, visi rado bendrą poilsio vietą. Tačiau, kad nevisuomet taip būta, liudija trys geležiniai kryžiai ant granito pjedestalų, kurių užrašai jau buvo nebeišskaitomi. Jie stovėjo praeivių beveik nepastebimi po senom obelėm, įsiterpę tarp reformatų bažnyčios ir klebonijos sodo, aptverti medine tvora. Ten buvo palaidota viena šeima kontrreformacijos laikais, kuomet iš reformatų buvo siekiama atimti bažnyčias ir žemę. Teismo sprendimas patvirtino, kad neteisėtai buvo palaidoti reformatams

Suprt. kun. P. Jašinskas su šleideriškiečiais prie Nemunėlio. Už jos — Latvija

priklausančioje žemėje, bet kadangi palaidoti buvo su visomis katalikų Bažnyčios apeigomis ir kapai pašventinti, tai palaikai negalėjo būti perkelti. Per Devintines čia rinkdavosi katalikų parapijos procesija. 1930-1940 m. katalikų klebonas N. Radviliškyje buvo kun. Venckus, po jo kun. T. Vinkšnelis nuo Pandėlio.

Parapijoje nepriklausomybės metais augo mišrių šeimų su katalikais ir liuteronais skaičius. Parapijiečių aplankymo metu daugumas prašė jų neaplenkti, tik juokaudami pageidavo, kad iš anksto apie apsilankymą jiems būtų pranešama, kad apsilankant ir kito išpažinimo kunigui užtektų to paties salyklo.

Mano kunigavimo metais parapijoje buvo išskirta viena ūkininkų šeima. Vienas katalikas, siekdamas skyrybų, prisirašė prie reformatų, kad Kolegijai jį išskyrus, galėtų apsivesti su našle reformate.

(Bus daugiau)

DAGYS

APTEMSTA

Aptemsta mano dienos,
Aptemsta nežinia...
Ar bus kas jas nušviestų
Gaivinančia šviesa?...
Oi spaudžia laikas širdį,
Oi sunkiai spaudžia ją
Ir aš nuo jojo nykstu,
Kaip vakaro šviesa...

Visi draugai pradingo,
Pradingo nežinioj.
Tai nykstu aš čia vienas,
Kaip grūdas rugienoj...
Aptemo mano dienos,
Aptemo nežinią.
Ir nėr' kas jas nušviestų
Gaivinančia šviesa...

VIII. 20. 1947

Vilius VARIAKOJIS

PRAEITIES ATGARSIAI

Paštų valdybos parėdymu, 1936 m. pravedžiau naują telefono liniją Vaškai-Žeimelis. Statant liniją teko nakvoti Noreikų km., kuris yra 7 km nuo Žeimelio ir 12 km nuo Vaškų.

Ūkininko būta apsišvietusio. Grįčioje ant stalo gulėjo du laikraščiai: "Ūkininko Patarėjas" ir "Lietuvos Ūkininkas" su visais priedais. Iš gulinčių laikraščių etikėčių sužinojau ūkininko pavardę-Noreika. Ūkininkas buvo iškalbus, daug papasakojo apie savo apylinkę ir jos gyventojus. Plonėnų dvaro savininkas, apie 1 km nuo savo dvaro, prie baudžiauninkų sodybų, senovėje buvo pastatęs reformatų bažnyčią ir mokyklą. Tuo metu parapijoje dirbo vienas kunigas ir vienas mokytojas.

Plonėnai-tai dvaras Vaškų vls. Biržų aps. Plonėnų dvaro savininkas kng. Jonas Puzinas 1614 m. pastatė savo dvare reformatų bažnyčią. 1729 m. bažnyčią buvo uždarę katalikai, bet netrukus turėjo ją grąžinti reformatams. 1746 m. reformatų bažnyčia buvo sunaikinta. Nuo 1754 m. Plonėnų reformatų parapija buvo tapusi Švobiškio parapijos filija.

Visa apylinkė, anot pasakotojo, buvusi evangeliška ir nežinojusi R. katalikų tikėjimo. Parapija buvusi turtinga ir didelė. Bažnyčia keletą kartų buvo perstatyta ir padidinta. Kunigą ir mokytoją išlaikydavo dvaras.

Kai Lietuvoje prasidėjo kontrreformacija, prasidėjo ir reformatų parapijai nesekmės: pirmiausia, pasikeitęs dvaro valdytojas nutraukė kunigo ir mokytojo išlaikymą. Dar keletą metų juos išlaikė patys parapijiečiai, bet vis labiau įsigalint katalikų persekiojimui, parapijiečių skaičius mažėjo ir dėl to pasidarė sunku kunigą ir mokytoją išlaikyti. Pirmiausia išvažiavo mokytojas, o pasilikęs kunigas laikė pamaldas ir mokytojavo.

Su laiku jėzuitai taip įsigalėjo, kad sugavę jiems nepageidaujamus žmones išveždavo į Kretingos vienuolyną, iš kur niekas nebegrįždavo.

Sumažėjus parapijiečių skaičiui, išvyko ir kunigas. Plonėnų parapija buvo paversta į filiją ir priskirta prie Švobiškio reformatų parapijos. Jėzuitams vadovaujant, bažnyčia buvo atimta, durys užkaltos ir visi reformatai perkrikštyti. Tas įvyko XVIII š. pabaigoje.

Po baudžiavos panaikinimo, jų kaimas atsiskyrė nuo Plonėnų dvaro. Tuo laiku buvo 3 Plonėnų dvarai: Didieji Plonėnai, kuriems priklausė ir ūkininko Noreikos kaimas, Mažieji Plonėnai ir Balt-Plonėnai. Atsiskyrusiame nuo Didžiųjų Plonėnų dvaro kaime, kur buvo daugiausia Noreikų pavardžių, tai ir kaimas buvęs pavadintas

Iš k. į d.: Biržų miesto keturklasės mokyklos mokinys Vilius Variakojis su seserimi Zane, motina Ona (mirusi 1947 m.) ir teta Zane Ruplėniene (mirusi). Biržai, 1914 m.

Noreikais.

Po baudžiavos panaikinimo, ūkininko senelis buvusią reformatų apgriuvusią bažnyčią sugriovė ir iš jos ąžuolinių rąstų pastatė jaują. Po I Pas. karo, einant į vienkiemius, ūkininkas Noreika jaują vėl perstatė.

Kapinėse dar buvo aiškios kapų liekanos ir matėsi vieta, kur stovėjo reformatų bažnyčia. Kapinės buvo neaptvertos ir nesimatė jokio kryžiaus nei akmens, tik augo kėli alyvų krūmai.

DAGYS

SVETUR

Nuliūdo žemė man po kojų,
Pavirto gedulu džiaugsmai.
Po tolimas šalis klajoju,
Kur lydi svetimi jausmai...
Čia žalios pievos, žydi sodai
Ir saulė spindi sveikata
Kaip tėviškėj, -tik mano godos
Čionai nežydi ramuma...
Tolyn, tolyn jos lėkti geidžia,
Kaip paukščiai nulekia skubiai,
Bet kliūtys man keliaut neleidžia,
Kaip jiems laisvi dangaus skliautai...

3. 26. 1948

Hermanas PAVILONIS

LIETUVOS EV. REFORMATŲ TREMTIES BAŽNYČIA

(Tęsinys iš "M. Sp." Nr. 38)

Mūsų Bažnyčios augančio diego persodinimas iš tremties gyvenimo Vokietijoj į Ameriką, su centru Chicagoje, ėjo gana lėtai. Šis naujas diegas reikalavo daug trąšos (finansinės) ir nepaliaujamos priežiūros, kad žiauri audra ir nepalanki dirva jo nesunaikintų. Ugdymo ir puoselėjimo darbą pradžioje vykdė nepatyrę naujakuriai, bažnytiniam organizaciniam darbui nepasiruošę veikėjai. Svarbiausieji mūsų Bažnyčios veteranai, jos autoritetai, kaip gener. superintendentas prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas, gener. suprnt. prof. dr. kun. Konstantinas Kurnatauskas ir kunigai: V. Kurnatauskas ir Fr. Barnelis buvo likę V. Vokietijoj, o okup. Lietuvoj buvo likę ir vėliau mirė mūsų energingi kunigai: suprnt. kun. Adomas Šernas, kun. A. Balčiauskas, kun. M. Frankas. Pasaulinėj ir bažnytinėj arenoj garsieji profesoriai-broliai Jonas ir Martynas Yčai, bankininkas agr. Petras Kregždė ir kiti vadovai taipgi buvo likimo išbraukti. Buvę mūsų žymieji Bažnyčios vadovai negalėjo mūsų naujai kuriamai Bažnyčiai tremtyje vadovauti.

Vienok, nežiūrint į visokias kliūtis, nepalankias sąlygas, jos pulsas nebuvo sustojęs. Prigijimo ir klestėjimo žymės pradėjo reikštis tuomet, kai Bažnyčios vyriausybė-Kolegija persikėlė į Ameriką. Platiems imigracijos vartams atsidarius, per 1949-51 m. didžiuma mūsų bendratikių atsisveikino su Europa. Amerikos didieji kariuomenės transportiniai laivai, nors jau gerokai senstelėję, vėl raižė audringas Atlanto vandenyno bangas, gabendami tūkstančius išvargusių "dipukų" (DP-Displaced Persons) įvairių tautybių ir religinių denominacijų, iškraudami juos įvairiuose Amerikos pakrantės uostuose. Palikę praeičiai už supelėjusių stovyklų sienų UNRA, IRO, YMCA, Bažnyčių Federacijos, Pasaulio Liuteronų Federacijos, AL T-os ir kitokių humanistiškai nusiteikusių organizacijų prisiminimus, - mūsų naujieji emigrantai jautėsi nepaprastai laimingi pasiekę Ameriką. Tačiau jų vargai dar negreit užsibaigė.

Atsirado taip pat nauji rūpesčiai ir tiems, kurie savo "affidavitais" apsiėmė naujus "svečius" globoti. Teko ištiesti dar ilgokai pagalbos ranką savo tikėjimo broliams ir bendrai lietuviams. Dažnai pasiekdavo mus emigracinės vyriausybės telegramos, pranešančios naujų keleivių atvykimą. Tekdavo skubiai telegrafu siųsti pinigus apmokėjimui traukiniu kelionės išlaidas. Tekdavo skubėti į traukinių stotis pasitikti savuosius. Vėliau nemažai rūpesčio bu-

Šio straipsnio autorius kurt. inž. Hermanas PAVILONIS ir XXVIII Tremties Sinodo direktorius kurt. Eugenius GERULIS. Ingleside, 1975 m. vasara

vo surasti šeimoms ir pavieniams asmenims butus, darbus ir dalintis tarpusavyje įvairiomis gyvenimo reikmenimis. Tačiau krikščioniška pareiga ir artimo meilė viską nugalėjo ir visiems buvo džiaugsmo, kad saviškiai buvo priglausti saviškių.

Pasitaikė ir nusivylimų. 1949 m. rudenį Chicagos amerikiečių dienraščiai vieną dieną stambiomis raidėmis paskelbė, kad iš New Yorko į Chicagą, tokią ir tokią valandą, atvyksta specialus traukinys su 300 naujų lietuvių kilmės emigrantų. Visi nuskubėjome į stotį jų pasitikti. Net ir gerbiamas Lietuvos konsulas dr. P. Daužvardis nuvyko jų pasveikinti. Neužilgo sušvilpė traukinys ir tuojau, durims atsivėrus, pasipylė minia barzdočių, nelietuviško veido "svečių", kuriuos pasitikti pirmiausia veržėsi rabinai ir žydų organizacijų atstovai. Buvo bandyta užkalbinti juos lietuviškai, bet niekas iš jų tos kalbos nemokėjo.

Pirmieji Chicagos Lietuvių Ev. Reformatų parapijos kūrėjai dažnai susirašinėdavo su kurt. dr. M. Devenio šeima Connecticut valstijoje. Jie nuolatos mums pranešdavo apie naujų reformatų atvykimą ir jų apsigyvenimą. Vienas iš tokių, dr. Devenio rūpesčiu, anksčiausiai pasiekusių Ameriką, buvo kurt. Povilas Klybas ir jo šeima. Jie atvyko 1947 m. vasario 11 d. Kurt. P. Klybas buvo ilgametis Biržų miesto burmistras ir paskutinis neprikl. Lietuvos laikais Biržų Sinodo 1943 m. išrinktas Kolegijos prezidentas. Jam teko pergyventi daug šiurpių kelionės epizodų tremtyje. Kurt. Povi-

las Klybas iš Biržų išvyko kurt. Valerijono Snarskio (Gerulio) pastangų dėka. Talkininkaujant jo broliui Emiliui Snarskiui buvo parūpintas iš vokiečių Palangoje sunkvežimis. Artėjant vokiečių-rusų frontui, iš Biržų į Palangą 1944 m. liepos 6 d. tuo sunkvežimiu išvyko šios šeimos: P. Klybo, P. Variakojo, buv. žemės tvarkytojo M. Tamulėno, dr. V. Vileišio, agr. Val. Stanevičiaus ir su jais V. Gerulis(Snarskis) su sūnumi Eugenijum. Dalis šio transporto keleivių vėliau pateko Švedijon ir iš ten po kelių metų persikėlė į Ameriką (žiūr. kurt. V. Gerulio biografija "M. Sp.", 11 ir 12 nr.).

Didesnė reformatų dalis pasiekė JAV per Lietuvių Protestantų Sąjungą, kurios steigėju ir pirm. buvo dr. M. Devenis. Didžiausia dalis iš jų pastoviau apsigyveno Chicagoje ar jos artimoje apylinkėje. Iš jų čia suminėsiu: kun. St. Neimanas, kun. P. Dilys, dr. J. Mikelėnas, J. ir P. Variakojai, Vil. Variakojis, dr. J. Vaitaitis, dr. J. ir A. Šabanai, dr. V. Vileišis, dr. P. Tunkūnas, M. ir M. Tamulėnai, M. Plepys, K. Plepys, J. Dagys(Ivoniškio), P. Kėželis, St. Palšis, J. Palšis, J. Kregždė, M. Kregždė, Adomas, Petras ir Jonas Šernai, Vl. Jakubėnas, J. Tatoris, J. Jakubonis, P. Kuginys, J. Ivaška, M. Tilindis, M. Januševičius, Arv. ir Ad. Ramoniai, A. Tamošiūnas, P. Lapienė, J. Dagys (Čepukų), J. Indriūnas, J. Čigas, P. Bružas, St. Dagys, O. Dūbraitė, dr. M. Tunkūnaitė, O. Tunkūnaitė, M. Guobužienė, Puodžiūnai, V. Karosas, E. Gerulis, M. Zablockas ir kiti.

1950 m. vasario mėn. atvyko iš Vokietijos kun. St. Neimanas su šeima ir prisiėmė būti pirmuoju Chicagos Ev. Reformatų Parapijos klebonu. Kun. P. Dilys su šeima atvyko į Chicagą 1951 m. spalio mėn. ir tų pačių metų per Kalėdas, iškilmingų pamaldų metu, prisiėmė būti antruoju parapijos kunigu.

Susibičiuliavę su amerikiečių Bažnyčios vadovybe, pasijutome esą šiltoje ir broliškoje jų globoje. Jie mums pasiūlė nemokamai pasinaudoti jų bažnyčių patalpomis.

Kun. St. Neimanas, kun. Schmidt sutikus, suruošė pirmas mūsų pamaldas Amerikoje šv. Andriaus bažnyčioje, Cicero, Ill. Sekančios pamaldos tais metais(1950)įvyko kun. Wm. Rest šv. Emanuelio bažnyčioje per Velykas. Tada kun. St. Neimanas per pamokslą pranešė, kad sekančios pamaldos įvyks III tremties Sinodo(pirmo Amerikoje) metu, birželio 24 d. 1950 m. Salem Evangelical and Reformed Church patalpose.

1950 m. birželio 24-25 d. Salem bažnyčios patalpose, Chicagoje, įvyko tretysis Sinodas tremtyje. Šis Sinodas (pirmasis Amerikoje) dalyviais nebuvo gausus, nes daugelis mūsiškių dar nebuvo atvykę iš Vokietijos. Sinodą atidarė kun. Stasys Neimanas, kurio pasakyti žodžiai giliai paveikė kiekvieno dalyvio širdį. Sinodo posėdžius pradėjo Kolegijos prezidentas kurt. dr. Jokūbas Mikelėnas. Sinodo direktorium buvo išrinktas kurt. pulkininkas Jonas Variakojis, o jo pavaduotoju kurt. inž. Jokūbas Kregždė. Cenzorium buvo išrinktas

III Liet. Ev. Reformatų Sinodas tremtyje—pirmas Amerikoje su konfirmantais (priekyje — iš k. į d.): Daina ir Danga Variakojytės, Vida Klybaitė ir Algis Tilindis prie Salem bažnyčios, 6824 S. Emerald Ave., Chicago, 1950. VI.24

kun. St. Neimanas ir sekretoriatan: Stasys Palšis, Mykolas Kregždė ir Adomas Šernas.

Svečių tarpe matėsi: Lietuvos gener. konsulas dr. Petras Daužvardis, lietuvių liuteronų parapijos Chicagoje klebonas kun. Jonas Pauperas, vietinės Salem bažnyčios klebonas kun. H. Koenig ir Rev. Samuel J. Schmeichen, Ev. and Reformed Church sinodo atstovas.

Visiems Sinodo dalyviams malonu buvo matyti skaitlingą būrį mūsų gražaus, energingo jaunimo ir pasigėrėti mergaičių okteto padainuotomis gražiomis liaudies dainomis, vadovaujant solistei Bronei Variakojienei, kas sukėlė Biržų sinodų nuotaiką.

Dar prieš šį Sinodą Kolegijos posėdyje buvo nutarta pasiūlyti Sinodui perrinkti Kolegiją, papildant ją dviem naujais nariais, nes kai kurie jos nariai likosi Vokietijoj. Taip pat buvo nutarta pasiūlyti Sinodui išrinkti eilę naujų kandidatų į kuratorius. Kolegijos pasiūlymai Sinodo buvo priimti. Kolegijos papildomais nariais buvo išrinkti: kurt. Petras Variakojis ir kurt. Hermanas Pavilonis, o kuratoriais išrinko: Jurgį Čigą, Stasį Dagį, Povilą Šepetį, Kostą Klybą, dr. Alviną Šabanienę, Adomą Šerną, Emiliją Janonytę-Railienę, Hypatiją Yčaitę, Jokūbą Trečioką, Olgą Tilindienę, Katrę Mikelėnaitę, Kazimierą Neimanienę ir Kazimierą Variakojienę.

Sekančią, birželio 25 d., sekmadienį įvyko, gėlėmis išpuoštoje bažnyčioje, iškilmingos pamaldos. Po pamaldų visi susirinko į sporto salę, kur Moterų D-ja buvo paruošusi skanius pietus.

Tuo laiku, Vokietijoj, birželio 23 d. mirė kurt. Halina Lipinska-Jakubėnienė, gener. suprnt. prof. dr. kun. Povilo Jakubėno žmona. Sinodo ši liūdna žinia dar nebuvo pasiekusi.

Kaip prieš, taip ir po Sinodo, parapijos valdyba posėdžius darė kartu su Kolegija. Pirmieji mūsų bažnytinės veiklos metai Amerikoje pasižymėjo gražiu, brolišku sugyvenimu, nepaprastu visų narių, o ypač jaunimo, darbštumu ir nepailstamu pasišventimu plėsti mūsų centro veiklą Chicagoje. Pradžioje reformatų parapijos valdyba buvo renkama vieneriems metams. Priėmus naujus parapijos įstatus, valdyba buvo renkama trejiems metams, kaip ir Kolegija.

Visuotiniame parapijos susirinkime, kuris įvyko 1950 m. vasario 18 d., minint Lietuvos Nepriklausomybės šventę, po iškilmingų pamaldų, buvo perrinkta pirmoji parapijos valdyba, į kurią įėjo du nauji nariai: kurt. Mykolas Kregždė ir kurt. Stasys Palšis.

Sekančiame parapijos valdybos posėdyje, 1950 m. balandžio 21 d. nutarta organizuoti jaunimą, pakviečiant med. studentą Povilą Šepetį vadovu. Jaunimo suorganizavimas vyko sklandžiai ir jau po savaitės, balandžio 30 d., buvo suruošti pirmi susipažinimo parapijos su jaunimu pietūs. Visi parapijiečiai džiaugėsi matydami gražų jaunimo būrį ir linkėjo jiems pasisekimo.

Jaunimas sutarė pasinaudoti mielos vasaros grožybėmis: darė bendras iškylas į įvairias vietoves, ypač į Jackson parko paežerį. Šiam reikalui buvo sudaryta komisija iš Dainos Variakojytės, Vidmanto Variakojo ir Eugenijaus Gerulio. Tas iškylavimas sucementavo reformatų jaunimo būrelį. Jaunimas gražiai sugyveno ir darniai veikė.

Vėliau prie tų iškylų prisidėjo liuteronų parapijos jaunimas ir jaunimo veikla dar labiau pagyvėjo. Energingų jaunuolių: stud. Dainos Variakojytės, stud. M. Žviliaus ir mkt. Alfredo Vėliaus pastangomis, 1950 m. rugsėjo 1-4 d. buvo surengta ekskursija į Torontą, Canadoje, susipažinti su ten taip pat energingai veikiančiu evangelikų jaunimu, kuriam vadovavo Gytis Šernas.

Rudens ir žiemos metu jaunimas sudarė krepšinio komandą, scenos mėgėjų, literatų, stygų orkestro ir dainos mėgėjų grupeles. 1950 m. rugsėjo 22 d. buvo sušauktas bendras lietuvių reformatų ir liuteronų jaunimo vadovų posėdis, kuriame buvo nutarta suorganizuoti bendrą jaunimo būrį pasivadinant "Vydūno" vardu.

Tačiau likimo buvo lemta kitaip. Kilnios jaunimo pastangos ir jo veiklos pasiryžimas laikui bėgant mažėjo. Jaunimo didžioji dalis išsisklaidė. Vieni pateko į JAV kariuomenę, kiti išvyko toli nuo tėvų namų tęsti mokslo įvairiuose universitetuose. Vyresni iš jų sukūrė šeimas ir paskendo asmeniniuose reikaluose. Pats jaunimo

vadovas Povilas Šepetys išvyko į Münchena baigti medic. mokslo.

Jaunimo veiklą vėliau perėmė kiti, taip pat gabūs ir energingi, vadovai studentai-Julius Slavėnas ir Reinoldas Pipynė, bet ir jie vėliau išvyko iš Chicagos. Daugumai jaunimo išsiskirsčius, sunyko reformatų jaunimo veikla. Likusioji dalis prisišliejo prie liuteronų jaunimo.

Ir taip tas mūsų gražusis jaunimas, jo kilnieji užsimojimai, kaip toji kometa, pasišvaistė padangėse ir dingo už horizonto. Noriu čia pacituoti buvusio jaunimo vadovo Povilo Šepečio žodžius, tilpusius "M. Sp." antrame numeryje: "Žmogus gauni vaizdą tos jaunatvės, to verdančio gyvenimo, ieškančio tinkamų kelių naujose tremties sąlygose, pasiryžusio veikti kilniesiems idealams".

Šiandie mes dažnai pasigendame jaunimo ir liūdime kartu su tuo mūsų biržiečiu parapijonu, kuris parašė kurt. V. Karosui anoniminį laišką gryna biržiečių tarme: "Pons Karosė, kurg yr mūsų aukštųjų vadovų vaikė ir anūkė? Jų turim net virš šimta, ale kur jė yr? Kė pažiūr unt šitų sąrašų tė net širds sop"...

Taip, visiems mums "širds sop" nematant to jaunimo mūsų tarpe. Tačiau turime suprasti, kad jų paskirtis yra kitokia, negu mūsų. Džiaugkimės ir didžiuokimės tuo, kad mūsų jaunimas pasiekė aukštas mokslo ir profesijos viršūnes. Daugiau negu 90% to mūsų jaunimo tapo daktarais, advokatais, inžinieriais, įstaigų direktoriais, mokytojais, profesoriais. Nemažai jų pasiekė aukštą muzikos, meno ir mokslo lygį. Bet gi, nors ir įsijungę į amerikietišką gyvenimą, neturėtų pamiršti duoklės ir tėvų kraštui.

Grįžtant prie mūsų Bažnyčios bendros veiklos tenka pastebėti, kad 1950 m. spalio 22 d. kun. St. Neimanas laikė pamaldas Salem bažnyčioje reformacijos šventės proga. Po pamaldų įvyko bendras parapijos valdybos ir Kolegijos posėdis. Susibūrusios moterys-dr. A. Šabanienė, Elzė Palšienė, Kaz. Neimanienė ir Edita Šernienė įkūrė Moterų D-ją. Bendrame posėdyje Kolegijos prezid. dr. J. Mikelėnas pranešė apie mūsų delegatų-kun. St. Neimano, H. Pavilonio ir jo paties dalyvavimą pasitarime su Evangelical and Reformed Church vyriausiu šefu dr. L. W. Goebel, kuris, tarp kitko, pareiškė: "Jūs po 10 metų išnyksite, kaip grynai tautinė grupė ir visiškai ištirpsite amerikoniškoje įtakoje". Pranašystė neišsipildė, mes dar ir dabar gyvuojame, o jis jau prieš 15 metų mirė.

(Bus daugiau)

* * *

Vai lėkite mano svajonės,
Pagavusios paukščių sparnus,
Artyn į namus iš kelionės,
Kur grįžti man lemta nebus...

DAGYS

J. KREGŽDĖ

XXVIII TREMTIES SINODAS

Gražiausiu metų laiku, per Jonines, vykstą kasmetiniai Sinodai apsvarsto nuveiktus darbus, aptaria savos Bažnyčios stovį ir nustato darbo bei veiklos gaires sekantiems metams.

XXVIII eilinis Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios Sinodas tremtyje įvyko Chicagoje, 1975 m. birželio 21-22 dienomis, nuosavoje bažnyčioje. Sinodą atidarė gener. suprnt. kun. St. Neimanas trumpomis pamaldomis bažnyčioje. Tartame žodyje apibūdino laisvojo krikščioniškojo pasaulio nūdien užmirštą okup. Lietuvoje Bažnyčią, tuo įprasmindamas šio Sinodo užduotį. Nei Pasaulio Bažnyčių Taryba, nei visas Vakarų pasaulis negirdi ar nenori girdėti skriaudžiamųjų pagalbos šauksmo. Esame palikti vienui vieni ištvermingai kovoti už savo žiauriai persekiojamus brolius.

Sinodo posėdžiai pradėti parapijos salėje. Slaptu balsavimu Sinodo direktoriumi buvo išrinktas kurt. Eugenius Gerulis, cenzoriumi-suprnt. kun. P. Dilys, skretoriatan-kurt. P. Bružas ir V. Karosas, rezoliucijų ir mandatų komisijon-kurt. P. Variakojis ir St. Dagys.

Sinodui priėmus Kolegijos paruoštą dienotvarkę, po įvykusių rinkimų, praeito Sinodo direktorius kurt. inž. H. Pavilonis perdavė naujai išrinktam direktoriui savo iki tol eitas pareigas.

Mirusių ir ištremtų pagerbimą pravedė suprnt. kun. St. Neimanas, suminėdamas JAV mirusius: kurt. Jurgį Jakubonį ir Joną Tatorį, ir senosios kartos ateivį Joną Warekojį, ir okup. Lietuvoje kurt. Julių Variakojį. Giliu susikaupimu ir malda buvo pagerbti visi metų bėgyje užbaigę savo gyvenimo kelią mūsų Bažnyčios nariai, žinomi ir nežinomi, kaip tremtyje, taip ir okup. Lietuvoje, ir vargą tebevargstą Sibire bei Rusijos gilumoje.

Senj. kun. Ansas Trakis, savo ir broliškos Tėviškės liuteronų parapijos vardu, pasveikino Sinodą ir mūsų Bažnyčią, kuri per 400 su viršum metų savo gyvenimą tvarko demokratiniu būdu, kas ne visiems lietuviams suprantama. Tai esąs iš tikrųjų gražus tvarkymosi pavyzdys. Visa lietuvių tauta, visa jos išeivija turėtų žinoti šį svarbų, istorinį faktą ir suprasti jo reikšmę kovoje už lietuvių tautos laisvę.

Kun. Kostas Burbulys, linkėdamas vieningo ir darnaus darbo, pabrėžė tikėjimo sutvirtinimo savųjų tarpe prasmę, iš kur semiama dvasinė stiprybė.

Kun. Jonas Juozupaitis, Ziono p-jos klebonas, gražiais linkėjimais pasveikinęs Sinodą, kvietė sekančią dieną (VI. 22) į Ziono liuteronų parapijos naujai įsigytos bažnyčios šventinimo iškilmes. M.

Viršutinėje nuotraukoje — Liet. Ev. Reformatų XXVIII tremties Sinodo dalyviai. Sekančiuose — Sinodo dalyviai iškilmingose pamaldose. Chicago, 1975. VI.22. *Nuotr. M. Nagio*

Nagys, Ziono liuteronų p-jos Tarybos vardu, linkėjo nuolatos tęsti gražią, prieš kelis šimtmečius per Jonines pradėtą, tradiciją.

Prof. dail. A. Varnas linkėjo Sinodui vienybės ir ištvermės sunkioje lietuvių tautos laisvės kovoje. Suprnt. kun. P. Dilys perdavė sveikinimą kun. P. Dagio iš N. Y., Jul. Bernšteino ir kurt. H Dilienės su 25 dol. auka Sinodui, kuri tuo metu Washingtone slaugė sunkiai sergančią prof. V. Stankaus dukterį.

Raštu ir telegramomis, kuriuos perskaitė kurt. P. Bružas, Sinodą sveikino: dr. James I. McCord, Princeton Teologijos Seminarijos prezidentas; Paulette Piguet, Pasaulio Reformuotų Bažnyčių Sąjunga; dr.kun.M. Pradervand, mūsų Bažnyčios garbės kuratorius, Geneva; Juzė Daužvardienė, gener. Lietuvos konsulė, Chicago; senj. kun. A. Keleris, Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios Vyr. Tarybos pirm.; kurt. dr.M.ir A. Deveniai, S. Monica, su auka 100 dol. ir įnašu į DKF 25, 000 dol., kuris buvo sutiktas su gausiais plojimais; suprnt. kun. P. Jašinskas, Biržai; kun. Fr. Barnelis su ponia ir 20 dol. auka kunigų šalpai, V. Vokietija; kun. M. Kavolis, Dubuque, Iowa; kuratoriai: skulpt. J. Dagys, Toronto, su auka 20 dol.; dr. A. M. Devenis, Long Beach, Calif. su auka 25 dol.; M. Tamulėnas su ponia, Florida, su auka 16 dol.; J. Valiūnas su ponia, Brockton, Mass.; J. Kutra, S. Monica; Fel. Mažuikienė, V. Vokietija; P. Ramutėnas, New Zeland; O. Y-čienė, Canada; K. Burbulis su ponia, Ark.; Bažnyčios nariai: Lois Dagys, Canada, su auka 20 dol.; A. Neimanaitė, V. Vokietija; O. Beresnevičienė, Canada, su auka 10 dol.

Suprnt. kun. P. Dilys savo paskaitoje "Vilniaus Reformatų Bažnyčios veikla 1918-40 m." supažindino Sinodo dalyvius su tuolaikine veikla. Paskaita išklausyta su giliu įdomumu. Ji bus spausdinama atskirai.

Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr., pranešė, kad visi praeito Sinodo pavesti darbai yra atlikti. Mūsų Bažnyčios teisiniai reikalai sutvarkyti patenkinamai. Į Kolegijos pasiųstą užklausimą dėl Olandijos Fondo buvo gautas atsakymas, kad Fondas esąs įjungtas į Olandijos Reformatų Bažnyčios bendrą iždą. Kolegija prašys pilno paaiškinimo ir motyvų. Kolegija pasiuntė JAV prezidentui ir sekretoriui raštus dėl Lietuvos okupacijos nepripažinimo. Daromi žygiai išleisti Br. Bušackio parašytą "Mikalojus Radvila Juodasis" biografiją. Rūpinasi greičiau sutvarkyti prof. kun. P. Jakubėno atsiminimus ir parengti jo monografiją.

Kolegijos reikalų vedėjas raštu painformavo, kad Kolegija sinodinių metų bėgyje posėdžiavo keturis kartus ir atliko kitus bėgamuosius darbus.

Kolegijos kasininkas kurt. P. Bružas perskaitė sinodinių metų (1974-75) kasos apyskaitą, kurion yra įjungti: DKF ir Šalpos Fondas. Kolegijos kasa reguliariai išmoka mūsų kunigams nustatytas kuklias pensijas. Pareiškė visiems nuoširdžią padėką už Šalpos

Viršutinėse nuotraukose: XXVIII tremties Sinodo direktorius kurt. Eugenius Gerulis, į kairę nuo jo Val. Grrulienė ir Tėviškės liuteronų p-jos pirm. inž. A. Sedaitis; dešinėje — Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr.

Apatinėje nuotraukoje Sinodo dalyviai aptaria iškeltas problemas (iš k. į d.): dr. Paulina Vaitaitienė, dr. Danga Variakojytė, kurt. inž. V. Variakojis, kurt. dr. Danutė Kregždienė, kurt. agr. Viktoras Karosas. Priekyje — Rimas Gerulis su broliuku Andriuku. Chicago, 1975.VI.22. Nuotr. M. Nagio

Fondo rėmimą ir supažindino su Kolegijos sudaryta 1975-76 sinodiniams metams sąmata.

Gener. suprnt. kun. St. Neimanas padarė pranešimą iš parapijų veiklos. Chicagos p-joje buvo konfirmuota viena mergaitė (Alvina Uznytė), mirė trys mūsų Bažnyčios nariai ir komunikantų buvo 76. Atlaikytos dvejos pamaldos Toronte. Pasiųsti 6 siuntiniai ir gauti padėkos laiškai. Tėvynėje dirba ir savo pareigas atlieka suprnt. kun. P. Jašinskas ir kun. P. Čepas.

Chicagos parapijos pirm. kurt. inž.H. Pavilonis pranešė, kad parapija daro visuotinus ir metinius susirinkimus. Valdyba posėdžiavo du kartus. Parapijos ryšiai su Chicagos presbiterijonų sinodu beveik nebeturi kontakto. Parapija tvarko ir prižiūri bažnyčią ir jos aplinką. Už šį rūpestį pareiškė padėką kuratoriams: J. Kregždei ir P. Bružui. Pareiškė nusivilimą kai kurių p-jos narių nepateisinamu pasyvumu.

"Mūsų Sparnų" žurnalo vadovybės vardu pranešimą padarė redaktorius J. Kregždė. Redakcinė komisija kasmet nustatytu laiku išleidžia du žurnalo numerius. Pasidžiaugė, kad į bendradarbių eiles jungiasi ir jaunimas, pav. :L. Uznytė, L. Kasparaitytė, J. Patraitė, L. Gerulytė, Šerkšnytė ir kt. Kvietė visus būti bendradarbiais ir duoti žurnalui daugiau žinių apie buvusias reformatų parapijas, mūsų veikėjus ir kronikos iš įvairių vietovių mūsiškių veikimo. Padėkojo visiems žurnalo skaitytojams, rėmėjams, bendradarbiams ir redakcinei komisijai už pasišventusį darbą.

DKF-do valdybos pranešimą, pirmininkės D. Bobelienės įgaliotas, padarė vicepirm. P. Bružas. Valdyba posėdžiavo du kartu. Peržiūrėjusi gautus prašymus, valdyba nutarė pirmoj eilėj finansuoti Vileišių šeimos monografijos išleidimą, kurioj būsią daug istorinės medžiagos iš Lietuvos atstatymo pirmaisiais metais. Kitų leidinių prašymai esą svarstymo stadijoj. 1975 m. birželio 1 d. Fondo kasoje buvo 53,078.09 dol. Jau gautas ir trečias 25,000 dol. įnašas į Fondą. Pagal Fondo įstatų paragr. 1, visi gali savo įnašais prisidėti prie įsteigto DKF-do.

Lietuvių Evangelikų Tarybos (LET) vardu pranešimą padarė reformatų Bažnyčios atstovas kurt. V. Karosas. LET šiuo metu vadovauja suprnt. kun. St. Neimanas. Tenka pasidžiaugti, kad LET-ba jau išėjo į viešumą. Rašė raštus Pasaulio Bažnyčių Tarybai, Australijos ir N. Zelandijos vyriausybėms. Pasisakė Simo Kudirkos, kaip lietuvių visuomenės iškilaus nario reikalu, kad jis būtų tolerantas visų religijų atžvilgiu. LET-ba taria savo žodį ir kitais lietuvių tautą liečiančiais klausimais.

Apie Moterų D-jos veiklą pranešė jos pirm. kurt. K. Neimanienė. Draugija rūpinasi pobūviais: ruošia užkandžius švenčių proga, globoja ir vaišina Sinodų dalyvius, vasaros metu suruošia pikniką gamtoje su gausia fantais loterija. Rūpinasi bažnyčios vidaus šva-

Tradiciniuose Sinodo pietuose (iš k. į d.) — viršutinėje nuotr.: inž. A. Sedaitis, V. Gerulienė. Sinodo direktorius kurt. E. Gerulis, Br. Kalvaitienė, muz. A. Kalvaitis, Kolegijos prez. kurt. M. Tamulėnas, jnr., prof. A. Varnas, kurt. dr. P. Tunkūnas; vidurinėje nuotr.: G. Josuweith, P. Kėželis, kurt. P. Variakojis, K. Mačiukas; apatinėje nuotr.: inž. A. Sedaitis, p. Sedaitienė, I. Pilmonienė, A. Pilmonas. Chicago, 1975. VI.22.

Nuotr. M. Nagio

ra. Padėkojo kuratoriams-P. Bružui ir J. Kregždei už bažnyčios virtuvės sutvarkymą-išdažymą ir kurt. E. Bružienei už išvalymą.

Revizijos komisijos aktą perskaitė komisijos pirm. kurt. P. Variakojis. Komisija (P. Variakojis, A. Uznienė ir St. Dagys) tikrino Kolegijos, žurnalo ir Fondų kasas ir viską rado tvarkoje. Pareiškusi padėką kasų tvarkytojams, pasiūlė patiektas apyskaitas tvirtinti ir Kolegijos sudarytą 1975-76 m. sąmatą priimti.

Diskusijose dėl visų padarytų pranešimų, suprnt. kun. P. Dilys papildomai pranešė, kad mūsų žurnalas, jo turimomis žiniomis, darąs visuomenėje gerą įspūdį ir esąs reikalingas, nes žurnale keliamos praeity darytos klaidos, pareiškiamos naujos mintys tam tikrais klausimais ir samprotavimai. Taipgi esąs pasireiškęs susidomėjimas mūsų Sinodais. LET-bai patarta, kad ateityje pasistengtų žiūrėti, kad atskirų denominacijų parengimai nesutaptų tą pačią dieną.

Sinodas, po diskusijų, užgyrė Kolegijos ir kitų institucijų atliktus darbus, patvirtino visas patiektas apyskaitas ir priėmė 1975-76 m. sudarytą sąmatą, sumoje 7000 dol. ir leido Kolegijai ja vadovautis.

Svarstant kunigų prieauglio klausimą, Sinodas pavedė Kolegijai, eventualiam reikalui esant, pakalbėti su kun. E. Fricke ir prašyti jo, kad jis sutiktų retkarčiais atlaikyti pamaldas mūsų parapijai.

Iškilus klausimui dėl moterų ordinacijos į kunigus, neatsirado nė vieno iš Sinodo dalyvių, kuris būtų pasisakęs prieš. Tatai parodė, kad reformatams, išpažįstantiems žmogaus sąžinės ir laisvės principus, bet kokia diskriminacija yra svetima. Dvasininkai taipgi nerado prieštaravimo Evangelijos mokslui, kad moterys negalėtų būti kunigais. Kristus juk bendrai visus, vyrus ir moteris, atpirko. Tvėrėjas abu, vyrą ir moterį, sutvėrė į Dievo veidą, kurie, vienas kitam priklausydami ir vienas kitą papildydami, turi ir neša bendrą atsakomybę prieš Dievą. Moterys nėra žemesnės vertės individai už vyrus. Jos savo verte kai kuriais atžvilgiais vyrus toli pralenkia. Moterys, būdamos jautresnės, turinčios ir daugiau kantrybės žmogų išklausyti ir globoti. Jos geriau sugebėtų perduoti ir įskiepyti žmonijai Evangelijų skelbiamą meilę. Praktika rodo, kad moterys, dalyvaudamos bažnytiniame gyvenime, įneša naujų idėjų ir veiklą pagyvina bei praturtina. Joms geriau pavyksta perduoti moralines ir tautines savybes. Sinodas, pasisakydamas prieš kai kurių Bažnyčių konservatyvias pažiūras į moterį-kunigą, kurios dvelkiančios viduramžiška dvasia, aiškiai pasisakė už moterų ir vyrų lygias teises ir kad moterys turėtų būti ordinuojamos kunigais.

Sąryšy su JAV 200 metų nepriklausomybės sukakties 1976 m. minėjimu nutarta, kad ir mūsų Bažnyčia prie šio minėjimo prisidėtų. Sinodas pavedė Kolegijai paruošti ir išleisti informacinę brošiūrą anglų kalba, kurioje būtų nušviesta mūsų Bažnyčios praeitis,

Iš k. į d.: viršutinėje nuotr.: muz. dipl. A. Kalvaitis taria padėkos žodį. Jo kairėje — Br. Kalvaitienė, dešinėje — inž. H. Pavilonis ir kolegijos prez. M. Tamulėnas; Vidurinėje nuotr. — kuratoriai: inž. H. Pavilonis, O. Tilindienė, Rockfordo atstovai — O. Dubraitė, J. Dagys, P. Šernas; apatinėje nuotr.: Amelija Pavilonienė, Emilija Palšienė ir Ida Pilmonienė. Chicago, 1975. VI.22. Nuotr. M. Nagio

dabartis su DKF ir kad būtų išryškintas ryšys Lietuvos Reformacijos su Amerika. Leidinio paruošiamąjį darbą atlikti iki šių metų galo, o brošiūra turėtų būti išspausdinta prieš 1976 m. Sinodą.

Dėl įstojimo nariu į Šiaurės Amerikos Reformuotų Bažnyčių Sąjungą, Sinodas, prieš darant nutarimą, pavedė Kolegijai sužinoti įstojimo ir narystės sąlygas.

Sekančią dieną, sekmadienį, buvo atlaikytos iškilmingos, Sinodo proga, pamaldos su komunija, į kurias atsilankė nemažai svečių. Suprnt. kun. P. Dilys savo pamoksle "Antrasis Prisakymas" iškėlė dvi pagrindines mintis. Dievas griežtai uždraudęs izeaelitų tautai vaizduoti Jį meno išraiškomis ir jas garbinti. Šį prisakymą perėmė reformatorius Jonas Kalvinas. Todėl savo šventovėse neturime jokių paveikslų, statulų, dėl ko buvome kaltinami, kad esame prisidėję neva prie meno paneigimo. Mūsų laikais yra iškelta eilė idėjų, kurios pretenduoja paneigti krikščionybės mokslą, nukreipiant žmoniją nuo Dievo ir Kristaus. Čia ir slypi mūsų amžiaus tragedija ir išplaukia krikščionybės krizė. Antroji mintis buvo, ką lietuviai galėtų JAV minint 200 metų nepriklausomybės sukaktį parodyti? Nereikėtų pamiršti, kad mus traktuos, kaip vieną iš etninių grupių, neturint savos tautinės kultūros ir paskirties laisvės idealams. Atėjo laikas pasakyti visiems lietuviams aiškiai ir tvirtai, kad Lietuvos Reformacija buvo laisvo žmogaus idealų nešėja, kurios poveikis reiškėsi Lietuvos istorijoj ir kuri šiandie teikia viltį į ateitį. Gražiausias mūsų tautos pasirodymas būtų pasakymas, kad lietuvių tauta jau prieš keturis šimtus su virš metų siekė tų pačių idealų, už kurių įgyvendinimą amerikiečiai kovojo prieš porą šimtų metų ir kad Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia, nuo jos įsteigimo dienos, visą laiką puoselėjo demokratiją. Pamaldų metu solo giedojo solistė Bronė Variakojienė, akomponavo ir vargonais grojo muzikas A. Kalvaitis.

Po pamaldų visi Sinodo dalyviai ir svečiai buvo pakviesti į parapijos salę tradicinių pietų. Pietus paruošė Moterų D-ja, vadovaujant kurt. E. Bružienei. Sinodo direktorius E. Gerulis supažindino pietų dalyvius su dalyvaujančiais svečiais, kurių tarpe buvo prof. dail. Adomas Varnas, muz. A. Kalvaitis su ponia, inž. A. Sadaitis su ponia, J. Anysas, K. Mačiukas ir kiti. Jie visi tarė gražius sveikinimo žodžius, pasigėrėjo mūsų veikla, mūsų žurnalu ir linkėjo ištvermės. Už sveikinimus ir linkėjimus čia pat buvo visiems padėkota.

Netrukus dėmesio centre iškilo diplomatas, muzikas Antanas Kalvaitis su ponia, nuolatinis Chicagos parapijos vargonininkas. Muz. A. Kalvaitis yra gerai žinomas Chicagos lietuviams, nes ilgus metus jiems tarnavo Lietuvos gener. konsulu. Jam sulaukus garbingų 80 metų amžiaus, jis buvo Sinodo pagerbtas už nuveiktus darbus lietuvių tautai ir valstybei ir už patarnavimą Chicagos lietuvių

reformatų p-jai. Kolegijos prezidentas kurt. M. Tamulėnas, jnr., apibūdino solenizanto nueitą turiningą gyvenimo kelią ir įteikė Kolegijos ir parapijos vardu dovaną su adresu, kurį nupiešė kurt. inž. H. Pavilonis. Garbingam ir nusipelniusiam Jubiliatui sugiedota ilgiausių metų.

Sinodo direktorius kurt. E. Gerulis tarė nuoširdžius padėkos žodžius visiems aukotojams, kurie šio Sinodo proga įteikė aukas mūsų Bažnyčios egzistencijai palaikyti ir žurnalui paremti: p. p. Deveniams, dr. A. Šabanienei už stambias aukas, dail. Dagiui, Lois Dagienei, M. Pesienei, dr. P. Tunkūnui, inž. H. Paviloniui su ponia, kun. F. Barneliui, dr. A. M. Deveniui, O. Beresnevičienei, M. Tamulėnui, H. Dilienei ir visiems kitiems.

Sinodo direktorius taip pat pareiškė padėką visiems už dalyvavimą Sinode ir tuo padėjusiems išsemti šio Sinodo turiningą dienotvarkę: kunigams už suteiktą dvasinį patarnavimą, Kolegijai už atliktą metų bėgyje darbą, Chicagos p-jai už Sinodo globą, solistei Br. Variakojienei už solo giedojimą, muz. A. Kalvaičiui už vargonavimą, Moterų D-jai už vaišes, kurt. E. Bružienei už veltui pietų paruošimą, žurnalo redaktoriui ir redakcinei komisijai už pasišventusį darbą, kurt. V. Variakojui ir V. Uzniui už elektrinių įrengimų sutvarkymą ir visiems kitiems prisidėjusiems savo auka ar darbu prie šio Sinodo pravedimo.

Sinodo direktorius, palinkėjęs visiems geros sveikatos ir Dievo palaimos, Kolegijai našios darbuotės vykdant Sinodo padarytus nutarimus, po sukalbėtos maldos, uždarė XXVIII-jį Sinodą.

DAGYS

NUTRŪKO STYGOS

Nutrūko stygos ir nutilo
Garsai, kuriais žavėjaus aš, -
O nemaniau, kad dingęs aidas
Ir mano džiaugsmą nusineš...

Nusinešė į pražuvimą
Žaidimą savo amžinai, -
O nesvajojau, kad jam dingus
Paluš ir man sapnų sparnai.

Štai draikos stygos susipynę,
Nebeišduoda garso jos,
O būdavo-žavėjo minią, -
Giedojo giesmę visatos...

K. KLASTAUSKAS

MARIJA KREGŽDIENĖ

Mūsų tarpe yra žymių asmenų, kurie be savo tiesioginio, profesinio darbo yra išvarę ir ilgus barus lietuvių visuomeninėje veikloje. Pasitaiko, kad apie tokius, dėl jų kuklumo, platesnė lietuvių visuomenė nežino. Prie tokių, vengiančių reklamos, priklauso dr. Marija Kregždienė. Apie jos gyvenimą, apie jos veiklą, nuveiktus darbus neteko aptikti nei lietuvių spaudoje, nei LE-joje.

Marija Barzdžiūtė-Kregždienė gimė 1900 m. spalio 28 d. Amerikoje, New Yorko valstijoj. 1910 m. Marija su tėvais grįžo į Lietuvą. I Pas. karo metu, dėl karo veiksmų, 1915 m. tėvai su šeima buvo priversti pasitraukti iš Lietuvos į Rusijos gilumą. Apsigyveno Novo Nikolajevske, Sibire.

1919 m. Marija baigė Novo Nikolajevsko gimnaziją ir įstojo į Omsko Žemės Ūkio Akademiją, kur studijavo 3 semestrus. 1921 m. grįžo į Lietuvą ir mokytojavo Šiaulių gimnazijoje, dėstydama gamtą ir aritmetiką. 1922 m. liepos 23 d. ištekėjo už agr. Petro Kregždės, kuris tuo laiku gyveno Kaune ir buvo Žemės Reformos Valdybos vicedirektorius. Gyvendama Kaune 1923 m. pradėjo studijuoti odontologiją Vytauto Didžiojo universitete. 1927 m. kovo mėn., gavusi dantų gydytojos diplomą, išvažiavo į Paryžių pasitobulinti tuo laiku pagarsėjusiame dantų gydytojų institute.

1927 m. gale Kaune pradėjo verstis privačia praktika. 1928 m. lapkričio mėn. buvo pakviesta vadovauti Kauno geležinkelių ambulatorijoje dantų gydymo kabinetui, kur dirbo iki 1944 m. liepos 8 d.

1935 m. dalyvavo tarptautiniame dantų gydytojų kongrese Vienoje, Austrijoje. Ta proga Vienoje lankė 10 dienų pasitobulinimo kursus, kurie buvo specialiai suruošti kongreso dalyviams prie Vienos universiteto.

Lietuvoje, be dantų gydytojos praktikos, plačiai reiškėsi visuomeninėje veikloje. Buvo Lietuvos moterų, baigusių aukštąjį mokslą, draugijos valdyboje. Ilgą laiką bendradarbiavo moterų dantų gydytojų draugijoje ir Pieno Lašo draugijos valdyboje ir, kaip tos draugijos atstovė, dalyvavo liet. moterų taryboje ir Motinos ir Vaiko d-jos konferencijose.

1944 m. rugpiūčio 11 d., artėjant Sovietų Rusijos frontui, kun. Petrui Dagiui vadovaujant, slapta, nakties metu, kad vokiečiai nesugautų, prie Šventosios uosto žvejų laivu su šeima laimingai perplaukė Baltijos jūrą ir pasiekė Švedijos krantus. Švedijoje išgyveno iki 1947 m. kovo mėn. Čia dvejus metus, specialiu leidimu, dirbo dantų gydytoja vaikų dantų klinikoje. 1947 m. balandžio 7 d. Marija su vyru, dukterimi Rita 18 m. amžiaus ir sūnumi Rimu 13 m.,

Dr. Marija KREGŽDIENĖ

atvyko į JAV. Apsistoję pas dėdę New Yorke ir begalvojant, kur pastoviai apsigyventi, staiga nuo širdies smūgio mirė jos vyras, buvęs Žemės Banko direktorius Petras Kregždė 53 m. amžiaus. Tai buvo antra didžiai skaudi šeimos nelaimė. Pirmąją šeimos nelaimę jai teko pergyventi laisvoje Lietuvoje, gabiam sūnui moksleiviui Gyčiui, 9 m. amžiaus, mirus nuo meningito. Kauno evangelikų kapinėse jam buvo pastatytas, skulpt. Dagio sukurtas paminklas.

Skaudaus smūgio ištikta, -nepalūžo. Pramokusi anglų kalbos ir susipažinusi su aplinka, pradėjo dirbti New Yorko dantų klinikoje.

1951 m., išlaikiusi prie University of the New York Education Department egzaminus, įsigyjo Dental Hygienist laipsnį.

Išdirbusi 10 m. klinikoje, 1960 m. gegužės 1 d. pradėjo dirbti New Yorko miesto odontologijos departmente ir po 6 mėn. buvo patvirtinta nuolatine tarnautoja ir jai buvo pripažintas Civil Service Status. Čia ištarnavo 13 m. ir 1973 m. rugsėjo mėn. išėjo į pensiją.

Lyglaukių Mamutė Ona Kregždienė su marčios dr. Marijos vaikais Ritute ir Gyčiu. Lyglaukiai, 1929 m.

Iš k. į d.: dr. Marija, Rimas, Rita, Petras Kregždės. Eskilstuna, Švedija, 1947 m.

Tada, kai per kietą savo darbštumą, nepalaužiamą energiją buvo jau pasiekusi tikslą, kada gyvenimas buvo pradėjęs riedėti normalia vaga, dr. M. Kregždienę ištiko trečias smūgis, sukėlęs gilų širdies skausmą. Tai netikėtas sūnaus Rimo, atitarnavusio JAV kariuomenėje ir baigusio universiteto studijas, paslaptingas ir neišaiškintas dingimas.

Nežiūrint skaudžių smūgių ir sunkių gydytojos pareigų, nuo pat atvažiavimo į Ameriką pradžios domėjosi lietuviška veikla. Dirbdama dantų klinikoje, kur dirbo keletas latvių, estų bei lietuvių, Marijai vadovaujant įsikūrė Lietuvių Moterų Dantų Gydytojų D-ja New Yorke, kurioje ji buvo valdybos pirmininkės ir vicepirmininkės pareigose.

Be to, ji priklauso Sandaros ir Valstiečių Liaudininkų Sąjungai. Kaip Sandaros atstovė dirbo kurį laiką New Yorko Amerikos Lietuvių Taryboje (ALTe). Taip pat priklauso Mažosios Lietuvos Bičiulių D-jai ir dirba BALFo valdyboje. 1953 m. pradėjus atkurti V. Vokietijoje veikusią Pabaltijo Moterų Tarybą, kuri New Yorke persiorganizavo į Pabaltijo Moterų Klubą, ji buvo išrinkta į valdybą. Tokių klubų įsisteigė ir kituose Amerikos miestuose, pasivadindami Moterų Klubų Federacija. New Yorko Klubo pirmininke dr. M. Kregždienė išbuvo nuo 1963 m. spalio 26 d. iki 1969 m., o paskutinius 3 metus buvo to Klubo vicepirmininkė. Pabaltijo Moterų Tarybą sudaro lietuvės, latvės ir estės, po 9 delegates iš kiekvienos tautybės. Ji ilgus metus buvo lietuvių delegacijos narė.

Šiai veikliai mūsų tautos veikėjai, sulaukusiai 75 metų amžiaus, linkime geros sveikatos, laimingų tolimesnių metų ir dar ryžtingai toliau reikštis lietuviškoje veikloje.

DAGYS

GYVENIMO KONTRASTAI

Gyvenimo man dovanotos kelionės
Aš taką nepaprastai keistą turiu:
Tai lygų ir tiesų, tai kliūčių griozdones,
Painias ir slaptas, kur praeiti sunku.

Man mirusios dienos į pasakas virsta,
Kada jas nušviečia vaiduokliški monai.
Tie metai gausybe garsų pasigirsta,
Lyg būt' jų prabėgę keli milijonai.

Ten kūdikiais rauda nugrimzdę svajonės,
Ten laužais liepsnoja pajacai juokų,
Ten auga ir griūna minčių būdavonės
Ir niekad nedingsta jos man iš akių.

London, 1948.

PAGERBTOS UŽSITARNAVUSIOS

Visada būna miela minėti žymius lietuvių tautos veikėjus, kurie tėvų-protėvių žemei skyrė turiningą savo gyvenimą ir savo darbu, energija bei pasišventimu yra įmynę į jos dirvą gilius pėdsakus.

New Yorko lietuvių protestantų parapijos dvasios vadovas kun. Petras Dagys jau iš anksto rūpinosi paminėti savo parapijos užsitarnavusias pagarbos tautietes. Sunkiai susirgęs, neatsisakė nuo gražaus užsimojimo. Ligoninėje gulėdamas, rūpinosi minėjimo organizavimu, rašinėjo pakvietimus. Pramatęs, kad pats negaluodamas nepajėgs pamaldų pravesti, iškvietė iš Chicagos suprnt. kun. P. Dilį. Su juo kartu vyko ir dr. Marijos Kregždienės vyro brolis Jokūbas Kregždė.

Pakeliui jie aplankė kurt. prof. Valentino Šerno gražiai įsikūrusią šeimą, gyvenančią Bridgewater, N. J. Kurt. V. Šernas profesoriauja New Brunswick univ-te. Žmona Jonė Kregždaitė-Šernienė savo mokiniukus Moniką ir Tomą kas šeštadienį vežioja į Elizabeth (pusantros valandos kelio automobiliu) lituanistinę vaikų mokyklėlę, kurioje ir ji mokytojauja.

Sekančią dieną, kartu su prof. V. Šerno šeima, visi aplankė kurt. inž. Kosto Klybo pavyzdingą šeimą, kur mielos Ritos Kregždaitės-Klybienės (dr. M. Kregždienės dukters) buvo vaišingai priimti. Čia atvykusius pasitiko dr. M. Kregždienė, kurt. inž. K. Klybas, jo augaloti sūnūs, - Donaldas, trečius metus studijuojąs univ-te, Robertas-H. School ir dar guvi Elzbieta Klybienė, kurią vargina akių kataraktas. Tą pačią dieną su kurt. K. Klybu aplankė sergantį kun. P. Dagį, kurį rado grįžusį iš ligoninės. Darbščios, energingos Arijanos Dagienės vaišinami, aptarė bėgamuosius reikalus ir aktualiuosius klausimus.

Sekmadienį, 1975 m. spalio 26 d., pamaldas pravedė suprnt. kun. P. Dilys, pasakydamas Reformacijos šventės proga pritaikytą pamokslą ir paminėdamas p-jos 24 metų sukaktį. Pamaldų metu kun. P. Dilys apibūdino tik ką prieš porą dienų (mirė spalio 20 d.) palaidotą rašytoją, ekonomistą, savanorį-kūrėją, buvusį lakūną Vladą Lišauską. Vėliau, per sukaktuvininkų minėjimą, sunkiai sergančiai p. Lišauskienei ir jos dukrai su šeima pareikšta gili užuojauta.

Iškilmingas jubiliačių-dr. Marijos Kregždienės ir Barboros Lipšienės, sulaukusių garbingų 75 metų amžiaus ir jų veiklos sukakties minėjimas įvyko, gausiai dalyvių perpildytoje, parapijos erdvioje salėje. Darbščiųjų par-jos Moterų D-jos narių padengti stalai buvo apkrauti užkandžiais ir papuošti gėlėmis. Į šį banketą, sukaupęs savo jėgas, atsilankė ir kun. P. Dagys.

Minėjimą atidarė ir gražiai jį pravedė par-jos valdybos pirm. Ramūnas Brakas. Po jo tarto įžanginio žodžio, Ev. Moterų Ratelio

ponios prisegė jubiliatėms orchidėjų korsažus.

Par-jos pirm. R. Brakas ilgesnėje kalboje apibūdino solenizantės Barboros Lipšienės, darbščios ir pavyzdingos Lietuvos ūkininkės, tėvų krašto mylėtojos, nueitą gyvenimo kelią. Juozas Audėnas, pasveikinęs jubiliates Liet. Valstiečių Liaudininkų S-gos vardu, plačiai apibūdino dr. Marijos Kregždienės, šios organizacijos ilgametės narės, gyvenimą ir jos veiklą.

Po šių ilgesnių kalbų, dr. M. Kregždienę, energingą visuomenės veikėją, ypatingai pasireiškusią moterų veikloje, sveikino: suprnt. kun. P. Dilys-Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios Kolegijos ir kunigų vardu; dr. J. Maurukienė-New Yorko ir New Jersey apylinkės dantų gydytojų vardu ir įteikė dovaną; I. Banaitienė-Moterų Klubų Federacijos ir New Yorko klubo vardu ir įteikdama gėlių puokštę priminė, kad solinezantė Federacijos valdyboje esanti nuo 1953 metų; G. Meiliūnienė-SLA Pildomosios Valdybos sekretorė, įteikdama SLA auksinio jubiliejaus albumą, pasveikino prezid. Povilo Dargio ir savo vardu; L. Sperauskienė-SLA 99 moterų kuopos sekretorė, įteikdama dovaną dr. M. Kregždienei, kaip šios kuopos valdybos pirmininkei, pabrėžė sklandų su ja bendradarbiavimą; A. Ošlapas-Sandaros vardu, apibūdindamas solenizantės veiklą ALT-oje, kaip Sandaros atstovės; A. Koncė-Maž. Lietuvos Bičiulių D-jos vardu įteikė dovaną, kaip D-jos valdybos iždininkei; St. Nutautas-buvęs solenizantės mokinys Šiaulių gimnazijoje; J. Kregždė pasveikino solenizantę ir visus iškilmių dalyvius "M. Sp." žurnalo vadovybės vardu, priminęs, kad dr. M. Kregždienės straipsnis puošia minėtą žurnalą; V. Šernas-savo šeimos ir dr. Viktorijos Kregždienės vardu. Jo vaikučiai atnešė ir įteikė solenizantei rožių puokštę.

Kun. P. Dagys, baigdamas sveikinimų seriją, papildydamas solenizančių plačią ir šakotą veiklą ir jų nuveiktus darbus, gražiais ir nuoširdžiais žodžiais abi pasveikino savo Bažnyčios vardu ir palinkėjo Dievo palaimos jų tolimesniam gyvenimui.

Perskaičius sveikinimus raštu-M. K. Tamulėnų iš Floridos, inž. J. Preikšaičio iš Toronto ir kt., jubiliatėms sugiedota "Ilgiausių metų".

Dr. M. Kregždienė nuoširdžiai visiems padėkojo už tartus sveikinimo žodžius ir įteiktas dovanas, pažymėdama, kad ji nesijaučia esanti verta tiek gražių žodžių ir parodytos pagarbos.

Minėjime, gausią fantais loteriją pravedė par-jos pirm. R. Brakas. Šiame jaukiame minėjime čikagiškiams trumpai teko pasimatyti su kurt. Jonu Aukštikalniu, su jo sūnumi inž. Vytautu, E. ir V. Vambutais, M. Pesiene, dr. A. Svalboniene ir kt. Trumpas laikas, greitas tempas, neleido ilgiau pabendrauti ir prieteliškai pasidalyti mintimis.

Sukaktuvininkėms ir visiems newyorkiečiams palinkėsime čia geros sveikatos ir sėkmingos veiklos ir ištvermės sunkioje kovoje už brangios Lietuvos laisvę.

J. Kr.

Lietuvių šeimų poilsio savaitės Annabergo rūmuose, Bad Godesberge prie Bonnos, įvykusio 1975 m. rugpiūčio 4-24 d.d., suvažiavimo dalyviai. Centre (iš k. į d.): iniciatorius ir rūmų vedėjas vicesenj. kun. Juozas Urdzė, konfirmantė Angelė Mažvydaitė su gėlių puokšte, garbės senj. kun. A. Gelžinius, senj. kun. A. Keleris, Mažvydaitės tėvai, mkt. H. Septynius, kun. R. Vymeris ir kt. Fr. Šlenterio suvažiavimo reportažas išspausdintas „Europos Lietuvyje", Londonas, 1975.IX.9

Egzilų ev. liuteronų Bažnyčios kunigų ir darbuotojų suvažiavime, Rummelsberge prie Nuernbergo, dalyvavo šie lietuviai (iš k. į d.): reikalų vedėjas, buhalteris Fr. Šlenteris, senj. kun. A. Keleris, garbės senj. kun. A. Gelžinius, vicesenj. kun. J. Urdzė, kun. R. Vymeris ir kun. diakonas Fr. Skėrys. Suvažiavimas įvyko 1975 m. rugsėjo 8-12 d.d. Mkt. kun. Fr. Skėrio platus suvažiavimo reportažas išspausdintas „Naujienų" 1975.IX.27 Nr. 226

Jonas JOKUBONIS

PAPILIEČIŲ PADAVIMAI

(II-ji dalis)

KUBILIŲ ATVYKIMAS

Dėjosi labai seniai, tais laikais, kada Papilyje buvo mėginta statyti medinė bažnyčia, o senojo tikėjimo pasekėjai darbą visokiais būdais trukdė, kaip tai: žalodami medžiagą, gadindami įrankius ir, galu gale, sudegindami statomą pastatą.

Valdžios pareigūnai, matydami, kad jų pastangos statyti medinę bažnyčią neduoda vaisių, nutarė statyti mūrinę(iš akmenų). Tokios medžiagos apylinkėje buvo apsčiai. Trūko tik žmonių, kurie būtų tokiam darbui paruošti ir apylinkėje tokių amatininkų nebuvo. Reikėjo gauti iš kitur. Buvo kreiptasi prie bažnyčios architekto. Jis pareiškė, kad tokį meistrą žino, bet reikės iš toli atsivežti. Įgaliojo architektą pasamdyti amatininką ir jį atvežti su visais reikalingais įrankiais.

Atvažiavo iš paprūsės, o gal ir iš Prūsų, šeima susidedanti iš tėvo Šaulio Kubiliaus, vyresniojo sūnaus Medinčiaus su žmona Giedre, antro sūnaus Žvejo ir jo žmonos Žibuoklės, trečio sūnaus Arėjo ir ketvirto-Selio. Šie du jaunieji buvo nevedę, o pats jauniausias-dar nepilnametis. Į Papilio dvarą atvažiavo apie birželio vidurį.

Nespėjus iš kelionės gerai pailsėti, tėvas tuoj davė sūnums įsakymą, kad rytoj iš ryto Medinčius su Arėju turi ieškoti kalkinių akmenų, o Žvejys su Seliu turi surasti geriausią lauką statybinių akmenų, o jis pats sudarysiąs visas atlyginimo ir darbo sutartis, surasiąs vietą gyventi, kol pasistatysią savo pastoges.

Šaulys Kubilius buvo aukštai išsilavinęs savo amato žinovas. Lankė mokyklą, mokėjo skaityti, rašyti ir skaičiuoti. Vėliau, dirbdamas prie statybos magistro, gavo šiuos pažymėjimus: akmenų skaldytojo, mūrininko, kalkių degėjo ir visų aukščiausią-statybos magistro. Jis troško ir savo sūnus išlavinti iki jo pasiekto mokslo lygio. Medinčius jau turėjo tris pažymėjimus, betrūko tik magistro. Žvejys turėjo du pažymėjimus, dirbo dėl trečiojo, kurį tikėjosi gauti po pusantrų metų. Arėjas turėjo tik vieną, antrajam buvo belikę keletas mėnesių, kad pasidarytų mūrininkas. Selis tebebuvo dar akmenų skaldytojo gizelis (mokinys).

KUBILIŲ ĮSIKŪRIMAS

Pastogės statybos darbai buvo pradėti su dideliu įtempimu, nes turėjo būti pastatyti pirma, negu ateis žiema. Po poros dienų ieškojimo Žvejo ir Selio pastangos buvo labai geros. Akmenų dideli

kiekiai buvo surasti už penkių gaidžio gydžių (atstumas per kurį ramų rytą galima girdėti gaidį giedant; dabartinis nuotolis - 3 km). Tai buvo vieta prie kairiojo Rovėjos upės kranto, kur augo retas ąžuolynas ir netoli buvo daug eglių.

Iš dvaro Kubiliai gavo apie 250 margų žemės. Dvaras taipgi davė trobesių pastatymui visą medį ir darbininkus. Prieš žiemą vienas iš trijų gyvenimui namų buvo visiškai pabaigtas, kiti du buvo statomi ir žiemą, kai oras leisdavo. Atėjus pavasariui, sušilus orui ir žemei pradžiūvus buvo suplukti pečiai kitom dviem gryčiom. Tėvas su jaunaisiais sūnumis apsigyveno pirmoje pastatytoje gryčioje; vedusieji sūnūs paėmė antras dvi gryčias.

Medinčiui su Aréju nenusisekus rasti arti kalkinės medžiagos, jie išėjo į antrą pusę, į šiaurvakarius. Pasibasčius apie savaitę po laukus ir miškus, buvo surasti dideli kiekiai, tik ne visai arti-apie dvylika jaučio bliūvių (apie 12 km), Vinkšninių km. laukuose. Toji vieta tada dar neturėjo gyventojų. Medinčiui prižiūrint buvo pastatyta kalkinė ir degamos kalkės. Kiti trys broliai skaldė akmenis.

Pavasarį buvo pradėtas bažnyčios mūrijimo darbas. Darbas ėjo tvarkingai, bet lėtai. Už penkių metų nuo Kubilių atvažiavimo buvo pamūryta didesnė pusė bažnyčios mūro. Kubilių sūnūs buvo gerokai paaukštinti pažyméjimais. Medinčius buvo paaukštintas pačiu aukščiausiu laipsniu-magistro. Žvejys tikėjosi gauti meistro laipsnį anksčiau, negu pabaigs bažnyčios mūrą. Aréjas taipgi dirbo magistro laipsniui, bet dar nesitikėjo gauti keletą metų. Selis gi dirbo trečiam pažyméjimui, t. y. kalkių degėjo laipsniui. Tėvas pažadėjo jam duoti trečią pažyméjimą jo dvidešimt trečiam gimtadieniui. Buvo likę tik pora dienų iki Selio gimtadienio. Tą dieną jis buvo nepaprastai linksmas. Pats sau galvojo: "Būsiu jauniausias iš Kubilių šeimos gavęs trečią pažyméjimą".

SELIO ŽUVIMAS IR ARĖJO GRĮŽIMAS

Selis su Aréju nuėjo prie akmens, kuris jau buvo iš visų pusių atkastas, reikėjo tik tikslingai perskelti. Selis tokiam darbui buvo sumanus. Jie abu akmenį skėlė ir pasisekė gerai padaryti. Vienas dalykas juos nustebino. Vietoje atskalai nuvirsti, ko buvo tikėtasi, ji tik truputį paslinko žemyn ir stovėjo. Aréjas nuėjo atsinešti štangos. Selis, pritrūkęs kantrybės laukti, atsigulė pagal akmenį pažiūrėti, kodėl jis nevirsta. Vos spėjus jam atsigulti, akmuo virto ir jį prislėgė beveik išsyk užmušdamas. Atėjęs Aréjas rado Selį prislėgtą ir griebėsi gelbėti, kiek jam jėgos leido. Akmuo buvo per sunkus, kad vienas galėtų atkelti. Bėgo ieškoti daugiau vyrų. Atbėgę vyrai atkėlė akmenį ir ištraukė Selį jau nebegyvą.

Selio žuvimas sukėlė ne tik didelį skausmą, bet ir nemažą rūpestį. Nebuvo krikščioniškų kapinių Seliui palaidoti. Ugnies garbintojai turėjo kapines, bet Kubiliams jos buvo nepriimtinos. Be to, ug-

nies garbintojai nebūtų ir leidę laidoti krikščionį savo kapinėse.

Visi trys sūnūs reikalavo tėvą mesti tuojau apsiimtą darbą ir važiuoti atgal iš kur atvykę. Ten yra krikščioniškos kapinės, ten yra bažnyčios ir ten būsią galima krikščioniškai gyventi. Nereikėsią čia prie šių atsilikusių žmonių pluktis. Tada tėvas atsakė:

-Mes negalime mesti darbo, nes esame pasirašę sutartį. Esame surišti ir turime baigti bažnyčios statybą. Po sutartimi yra parašai: Šaulio Kubiliaus, Medinčiaus Kubiliaus ir Žvejo Kubiliaus, bet nėra Arėjo Kubiliaus parašo. Jei mes nebaigsime darbo, mums bus atimti visi pažymėjimai ir mes niekad nebegalėsime jų gauti, nežiūrint kiek ilgai begyventume, nes tokie yra sąjungos įstatymai. Tik Arėjo pažymėjimai yra saugūs, jei jis ir nebaigtų darbo. Jis galėtų Selį parvežti ir palaidoti krikščioniškose kapinėse. Aš esu Selio tėvas ir man yra leistina pasielgti, kaip man atrodo geriausia. Aš palaidosiu savo mylimiausią sūnelį. Nesu dvasiškis, bet man teko dalyvauti daugelį kartų krikščioniškose laidotuvėse. Aš šiek tiek suprantu apie laidotuvių apeigas. Turiu nemaža krikščioniškų knygų, kur yra paaiškinimų, kaip reikia laidoti krikščionį. Aš taipgi turiu atsivežęs ir šventinto vandens, kurį pasiėmiau būtinam reikalui ištikus.

Baigus tėvui šią kalbą, visi sūnūs sutiko, kad visa šeima galės palaidoti savo mylimiausią narį. Paklausus tėvą, kur bus laidojamas, jis jiems paaiškino:

-Antroje Rovėjos pusėje ant to kalnelio, kur yra gražus smėlynas. Karstas jau yra dirbamas. Kaimynai supils pylimėlius iš abiejų Rovėjos pusių ir padarys tiltelį per Rovėją, kad būtų galima patogiai nunešti karstą į laidojimo vietą.

Tą patį vakarą Selio kūnas jau gulėjo karste tėvo gryčioje. Budėtuvės (apsėdai) buvo atliekamos krikščionims priprasta tvarka. Tėvas ir trys sūnūs pasimainydami skaitė pritaikytas maldas, giedojo laidotuvių giesmes. Po dviejų naktų budėjimo buvo palaidotas sutartoje vietoje-netoli nuo Rovėjos į šiaurę, gražaus smėlio kalnelyje. Kapo pažymėjimui buvo pastatytas drūto ąžuolo kryžius.

Už poros dienų po laidotuvių Kubiliai-tėvas ir abu vyresni sūnūs-sugrįžo prie statybos darbų. Arėjas pradėjo ruoštis išvažiuoti. Viskas jam priminė Selio žuvimą. Čia jis neteko geriausio draugo ir mylimiausio brolio.

Vieną vakarą, po vakarienės, tėvas paklausė Arėjo:

-Ar visą patarnavimą savo broliui padarei?

Arėjas atsakė:

-Viską. Ką aš daugiau galiu padaryti?

Tada tėvas jam ir sako:

-Argi tu paliksi jo kapą ant atdaro lauko, kur šunys gali uostinėti, kiaulės knisinėti ir karvės trintis prie tavo brolio kryžiaus? Argi tu neaptversi savo brolio kapo tvirta tvora? Gauk medžio

meistrą, kad jis padirbtų gražią tvorą. Medžių yra užtektinai. Aš užmokėsiu už darbą meistrui.

Sūnus Arėjas padėkojo tėvui už patarimą ir atsiprašė už nesumanumą. Netrukus Selio Kubiliaus kapas buvo aptvertas tvirta ir gražia tvora, maždaug trijų sieksnių kvadratas, su varteliais įėjimui, o ant vartelių viršaus buvo prikalta stora ąžuolinė lenta su užrašu "KUBILIAUS KAPAS".

Arėjas, baigęs darbą, skubiai ruošėsi kelionėn. Neturėdamas savo arklio, prašė tėvą jam parduoti. Tėvas atsisakė, sakydamas:

-Sūnau, tu man dirbai ir buvai geras. Aš tau duodu arklį, vežimą, pakinktus ir visa, kas tau bus reikalinga kelionei ir pradžiai gyvenimo. Pinigus laikyk, nedalink be reikalo. Važiuoji pas svetimus, ten nebus tau tėvų, brolių, seserų nei dėdžių, -visi svetimi.

Tą pasakęs, pabučiavo ir palinkėjo laimingos kelionės. Arėjas atsisveikino brolius, brolienes, sėdo ant vežimo, prikrauto arkliui pašaro porai savaičių, pakankamai sau maisto ir išvažiavo į gimtąjį kraštą.

KUBILIŲ KAPINIŲ ĮSTEIGIMAS

Likusieji Kubiliai turėjo dar dvejus metus dirbti kol baigė statybą. Baigę statyti bažnyčią, pajuto keistą tuštumą: nebėra darbo, nebėra užsiėmimo, nebėra atsakomybės. Be darbo nejaukus gyvenimas. Buvo pats vasaros vidurys, nenorėjo pavaryti bundininkų(bernų), kurie dirbo jų žemę. Tada Kubiliai sumanė padaryti apylinkės gyventojams nemažas kapines. Buvo atsiklausta dvaro, ar pavelintų daryti kapines apie Kubiliaus kapą ir, ar leistų vartoti kalkes, kurių daug liko nuo bažnyčios statybos.

Dvaras davė kapinėms apie penkis margus žemės, tik vyriausias dvaro ūkvedys paklausė Kubilių:

-Ką jūs manote daryti su vopna, kuri niekam netinka, tik mūrijimui?

Kubilius jam paaiškino, kad jis nori padaryti krikščioniškas kapines aplinkui jo sūnaus kapą, kuris paliktų kapinių viduryje. Pareigūnas, pagalvojęs, sako:

-Man atrodo šitaip: jūs baigėte bažnyčios statybą, sumanėte sunaudoti likusią statybinę medžiagą pagerbimui savo žuvusio sūnaus ir užsidirbti nemažai pinigų. Mes apgailėstaujame nelaimingą įvykį, tačiau daryti papildomas išlaidas negalime, nes sąmatoje nėra numatyta tokiam darbui pinigų.

Kubilius trupučiuką pagalvojęs prabilo:

-Gerbiamas pone, atėjau, kad gaučiau pavelijimą aptverti kapines mūro tvora. Baigę statybą turime daug laisvo laiko ir neturime užsiėmimo. Mes nenorime atleisti iš darbo savo bundininkų, nes ir jiems reikalingas pragyvenimas, o jie yra geri darbininkai. Mes neturėjome tikslo užsidirbti pinigų. Mes nereikalaujame nė vieno skatiko, tik prašome leidimo. Mes jaučiamės esą šios apylinkės

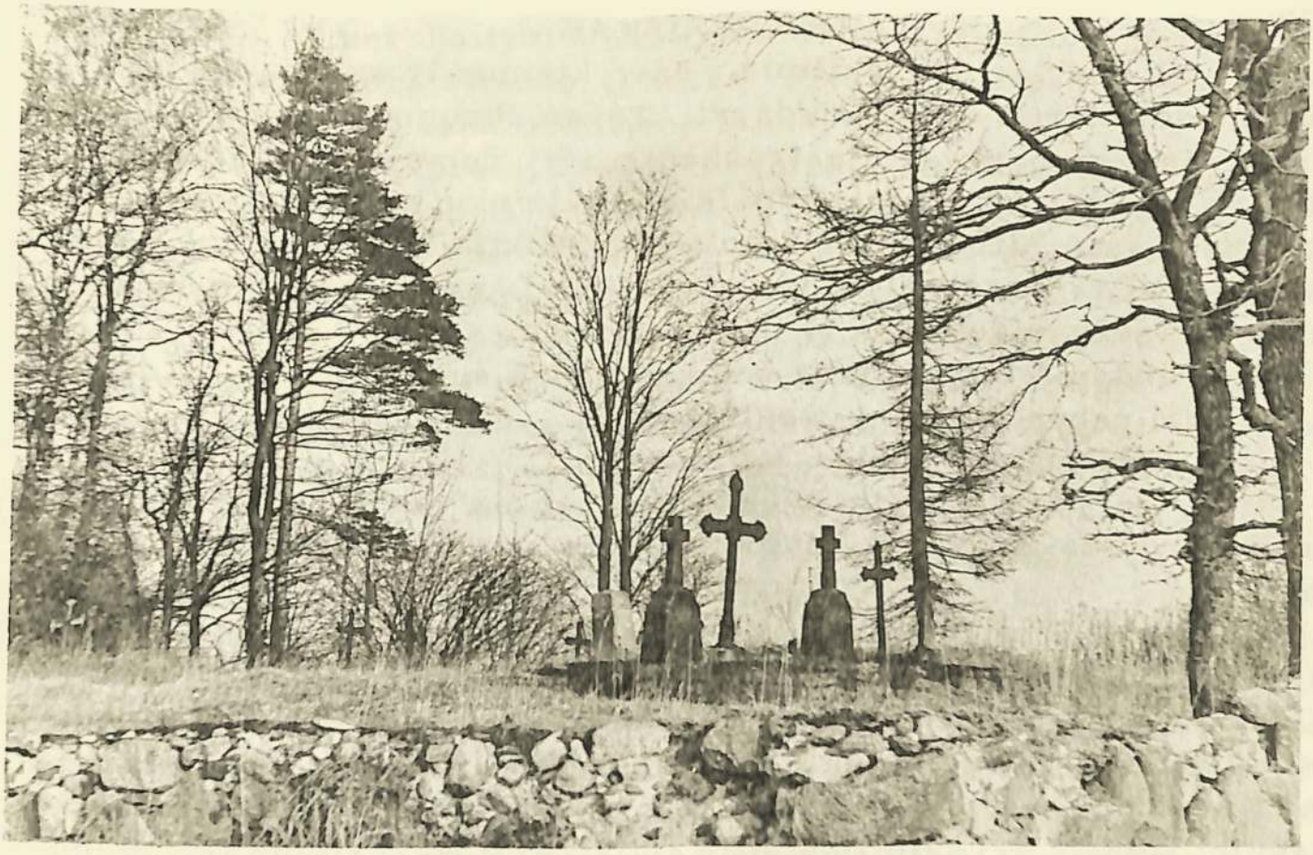

Biržų aps. Papilio vls. Kubilių kaimo senosios reformatų kapinės. Mūro aptvaras gerokai apgriuvęs

gyventojai. Šiai apylinkei reikalingos gerai sutvarkytos kapinės. Tvarkingas kapines padarò tvirta mūrinė tvora.

Pareigūnas nesitikėjo tokio atsakymo. Pavaikštinėjęs po kambarį ir reikalą pergalvojęs, ištiesė Kubiliui ranką, sakydamas:

-Duok dešinę, garbingas žmogau! Aš tau ne tik paveliju, bet ir duosiu tiek vyrų, kiek tau reikės padaryti darbą pirma, negu žemė sušals. Ateinančių metų birželyje bus šventinama bažnyčia, jei kapinės bus sutvarkytos, tai ir jas bus galima pašventinti.

Kubilius pažadėjo dar šiandieną užsakyti pas meistrą tvirtus vartus ir virš vartų storą lentą su užrašu"KUBILIŲ KAPINĖS!". Dvaro pareigūnas, nusišypsojęs, tarė:

-Gerbiamas prieteliau, aš jausčiaus nevertas gyventi šioje apylinkėje, jei žmogui, kuris padarė tiek gero, nebūtų leista pavadinti kapinių jo vardu.

Kubiliai pradėjo mūryti kapinėms sieną jau sekančią dieną, kaip buvo žadėta ir spalio pradžioje darbas buvo baigtas. Mūro viršus buvo nutinkuotas nuolaidžiai į vidų vandeniui nubėgti. Tuo metu nebuvo galima gauti dokaltų (čerpių) mūro viršui uždengti, ką jie padarė vėliau.

Sekančių metų birželio mėn. buvo šventinama bažnyčia. Suvažiavo šimtai dvasiškių, o paprastų žmonių- tūkstančiai. Iškilmės tęsėsi keletą dienų. Po visų bažnyčios šventinimo iškilmių, buvo pašventintos ir Kubilių kapinės.

ARĖJO LAIŠKAS

Kubiliai sugrįžę po iškilmių į savo kiemus ir susėdę ant kaladžių, pradėjo tartis ką toliau daryti. Tėvas sūnums ir sako:

-Aš visą savo gyvenimą troškau turėti žemės, būti žemdirbiu ant savo žemės, o ypatingai, būti laisvu ūkininku, kad nereikėtų mokėti duoklių ar eiti dvaran dienlaikių atlikti. Nors ši žemė nėra mano, bet aš turiu teisę ant jos gyventi ir ją naudoti, kaip man patinka. Tą pačią teisę turės ir mano palikuonys.

Tą girdėdama, Medinčiaus žmona Giedrė sušuko:

-Juk tai nebus miesto gyvenimas!

Senis Kubilius pyktelėjęs jai atsakė:

-Taip, čia nėra miesto gyvenimas, bet čia yra daug geriau, čia panašu į rojaus gyvenimą, -taip taręs atsistojo ir nuėjo į savo pastogę.

Buvo jau vėlokas vakaras. Visokios mintys nedavė Kubiliui užmigti. Pradėjo galvoti apie sūnų Aréją, kaip jam sekasi, ką jis dirba, kur ir kaip gyvena. Daugiau kaip pusę nakties išsivartęs lovoje, atsikėlė ir išėjo į kiemą. Atsisėdęs ant stuko (kaladės), atsišliejo į sieną geisdamas nors truputį nusnūsti, kol pradės aušti. Jam taip besėdint, atbėgo senasis Bastūnas, palaižė ranką, pritūpė ir padėjo galvą ant jo kelių žiūrėdamas jam tiesiai į veidą, rodos klaustų:ar negirdėjai ko nors apie Aréją? Kubilius pradėjo galvoti, kodėl tas šunelis prie jo meilinasi? Jis taip darydavo su Aréju, o su juo visą laiką laikėsi gana atokiai. Gal kas nors atsitiko su Aréju?Susikrimtęs paglostė šunelį, įėjo į vidų, atsigulė ir tuojau užmigo. Kai prabudo jau buvo gana vėlyvas rytas, geras priešpietis. Atsikėlęs jautėsi gerokai alkanas, nes jau buvo visa para praėjus kada jis valgė. Kol išsiviré jau buvo gerokai po pietų ir apetitas buvo dingęs. Paragavęs išsivirtą maistą ir negalėdamas jo valgyti, išnešė ir atidavė Bastūnui, kuris bematant viską sudorojo.

Kubilius vėl atsisėdo ant savo mėgiamo stuko norėdamas apie ką nors pasvarstyti, bet mintys buvo taip išsiblaškiusios, kad negalėjo susikaupti. Staiga Bastūnas sulojo porą kartų. Tai buvo ženklas, kad kas nors ateina. Kubilius nustebo pamatęs zakristijoną.

-Kokie reikalai jus atvedė čionai?

-Atnešiau tau laišką, -duodamas voką tarė zakristijonas,-nežinau net iš kur. Vaikas atnešė iš dvaro kunigui, o jis liepė perduoti tau.

Kubilius nesiskubino atplėšti laiško, o smalsumas zakristijoną vargino iki neišlaikymo:

-Argi tu neatidarysi laiško?-Kubilius jam į tai paaiškino, kad jo akys dėl senatvės esančios pavargusios ir jis geriau palauksiąs Medinčiaus. Jis esąs jaunesnis ir jo akys geresnės, na ir skaityti jis geriau ir greičiau skaitąs. Zakristijonas jam čia pat pasisiūlė:

-Mano akys mato labai gerai. Aš moku skaityti neblogiau už bile

ką. Atplėšk, aš perskaitysiu. Nereikės sūnaus laukti.

-Palauksiu, nėra strioko. O antrą vertus, turiu pasigaminti vakarienę. Neturėsiu laiko skaitymo klausytis.

Zakristijonas suprato, kad jis negalės savo smalsumo užganėdinti, tad atsisveikino ir išėjo. Šuo išlydėjo jį už sodybos aptvaro, porą kartų amtelėjo, tuo duodamas suprasti, kad svetys išėjo. Sugrįžęs atsigulė taip, kad galėtų matyti nueinantį zakristijoną ir sėdintį ant stuko Kubilių. Kiek paguléjęs, priėjo prie Kubiliaus, uždėjo galvą ant jo kelių ir pažiūrėjęs į akis, atsigulė ant pievelės.

Kubilius, paėmęs laišką į rankas, ant voko perskaitė: "Papilys, Šauliui Kubiliui". Iš susijaudinimo pradėjo drebėti jam rankos. Atidaręs laišką pamatė, kad tai nuo sūnaus Arėjo. Rankos nustojo drebėti, akys pasidarė šviesesnės ir senio veide pasirodė šypsena. Godžiai pradėjo skaityti laišką, kuriame Arėjas savo tėvui rašė, kad jam pavyko gerai įsikurti: "Pristojau prie jauno magistro, kuris staté visokius mūro pastatus. Po trijų metų jis man išrūpino magistro laipsnį. Mes abu labai pageidaujame, kad atvažiuotumei pas mus. Mums labai reikalinga tavo patirtis, kurios mes stokojame. Būsi mūsų vedėju, o mes seksime tavo patarimus. Esu vedęs ir laukiame šeimos padidėjimo. Aš žinau, kaip tu pageidauji turėti provaikių. Jus mylintis sūnus Arėjas".

Kubilius, perskaitęs laišką, tuojau nusiskubino pas Medinčių. Paprašė marčios Giedrės vakarienės, nes jau buvo antra diena, kaip paskutinį kartą valgė. Nieko neprasitarė apie laišką, tik pasakė Medinčiui, kad jis nori su juo ir Žveju rytoj iš ryto pasikalbėti.

SENIO KUBILIAUS IŠVYKIMAS

Nubudo ryte, kada Medinčius su Žveju įėjo gryčion. Sūnūs pasiteiravo tėvą, gal jis norėtų pirma papusryčiauti, negu kalbėtis. Tėvas pasakė, kad reikalas yra trumpas ir ištraukęs laišką iš po pagalvio padavė sūnums. Sūnūs perskaitė laišką ir klausiamu žvilgsniu pažiūrėjo į tėvą. Tėvas jiems pasakė, kad esąs nusprendęs Arėjo prašymą išpildyti. Pirmas prašneko Medinčius:

-Tėve, be tavęs mes iškriksime ir nebeturėsime ligi šiol buvusios glaudžios šeimos.

-Mielas brolau, -kreipėsi Žvejys į savo brolį, -esame aukštai išlavinti savo amate. Jau laikas pradėti savistoviai gyventi nesilaikant tėvo skvernų. O tau, tėveli, linkiu laimingos kelionės ir dar daugelį metų sveikai ir linksmai gyventi. Perduokite linkėjimus mūsų broliui Arėjui. Pasveikinkite jo žmoną ir palinkėkite, kad pirmgimis būtų sūnus, kad neišnyktų Kubilių vardas.

Medinčius padėkojo Žvejui už jo žodžius tėvui ir atsiprašė, kad jis nesugebėjo taip gražiai išsireikšti, kaip jo brolis.

-Palaukite vaikai, -kreipėsi į juos tėvas, -turime pasikalbėti rimtai. Aš noriu ko nors iš jūsų prašyti. Kaip žinote, aš neturiu ge-

ro arklio ir tinkamo vežimo. Norėčiau pirkti iš jūs pakinkytą arklį.

-Tėve, imk mano arklį ir vežimą, -tuoj pasiūlė Medinčius. -Mano vežimas naujesnis ir arklys stambesnis, turės daugiau ištvermės. Apie kokį nors užmokesnį nekalbėkime. Turime pilną sėklinę grūdų, tai yra mūsų visų. Keturi jungai jaučių, tai irgi visų trijų. Lieka tavo dvi geros karvės, duodančios daugiau pieno, negu mūsų trys. Mes tau turėtume dar primokėti.

Tėvas, pertraukdamas Medinčiaus kalbą, tarė:

-Aš gaunu pakinkytą arklį, pasiimu kas man reikalinga ir baigta. Kas palieka, tas jūsų. Dvare aš sutvarkysiu žemės teisių popierius taip, kad tik jūsų dviejų vardai būtų, o savo vardą išimsiu.

Po keleto dienų Kubilius nuėjo į dvarą pertvarkyti dokumentų. Žemės urėdijos tarnautojas jam pasakė, kad reikės palaukti kol sugrįš vyriausias urėdas.

Bematant praėjo pora savaičių, bet dar nebuvo viskas sutvarkyta. Jam nedavė ramybės nebaigti tvarkyti žemės popieriai. Nuėjęs vėl į dvarą rado pareigūną grįžusį, bet popieriai dar nebuvo parengti, nes jis norėjo su Kubilium pasikalbėti. Pareigūnas paklausė Kubiliaus, kodėl jis norįs išvažiuoti. Pirma, negu Kubilius spėjo prasitarti, pareigūnas pradėjo jam siūlyti tarnybą dvarų įstaigose:

-Mes valdome virš penkiasdešimt dvarų. Juose statyba vyksta be sustojimo. Mes neturime tiek patyrimo turinčio žmogaus, kaip tu. Mums reikalingas statyboms prižiūrėtojas. Tavo pareiga bus nuvažiuoti ten, kur eina statyba, pabūti keletą dienų, kaip svečias, ir stebėti kaip eina statyba. Nesiklausi statybininkų, nei jiems ką sakysi, tik praneši vyriausiam pareigūnui. Tau nereikės pyktis su statybininkais. Pareigūnas viską sutvarkys. Važinėjimui turėsi gražią karietą poros arklių traukiamą ir vežiką bei tarną. Įsakymus, kur važiuoti, gausi iš vyresnės urėdijos.

Kubilius paprašė pareigūną duoti jam porą dienų apsigalvoti. Pagunda buvo didelė: pagyventi su aukštuomene, pavažinėti po šalį, ko daugiau benoréti. Nemenkesnė buvo ir kita pagunda: sūnaus pasiilgimas, netrukus pamatyti gimsiantį vaikaitį noras. Ir čia būtų malonumas. Gyvenimas prie savo šeimos būtų malonesnis. Tos dvi mintys kankino vargšą Kubilių per visą naktį ir visą dieną.

Sekančią naktį Kubiliui prisisapnavo Kristaus išdavimas. Jis, lyg ir Judas, susitaręs su Romos valdininkais išduoti Kristų...Eina Alyvų kalnelio link, o eiti įkalnėn darosi vis sunkiau. Pradeda prakaituoti, širdis smarkiau plaka... Įeinant į Alyvų darželį, -pabunda visas suprakaitavęs, širdis smarkiai plaka ir vos begali atgauti kvapą. Guli Kubilius lyg būtų nežinomos jėgos prirakintas prie lovos.

-Kas čia dabar įvyko; argi aš buvau Judas?

Tik galutinai prasiblaivęs suprato, kad tai būta sapno. Mintimis

Vis apaštalauju

Nesutinku

DAGYS

apibėgo paskutinius įvykius ir įsitikino, kad sapnas jį įspėjo neimti dvaro tarnybos, nes tai būtų šnipinėjimas savo specialybės žmonių. Kubilius, žiūrėdamas į rytus, kur saulė ką tik buvo pradėjusi kilti virš medžių, atsiklaupė, sukalbėjo poterius ir padėkojo Dievui už perspėjimą.

Atėjus priešpiečių laikui, Kubilius išėjo į dvarą, kur rado pareigūną jo belaukiantį. Kubilius tvirtai pasakė, kad siūlytos tarnybos neimsiąs.

-Esu senas ir nepratęs su didžiūnais būti. Nemokėsiu elgtis jų tarpe. Praeitą naktį sapnavau, kad mano marčiai gimė sūnelis. Kūdikėlis buvo toks gražus, kad negalėjau atsigėrėti. Mano akyse ir dabar dar tebestovi tas kūdikėlis. Sūnus padavė jį man į rankas ir sakė, kad aš esąs jau senelis. Didžiausias malonumas susilaukti provaikių, o dar didesnis-gyventi kartu su jais ir džiaugtis matant juos augant. Šioji jėga traukia prie šeimos; ji yra labai tvirta ir nenugalima.

Tada pareigūnas išėmė dokumentus iš po stalčiaus, pasirašė ir padavė Kubiliui pasirašyti. Paduodamas ranką Kubiliui pareigūnas tarė:

-Prieteliau, dar man neteko turėti reikalų su taip garbingu

žmogumi kaip tu. Linkiu tau laimingos kelionės ir linksmai gyventi su anūkais.

Eidamas namo Kubilius pamatė, kad jo sūnūs Žvejo kieme šnekasi. Priėjęs prie jų padavė popierius, sakydamas:

-Tai žemės teisių popieriai. Saugokite, kad nepražūtų. Rytoj rytą noriu išvažiuoti.

-Brangus téveli, -taré Žvejys, -mes atspėjome, kad rytoj nori išvažiuoti. Žibuoklė daro pietus, visi bendrai papietausime, o po to galėsi pažiūrėti ar mes viską gerai sutvarkėme. Vakarienę padarys Giedrė ir vėl visi kartu pavakarieniausime.

Tą popietę, apžiūrėjęs parengtą vežimą, tėvas pagyrė sūnus už taip gerą sutvarkymą. Pasikvietė abu prie savo gryčios ir užklausė: ar jie galėsią išlaikyti paslaptį, nepasakydami net savo žmonoms? Abiems sutikus tai padaryti, tėvas nupasakojo pareigūno siūlytą tarnybą:

-Iškart lyg ir buvau nusprendęs tą tarnybą imti. Man jau minėtas sapnas atidarė akis. Būčiau padaręs didžiausią niekšystę. Galėjau prarasti visus garbingos specialybės pažymėjimus ir būčiau jums pakenkęs.

Susijaudinę sūnūs pabučiavo tėvą ir padėkojo jam. Tėvas perspėjo juos pasisaugoti ir labai apdairiai priimti siūlomas dvaro tarnybas. Pataré pasisaugoti ir nuo dvaro pareigūnų, kad jie kartais nebandytų su savo siūlymais prieiti pro jų žmonas. Sūnūs pažadėjo būti atsargūs ir apdairūs.

Seniui Kubiliui miegas negreit atėjo, -tik prieš aušrą truputį numigo. Pradėjus švisti atsikėlė, nuėjo į arklidę, uždėjo arkliams šieno už édžių, įpylė į lovį vandens ir įplakė miltų. Po pusryčių tėvas nuėjo persirengti kelionei. Sūnūs pakinkė arklį, o marčios pridėjo negreitai gendančio maisto. Tėvas, atsisveikinęs su visais ir padėkojęs už viską, buvo belipąs į vežimą, tik žiūri, kad Bastūnas sėdi nuleidęs galvą beveik iki žemės. Priėjo prie jo ir paglostė, paglamonėjo, sakydamas jam: "Lik sveikas, aš išvažiuoju". Šuo pradėjo savotišku balsu loti ir iš džiaugsmo bėgioti. Kubilius, sėdėdamas ant vežimo, patrauké vadeles ir išvažiavo.

Sūnūs ir marčios palydėjo tėvą už sodybos užtvaros, o Bastūnas -iki Kubilių žemės rubežiaus. Čia Kubilius sustojo, nulipo nuo vežimo, paglostė šunelį ir liepė eiti namo. Šunelis liko sėdėti tol, kol vežimas pranyko jam iš akių. Parbėgęs į namus rado savuosius tebestovinčius prie sodybos aptvaro vartų. Nekreipdamas į juos dėmesio, nuėjo ir atsigulė ant savo mėgstamos pievelės. Moterys nuėjo prie savo kasdieninės ruošos, o vyrai tylėdami stoviniavo nieko viens kitam nesakydami. Po kurio laiko Žvejys paklausė:

-Ką mes toliau darysime?

-Mėginkime žemdirbystę. Jei nepatiks, tada pažiūrėsime ką daryti, -atsaké Medinčius ir abu nuėjo prie savo kasdieninio darbo.

(Bus daugiau)

IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN

ELZĖ PALŠIENĖ

Stasys ir Elzė PALŠIAI prie turėto nuosavo namo. Chicago, 1957 m. lapkritis

Mūsų reformatų šeima ir vėl sumažėjo. 1975 m. spalio 24 d., ilgai sirgusi, mirė kuratorė Elzė Kregždaitė-Palšienė. Dar visai neseniai teko su ja po pamaldų linksmai kalbėtis, ypač apie jos mylimas anūkes, kurias ji taip rūpestingai augino padedant jos dukrai Astai, medicinos daktarei.

Elzė gimė 1903 m. lapkričio 16 d. Medeikių km., Biržų vls. ir aps., ūkininko Tomo Kregždės šeimoje. Jos motina buvo taip pat ūkininkaitė Darata Jašinskaitė iš Vinkšninių km. Abu tėvai reformatai.

Velionė augo ir pradžios mokyklą lankė Medeikių km. Per 1914-1918 m. karą, nuo fronto ugnies besigelbėdamas, Tomas Kregždė su šeima išbėgo į Rusijos gilumą, Riazanės guberniją, Riažsk miestą. Čia Elzė trejus metus lankė mergaičių gimnaziją.

1918 m. rudenį sugrįžo į gimtąjį kaimą. Kregždžių ūkio pastatai per karą buvo visiškai sunaikinti.

1921 m. mokyklų inspektoriui lankant Medeikių mokyklą ir sužinojus, kad Elzė yra baigusi 3 klases, jis paskyrė dar visai jauną

Stačkūnų pradžios mokyklos vedėja, mokytoja E. Palšienė su dukrele Asta (baltu paltuku) ir mokiniais

mergaitę antrąja mokytoja į Salamiestį. Tos mokyklos vedėja buvo Karolina Liauškaitė, kuri vėliau ištekėjo už Motiejaus Tamulėno. Mokytojaudama ir atostogų metu Elzė ruošėsi egzaminams stoti į aukštesnes gimnazijos klases. 1927 m. baigė Biržų gimnaziją, o 1928 m., įstojusi į 4-tą kursą, baigė Panevėžio mokytojų seminariją. Tų pačių metų rudenį Švietimo Ministerijos buvo paskirta Stačkūnų pradž. mokyklos mokytoja, vedėja. Šioje mokykloje mokytojavo ligi II Pas. karo. Per karą buvo iš Stačkūnų perkelta mokytojauti į Biržų m. pradž. mokyklą, vadinama "Murovanka".

1933 m. Elzė ištekėjo už Stasio Palšio, Biržų aps. Žemės Tvarkytojo įstaigos tarnautojo, kuris vėliau buvo tos įstaigos sekretorius. Palšiai Biržų mieste turėjo savo didelėje sodyboje pasistatydinę namus.

1944 m. liepos mėn. velionė kartu su vyru Stasiu ir dukrele Asta-Vitalija pasitraukė į Vakarus ir apsigyveno V. Vokietijoje (1944-1949). Nuo 1946 m. dėstė evangelikams tikybą, o vėliau ir kitus dalykus Špakenbergo mokykloje. 1949 m. Sinode, Horneburge, buvo išrinkta Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios kuratore. Į Ameriką atvyko 1949 m. rudenį ir apsigyveno Chicagoje, o vėliau persikėlė į Oak Brook pas dukrą ir žentą.

Susipažinau su Elze Biržų gimnazijoje, jai įstojus į V-ją klasę. Toje pačioje klasėje buvome tik vienerius metus. Perkėlus mane iš realinio į klasinį skyrių, susitikdavome per tikybos pamokas ir pertraukų metu. Elzė mokėsi labai gerai. Pamokas ne "iškaldavo",

bet išmokdavo iš pagrindų. Buvo draugiška. Niekuomet neatsisakydavo padėti draugėms, paaiškinti sunkesnį uždavinį.

Arčiau susidraugauti ir įvertinti Elzę man teko po daugelio metų, kai 1944 m. buvo nublokšti į Friedrichstadt-Eider miestelį, Schleswig-Holstein, 6 km atstu nuo kaimo Drage, kur mes jau buvome apsigyvenę. Palšiai dažnokai atsilankydavo pas mus. Su dideliu dėkingumu prisimenu jų pagalbą ir nuoširdų, pagarbų draugiškumą mano seniems tėvams.

Elzė Palšienė buvo pašarvota Elleston laidojimo koplyčioje, Hinsdale, Ill. Spalio 27 d. kun. P. Dilys atlaikė koplyčioje gedulingas pamaldas ir nulydėjo į Tautines kapines. Atsisveikinti su Elze koplyčioje ir palydėti į paskutinę poilsio vietą susirinko nemažas pažįstamų ir draugų būrys. Visi dalyvavę laidotuvėse buvo pakviesti pietų pas velionės vyrą Stasį, dukrą dr. Astą ir žentą Roy Lynch jų gražioje rezidencijoje Oak Brook, Ill.

Ilsėkis ramybėje miela mūsų Kuratore. Gyvenimo draugui kurt. Stasiui-visų reformatų giliausia užuojauta.

Halina Dilienė

ELLA ČIGIENĖ

Po ilgos ir sunkios ligos 1975 m. rugsėjo 25 d. Barton Place, Toronto, Canada, mirė Ella Paulina Korck-Čigienė, gimusi Kelmėje 1902 m. balandžio 19 d. Palaidota rugsėjo 29 d. iš ev. liuteronų St. George šventovės, pagal jos pageidavimą Prospect kapinėse. Velionė buvo giliai religinga ir su dideliu kantrumu nešė uždėtą jai sunkų kryžių. Paskutines pastoralines pareigas atliko jos parapijos klebonas kun. Knack. Lietuvoje liko vienintelis jos sūnus Kostas.

Į Canadą ji atvažiavo 1952 m. pagal jos draugės p. P. parūpintą affidavitą. Atvažiavo viena, nes jau 1944 m. ji persiskyrė su savo vyru Jurgiu Čigu, Lietuvos kariuomenės majoru, mirusiu 1959 m. Chicagoje. Žiaurus likimas atėmė iš jos abu sūnus. Tadas, dar jai būnant Lietuvoje, tragiškai žuvo palietęs elektros vielą.

Čigų šeima repatrijavo į Vokietiją ir apsistojo mieste Gera. Vokiečiai paskutinėj savo agonijoj sumobilizavo vaikus iš mokyklų kasti apkasus. Fronto jie neatlaikė, bet krito į rankas ateinantiems amerikiečiams. Tie, neatsižvelgdami į nieką, atidavė kartu su kariais ir suimtus jaunuolius į sovietų rankas. Jų tarpe buvo ir jų sūnus Kostas.

Canadoje ji gražiai įsitaisė dirbdama kaip gailestingoji seselė. Įsigijo namelį, bet, deja, neilgai galėjo džiaugtis laimingu, sveiku gyvenimu. Dar nesulaukus 60 metų amžiaus, žiauri liga pakirto jos jėgas. Ji buvo priversta parduoti savo, taip sunkiai įgytą, namuką

ir tęsti pusinvalidės gyvenimą. Ji keitė butus, ją vežiojo iš vienos ligoninės į kitą, kol ji atsirado paskutinėje buveinėje ant šios žemės-Barton Place. Nors ji priklausė vokiečių St. George parapijai, bet ji mieliau lankė lietuvių ev.liuteronų Išganytojo parapiją ir čia turėjo draugų. Kun. Žilinskas jai daug padėjo jos sunkiose dienose.

Kun. Knack su dideliu nuoširdumu atpasakojo jos gyvenimo kelią, kiek jam buvo žinoma. Ypatingai iškėlė jos gilų religingumą, aiškų protą, išsilavinimą, tvirtą būdą kantriai nešti sunkų kryžių. Kol ji dar gyveno savistoviai, kiekvieną sekmadienį, lazda pasiremdama, ateidavo į bažnyčią. Reikšmingi jos gyvenime buvo du nemaži įvykiai, kurie ryškiai apšvietė paskutinius trejus jos gyvenimo metus.

Vienas iš jų, kuris visus ją pažinojusius nustebino, tai jos kelionė į Lietuvą pamatyti savo brangų sūnų. Jos liga buvo jau gerokai pažengusi, bet troškimas pamatyti sūnų davė jai jėgų kelionę įvykdyti. Po grįžimo iš Lietuvos, netrukus jos nuolatine buveine buvo ligoninės. Kiek ji pernešė operacijų ir kančių, tik draugai, kurie ją lankė, žinojo. Stebėtinas buvo jos tvirtas tikėjimas ir neišsemiama kantrybė.

Būdama ligoninėse ji skaitė ir džiaugėsi poezijos grožiu. Ji dainavo seselėms net romansus ir lietuviškas liaudies dainas, kurių žinojo labai daug. Ji buvo labai muzikali. Jos tėvas buvo muzikos mokytojas Kelmės gimnazijoje ir vargonininkas Kelmės reformatų bažnyčioje. Ji buvo gavusi gerą muzikalinį išsimokslinimą. Jai sergant jos balsas buvo jau silpnas, bet dar išlaikė švarumą ir grožį beveik iki gyvenimo pabaigos.

Antras nemažas įvykis, -tai jos sūnaus apsilankymas iš Lietuvos. Jis buvo priimtas kaip sūnus Anysų namuose. Nepraėjus ir pusei metų po sūnaus išvykimo, motina amžinai užmerkė savo akis.

Ilsėkis ramybėje, miela drauge, nes Tavo kelionė šioje žemėje nebuvo lengva ir Tu užsitarnavai amžiną poilsį.

V. Anysienė

ELENA STANKAITĖ

Po labai sunkios, ilgos diabetis ligos 1975 m. birželio 27 d. mirė teisininkė, bibliotekininkė Elena Stankaitė. Ji buvo gimusi Petrapilyje 1910 m. birželio 17 d. 1919 m. jos tėvui Vladui Stankai (tuomet Vladimirui Stankevičiui) su šeima pavyko iš Rusijos ištrūkti į Vokietiją ir apsigyventi Berlyne. 1923 m. Elena su tėvais atvyko į Lietuvą. Iš pradžių gyveno Biržuose pas senelę Anelę Širvydaitę-Stankevičienę, paskui persikėlė į Kauną.

Pradžios mokslą Elena Stankaitė pradėjo Berlyne. 1929 m. baigusi Kauno vokiečių gimnaziją, įstojo į anglų kalbos ir kultūros

Iš k. į d.: N. Krestijanovaitė, H. Didžiulytė, H. Jakubėnaitė, E. Stankaitė. Pro savo darbo kambario langą žiūri kun. P. Jakubėnas. Biržai, 1933 m.

kursus prie Berlyno univ-to, kuriuos baigė 1930 m. Tais pačiais metais pradėjo lankyti V. D. U. teisių fakultetą. 1934 m. jį baigė ir ėmė ruoštis advokatūrai. 1943 m. įgijo advokato teises ir dirbo Kauno miesto savivaldybėje.

1944 m. vasarą Stankų šeima pasitraukė į Vak. Vokietiją. Apsistojo kaime Drage, Šlesvig-Holstein, pas ten jau šiaip taip įsikūrusius draugus-Jakubėnus ir Dilius. Paskui gyveno Husumo mieste, o nuo 1946 iki 1949 m. dėstė anglų kalbą Baltijos univ-te Pinneberge.

1949 m. Stankai atvyko į Ameriką, Washingtoną. Elena pradėjo dirbti Kongreso bibliotekoje ir išdirbo joje iki sunkios ligos, iš kurios nebebuvo lemta atsikelti.

1958 m. baigė Washingtono katalikų univ-tą, parašiusi disertaciją:"Lithuania, a Selected Bibliography with Brief Historical Survey", įsigijo bibliotekininkystės magistro laipsnį. Dėka aukšto išsilavinimo, svetimų kalbų mokėjimo, darbštumo ir pareigingumo, Elena buvo paskirta katalogizavimo departmento slavistikos skyriaus viršininke.

Mirus tėvams, Elena vienų viena gyveno jų mažame, bet jaukiame namelyje. Išskyrus darbovietę, retai kur išeidavo, nedaug su kuo bendraudavo. Tačiau susitikusi su žmonėmis būdavo geros nuotaikos, nuoširdi ir maloni. Iš savo tėvo-homo gaudens, kaip jis pats mėgdavo save vadinti, Elena paveldėjo giedrią džiaugsmo filosofiją.

Ligoninėje Eleną labai dažnai lankė jos bendradarbės svetimtautės ir lietuvės, ypač J. Vaičiulaitienė ir R. Viliamienė. Iš Chicagos atvykdavo jos ilgametė draugė Halina Jakubėnaitė-Dilienė.

Atsisveikinti su Elenute laidotuvių koplyčioje susirinko didelis jos bendradarbių ir draugų būrys. Gedulingas pamaldas lietuvių kalba atlaikė iš Chicagos atvykęs kun. P. Dilys, o anglų-kun. Gordon Claus, Stankų kaimynas, dažnai lankęs ligonę.

Kongreso bibliotekos tarnautojų vardu su velione atsisveikino dr. Domas Krivickas, Lietuvos Dukterų, Washingtono Lietuvių Moterų klubo ir Liet. Bendruomenės - Birutė Saldukienė. Gražius, ypatingai šiltus žodžius tarė Ona Kajeckienė.

Liepos mėn. 1 d. Elena Stankaitė palaidota Cedar Hill, Md. kapinėse prie Washingtono, šalia tėvų, kuriuos ji su nepaprastu pasiaukojimu globojo ir slaugė iki pat jų mirties. Į kapines palydėjo kun. P. Dilys ir, nepaisant karšto oro, nemažas draugų skaičius. Po trumpų religinių apeigų susirinkusieji sugiedojo Lietuvos Himną. Iš kapinių visi nuvyko į puikią D. ir G. Krivickų rezidenciją, kur, labiausia Liet. Dukterų Washingtono skyriaus pirmininkės B. Saldukienės rūpesčiu, buvo suruoštos šermenų vaišės.

Nors kitur gimusi ir augusi Elena Stankaitė, kaip ir jos tėvas, laikė save biržiete. Beveik kas vasarą, bent kelioms savaitėms, atvažiuodavo į Biržus pas senelę, o jai persikėlus į Kauną, vasarodavo kun. P. Jakubėno klebonijoje prie gražiojo Širvėnos ežero. Lankant Elenutę ligoninėje, ji dažnai minėdavo Biržus, pasivaikščiojimus Radvilų pilies parke, Astravo dvaro alėjas... Mes biržiečiai, linkime Elenutei ramiai ilsėtis Marylando žemėje.

H. D.

EDITA STANKUVIENĖ

Dail. Edita Glanertaitė-Stankuvienė gimė Kaune 1925 m. liuteronų šeimoje. Mokslus pradėjo Kaune, gimnaziją baigė Vokietijoje, o tapybą studijavo Canadoje pas privačius dailininkus ir Toronto College of Art. Ji buvo entuziastinga gamtovaizdžių tapytoja. Visais metų sezonais išvažiuodavo toli Canadoje ar JAV prie Atlanto beieškodama sau tinkamų ir įvairių vaizdų. Tapė drąsiai ir energingai, mažus ir didokus paveikslus, kuriuos iš parodų čia, Toronte, meno mylėtojai greit išpirkdavo. Iš daugybės jos sukurtų paveikslų, po jos mirties, mažai kas tėliko namuose. Tarp lietuvių ji mažiau tesirodė, nes turėjo pasisekimą tarp visų kitų kanadiečių. Kartą, rodos 1972 m., ji turėjo savo parodą Chicagoje, Jaunimo Centro salėje.

Dail. Stankuvienės gyvenimas buvo tik menas, tik tapyba aliejiniais ir vandeniniais dažais. Jos gyvenimą, jos išvystytą talentą ir šeimos laimę sunaikino į burną įsisukęs vėžys. Gerą pusmetį ją begaliniai fiziniai kamavo ir dvasiniai sunkiai slėgė ši nepagydo-

ma liga. Pagaliau, pačiame vidurvasaryje, nuvarė ją į Toronto lietuvių kapines, palydint kun. A. Žilinskui.

Dail. Dagys

MIRĖ ONA GLAŽIENĖ

1975 m. spalio 30 d. mirė Ona Glažienė, klaipėdietė, 7 vaikų motina, sulaukusi 72 m. amžiaus. Jos vyras Martynas Glažė dalyvavo Klaipėdos atvadavime ir buvo ilgametis Klaipėdos apskrities sekretorius. Užėmus naciams Klaipėdos kraštą, visa šeima buvo nacių persekiojama ir verčiama dėtis prie jų veiklos. Los Angeles paliko 3 sūnus ir dukrą, kurie visi yra gražiai susitvarkę. Palaidota lapkričio 3 d. Forest Lawn kapinėse. Pamaldas atlaikė kun. M. Preikšaitis ir kun. dr. O. Noremas, dalyvaujant dideliam būriui žmonių-šeimos draugų. Liet. Protestantų S-gos vardu atsisveikino E. Balceris. Karstas skendo gėlėse.

J. Ktr.

DAGYS

KAS PRIDENGS?

Kas pridengs takelį,
Kas jo smiltį, kas,
Kai ant jojo žingsnių
Nieks naujų neb'ras?
Užmirštas takelis
Dengsis žolele,
Kuom širdis manoji
Pasiguos kada?
O, kad užmiršimas
Nuramintų ją,
Tai jisai man būtų
Laimės žolele...
Bet ar kaip takelis
Ir širdis yra?
Ar ji prisidengti
Gali kuom kada?
Gal nuo nuliūdimo
Bepagydis ją
Šaltasai smėlelis
Ir kapų tyla...

X. 22. 1948

GAUTI LEIDINIAI

Petras Gudelis "Joniškėlio apskrities partizanai, jų organizavimas ir slaptoji veikla prieš bolševikus 1918. XI. 27-1919. III. 22", I-ma dalis, Roma 1975.

Knyga didelio formato, 201 psl. su asmenų ir vietovardžių sąrašais ir turinio santraukomis vokiečių ir anglų kalba.

Ats. majoras P. Gudelis, buvęs aktyvus dalyvis anuose įvykiuose, gyvenąs V. Vokietijoje, savo studijoje patiekia daug vertingos, kruopščiai surinktos ir svarbios dokumentinės medžiagos iš partizanų slaptos veiklos ir kovos su komunistais. Stilius sklandus, knyga lengvai ir su įdomumu skaitoma.

1975 m. kovo 30 d. autorius sulaukė 80 garbingų metų. Sveikiname autorių ir linkime stipriausios sveikatos ir sėkmės išleisti II-ją knygos dalį.

Knygos kaina 6 dol. Gaunama pas LVS "Ramovės" ižd. A. Repšį, 1016 Linden St., Bellwood, Ill., 60104 ir "Draugo" administracijoje, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill., 60629.

* * *

Vilius Bražėnas "Sąmokslas prieš žmoniją. Informacinė apžvalga". "Laisvosios Lietuvos" knygų leidyklos leidinys Nr. 6, 1975 m., 110 psl.

Autorius nesivaržo pasakyti savo nuomonę svarbiausiais politiniais klausimais ir įspėti Ameriką dėl komunizmo pavojaus. Pristato faktus ir mintis apie pasaulinės ir JAV politikos tikrovę.

* * *

Amerikos Lietuvių Tarybos leidinys "Aštuntasis Amerikos Lietuvių Kongresas", Chicago, 1974 m. rugsėjo 28-29 d. Spaudai paruošė Juozas Prunskis.

Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis, pradedant JAV prezidentu ir baigiant kongreso dalyviais. Knygoje sudėti svarbesniųjų sveikinimų, paskaitų, rezoliucijų tekstai ir darbingojo kongreso aprašymas, kuris praėjo vieningoje dvasioje, pagal dr. K. Bobelio sukurtą šūkį: "Visi kaip vienas, visi kaip broliai bendru žingsniu eikime Lietuvos laisvės kovos keliu, vadovaujami Amerikos Lietuvių Tarybos".

* * *

"Sėja" - Tautinės demokratinės minties žurnalas, 1975 m. Nr. 1-2, 92 psl. ir Nr. 3, 88 psl. Varpininkų Leidinių Fondo leidinys. Redaktorius - Liudvikas Šmulkštys. "Sėja" eina 4 kartus per metus. Metinė prenumerata 5 dol.

Žurnalas iliustruotas ir turi gausų būrį bendradarbių. Straipsniai gvildena aktualias lietuvių problemas. Administratorius - Juozas Urbelis, 1649 N. Broadway, Melrose Park, Ill. 60160.

Povilas Gaučys "Anglų Novelė". Rašytojas P. Gaučys-žymus literatas, visuomenės veikėjas, publicistas-yra išvertęs į lietuvių kalbą daug veikalų.

Anglų novelių antologijoje sudėta 22 anglų žymiausių rašytojų novelės su jų trumpomis biografijomis. Autorius knygos įvade pažymi, kad "Dabartiniu metu Anglija išgyvena novelės aukso amžių". Kiekvienas šią knygą perskaitęs susidarys aiškesnę nuovoką apie anglų literatūrą.

Anglų Noveles spaudė "Laiko" spaustuvė, Mendoza 2280, Avellaneda, Buenos Aires, Argentina. Knyga solidi, 460 psl.

DAGYS

TU IŠEINI IR GRĮŽTI

Tu išeini iš savo namelio,
Kai rytai ima skleisti šviesas.
Ir nors rasos tebūna prie kelio,
Tu kaip deimantus rankioji jas.

Tu nutolsti nuo savo namelio,
Kada kaitina saulė karštai.
Ir nors teiktų jisai tau pavėsį, -
Tu skubi, kur neramūs kraštai.

Pasiilgsti tu savo namelio,
Kai artėja rusvi vakarai.
Ir nors šviečia tau daugel žvaigždelių,
Bet šviesiausi yra jo langai...

Ir skubi tu prie savo namelio,
Kad tavęs neužkluptų naktis.
Ir nors akys neb'mato takelio,
Bet jį randa tavoji širdis.

VIII. 8. 1947

* * *

Jaunystėje negeidžia niekas kuodidesnio skaičiaus
Dienų, jo praleistųjų, susilaukti būrio.
Bet kai gyvenimo eigoj jis daugel jų priskaito,
Tada ir į mažiausį lūžį tuoj su baime žiūri.

* * * * * *

Matau, -jūs mėgstat apgailėti
Seniai nuklydusias dienas,
Bet tik nemokat jų mylėti,
Kada pro šalį leidžiat jas...

Angelė SINICKAITĖ

BEING A YOUNG LITHUANIAN TODAY

There comes a time in each person's life when he feels a need to leave his family and begin a life of his own. For some people this happens when they marry or when they become financially independent. I left home to go away to college.

While I was gone, I met a lot of new and different people, made all my own decisions and grew to be self-reliant. I learned a great deal about other people and their lifestyles, but I learned even more about myself.

In one of her songs, Joni Mitchell says "You don't know what you've got till it's gone". By being away from my family, childhood friends and church activities for a few years, I found out just how important those things were to me and still are.

At first I was too busy with my new collegiate academic and social life to miss anything from my past. I was glad to get away from the pressures of living at home-always having some one looking over my shoulder, telling me to clean my room, to be home early, to stop looking like a bum.

It was a relief to get away from that, until I realized I missed having long bedtime talks with my sister, deep discussions with my mother (if we were both in a good mood), and playing chess or football with my brother.

It was always fun to come home for a weekend or a holiday break and be with my family again because we appreciated each other more. We were actually nice to each other and hardly argued at all. Of course, that wouldn't last if I was home for over a week, but it was a new experience to enjoy doing things together.

Another "benefit" of living away was that I didn't have to go to

church every Sunday. It was so enjoyable to sleep late on Sundays and have the whole day to myself. This pleasure didn't last long.

I started thinking about my old Sunday School class. I wondered if their new teacher was doing a good job and I wished I could talk to the kids and watch them mature.

Then I started missing choir practice. I had always enjoyed rehearsals and felt so proud when a hymn was perfected and the four-part voices wove together and blended so beautifully. I found myself humming hymns and cantatas in the dorm shower and wishing I were back in Chicago.

The worst part of going away was not feeling like a card-carrying member of Jainimas anymore. When I came back for holidays I was in the audience watching Jaunimas put on a play or singing songs or doing tautinius šokius. I wanted to be up there with them, but I wasn't home often enough to rehearse with them.

I Couldn't understand why I felt so lonely and left out. I had made plenty of friends at college and always went to enough parties and club meetings to keep me busy, but I still felt I was missing something.

There were so many parts of my life that I couldn't share with my school friends. How could they understand what it felt like to dance in flowing tautinius rūbus at the Chicago Amphitheatre in 1972 with thousands of other young Lithuanians from all over the world. That's a special part of our heritage that not many Americans can comprehend or appreciate.

I started thinking about what it means to be Lithuanian. Before, I had just thought of it as a physical characteristic like having brown hair or a hang noil. I later realized that it meant much more to be a part of the Lithuanian community. For the first time, I was glad I had spent so many Saturdays at Lithuanian classes. I had learned the right to say, "Aš esu lietuvaitė" and to enjoy all the fringe benefits of my culture.

One of these rewards is being able to belong to the Tėviškės Parapija in Chicago. Friendships made in school or on the neighborhood block are easily broken, but friendships made at church last a liftime. The closeness that develops in relationships that start in kindergarten and last through old age makes these friends seem more like brothers and sisters.

Being a part of Jaunimas adds a stabilizing force to my life. No matter how much people and things change in the outside world, I always know that I have real friends at church who would do almost anything to help me if I were in trouble. That's a great feeling.

It sometimes bothers me that the older generation thinks so little of Jaunimas. I seem to always hear about how rowdy and irre-

sponsible we are, but very rarely do I hear praise for the positive things we accomplish. Without us, the Sunday School would have almost no teachers and Bible Camp counselors, the choir would shrink by half, the only entertainment at church suppers would be the Sunday School, and who would organize Mother's Day dinners and programs?

I'm a part of Jaunimas and a part of my church. Aš esu jauna lietuvaitė, and I'm very proud.

Laima KASPARAITYTĖ

SUKURK PASAKĄ

Buvo šilta, graži rudens diena, kada gimsta noras pasvajoti apie ateitį ir prisiminti praeitį. Norėdama atgaivinti kūną ir dvasią, išėjau pavaikščioti į mišką. Mano klajojančios mintys, pagaliau, užkliuvo už klausimo: "Ar kada nors ateityje bus įmanoma gyventi ne svetimame krašte, bet Lietuvoj?" Keistas ūpas mane pagavo ir atsisėdus ant mažo ežerėlio kranto, svarsčiau iškilusį klausimą.

Realiai galvojant, klausimas turėtų tik vieną atsakymą, -ne. Ne dėlto, kad esamoji pasaulinė politika pripažįsta tokią padėtį, kokia ji yra. Jeigu norėčiau gyventi Lietuvoj, turėčiau pasiduoti komunistams ir jų propagandai.

Ramiai mintis benarpliojant, pradėjo pūsti vėjas, ne per daug smarkus, bet ryškus. Vėjas mano mintis pertraukė ir nesąmoningai pradėjau klausytis jo ošimo. Kuo daugiau klausiausi, tuo labiau įsiklausiau į jo šnabždesį. Keistas tas šnabždesys pasirodė, tarsi būtų lyg toli kalbančio žodžiai atnešami. Vėjo balsas tyliai man šnabždėjo: "Sukurk pasaką".

Apsidairiusi nemačiau nė vieno žmogaus. Ir vėl vėjas kartojo: "Sukurk pasaką". Pasidarė nejauku ir pakilau. Einant namo vėjas sustojo. Ir vėl tapo visur tyku, ramu, be jokio krebždėjimo.

Sugrįžusi pradėjau skaityti knygą, bet mano mintys skrajojo kitur. "Sukurk pasaką!" aidėjo galvoje. Kodėl tie žodžiai užvaldė mano mintis? Kas tai per pasaka, galvojau. Suvokiau, kad tai yra svarbus klausimas ir pradėjau nagrinėti. Atsiminiau, kada buvau dar gana jauna, mamytė pasakojo man apie Gediminą ir jo sapną... Įspūdis pasiliko manyje ir niekad pasakos nepamiršau. O mamytei pasakas porino jos mamytė. ...Ir tik tada nušvito man atsakymas, - įspūdinga pasaka per amžius gyvena. Tokios pasakos įamžina brangius įvykius, kurie žmogui labai daug reiškia. Ir kai aš galvojau apie galimybę gyventi Lietuvoj ir atsakymas buvo rustus "ne", tada norėjau ką nors sugalvoti, kad toji galimybė pasiliktų bent su manimi, mano širdyje, ir gal mano vaikų širdyse... Keistas ūpas pasekė man šią pasaką:

Rimas GERULIS, g. 1952.V.23, 1975 m. rudenį baigė biologiją University of Ill. — Chicago Circle. Chicagos Lituanicos sporto klubo rinktinėje žaidžia krepšinį

Arvydas ŠEPETYS, g. 1957 m. Detroite. 1975 m. baigė Riverside H. School. Iš 270 mok. baigė antruoju ir buvo apdovanotas statula su užrašu. Orkestre groja saksofonu, akordeonu ir skambina pianinu. Baigė lituanistinę mokyklą. Skautas vytis. Studijuoja Ann Arbor U-te

Žeme, žemužėle,
kilk iš sapnų trispalve!
Per ilgai tavo vaikai svajoja miškuose,
pilies griuvėsiuos, Baltijos pakrantėje.
Toli tas kraštas, prislėgtas, prispaustas,
net vandenynu perskirtas.
Dūsauja mažo krašto širdys.
Vakaro tykumoje dar girdimos sentėvių pasakos, šventos dainos,
o kapuose klausosi kraujas, paaukotas mažam kraštui.
Kilk iš kapų trispalve!

O, žeme, žemužėle,
per ilgai tavo vaikai svajoja svetimam krašte,-
šiltuose namuose jie miega be sapnų.
Ir dar tu verki,
ir dar tu kraujuoji perblokšta.
O jie miega be sapnų.

O žeme, žemužėle,
kaip Gediminui,
duok ir jiems sapnų

KONFIRMACIJOS

Konfirmantai su kun. P. Čepu, suprt. kun. P. Jašinsku prie reformatų bažnyčios. Biržai, 1975.VII.6

Tėviškės liuteronų p-jos konfirmantai (iš k. į d.): Betina Peteraitytė, Alfredas Jurkutaitis, Erikas Kasiulis, Linda Kleinaitytė, senj. kun. A. Trakis, Ričardas Kuzas, Regina Jurkutaitytė, Indrė Jurkšaitytė, Robertas Kuzas, Dana Galinaitytė, Evardas Balandis, Rita Paulikaitytė. Chicago, 1975 m. gegužis

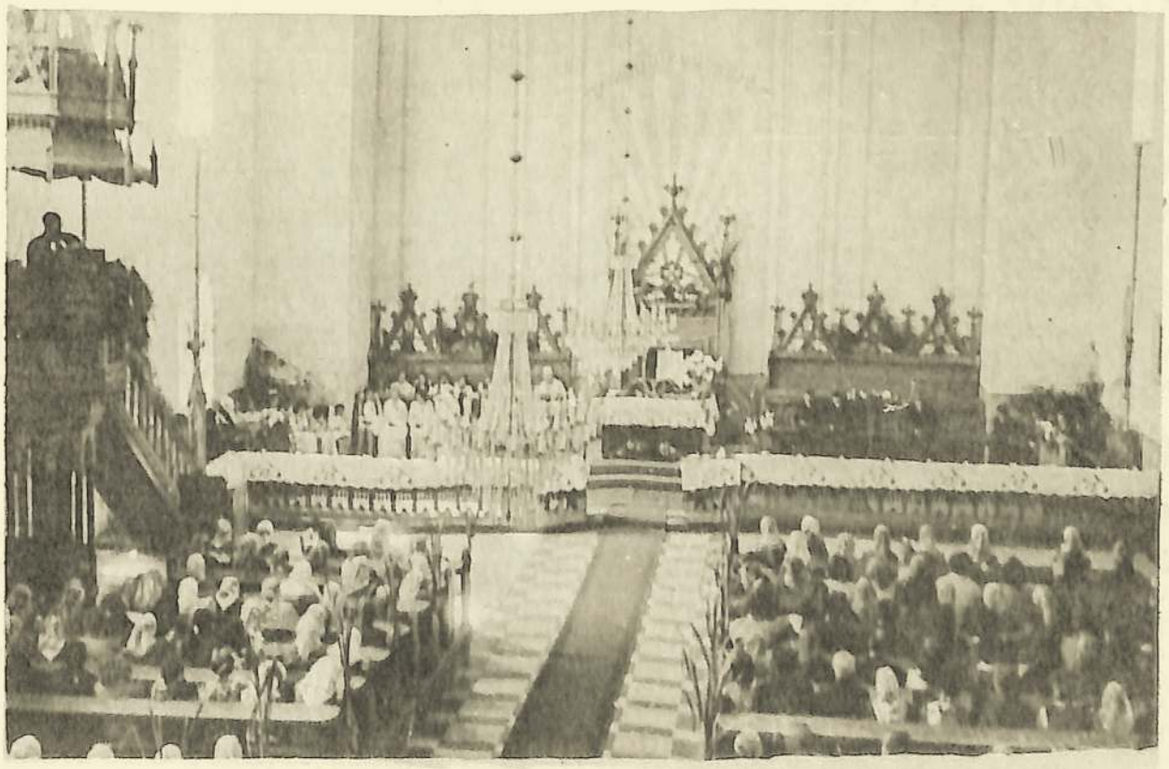

Konfirmacijos iškilmės Biržų reformatų bažnyčioje. Biržai, 1975. VII.6

IŠ CALIFORNIJOS PROTESTANTŲ GYVENIMO

Liet. Prot. S-ga 1975 m. vasario mėn. turėjo savo metinį susirinkimą V. ir E. Dovydaičių bute. Buvo išklausyti pr. metų veiklos pranešimai ir palikta ta pati valdyba su mažais pakeitimais. Susirinkime dalyvavo ir dr. A. Noremas, buvęs JAV atstovas Lietuvai. Jis buvo išrinktas S-gos garbės nariu.

Sąjunga nutarė pasiųsti "Mūsų Sparnams" ir "Svečiui" paremti po 10 dol. "Širdis Aukštyn"-kun. M. Preikšaičiui ir lietuvių jaunimo suvažiavimui paremti po 25 dol.

Vietos lietuvių ev. parapija, vadovaujama energingo kunigo M. Preikšaičio, 1975 m. rugpiūčio 31 dieną surengė I-sios Liuteronų bažnyčios salėje dr. P. Pamataičio ir jo žmonos išleistuves, kurie, išgyvenę Californijoje virš 25 m., išsikėlė į New Yorko valstiją pas savo vaikus. Po pamaldų, susirinkus visiems į salę, kurt. J. Kutra plačiau apžvelgė dr. Pamataičio veiklą Lietuvoje ir tremtyje. Jis aktyviai dalyvavo vietos organizacijų ir par-jos veikloje, buvo jų pirmininku, valdybos nariu ir pan. Po kavutės atsisveikino su išvykstančiais ir pasidalijo atsiminimais: dr. A. Noremas, kun. M. Preikšaitis, dr. M. ir A. Deveniai, H. Yčienė-Žiūrienė, H. Petkienė ir E. Balceris. Atskirai vietinės organizacijos buvo surengusios platesnį Pamataičių išleistuvių paminėjimą Taut. Namuose.

LOS ANGELES. Kurt. H. Yčienė-Žiūrienė persikėlė iš N. Mexicos į Los Angeles. Apsigyveno netoli savo dukters H. Petkienės. Ji dar džiaugiasi gera sveikata, atsilanko į parapijos ir vietinių organizacijų parengimus. Santa Monicoje gyvena jos sesuo dr. A. Šliūpaitė.

*) Kurt. A. Devenienė buvo sunegalavusi ir turėjo pasiduoti chirurgo operacijai. Operaciją sėkmingai pakėlė ir savo vyro ir sūnaus dr. A. M. Devenio priežiūroje greitai sustiprėjo. Sergančios motinos lankyti buvo atvykusi ir dukra D. Bobelienė.

Nors dar kiek ir negaluodama, 1975 m. lapkričio mėn. atskrido į Chicagą ir čia dalyvavo eilėje konferencijų, posėdžių ir pasitarimų.

*)Dr. Mykolo ir Alenos Devenių sūnus-dr. A. M. Devenis, ginekologas, atidarė savo kabinetą Long Beach, Californijoje. J. Ktr.

REFORMACIJOS ŠVENTĖ

Chicagos lietuvių reformatų par-ja Reformacijos šventę atšventė sekmadienį, 1975m. lapkričio 2 d. Šventės pamaldas pravedė suprnt.kun. P. Dilys, pasakydamas turiningą reformacijos tema pamokslą, iškeldamas reformacijos prasmę ir reikšmę. Laike pamaldų buvo paminėta 1975. IX. 30 mirusi kuratorė mokytoja Elzė Kregždaitė-Palšienė ir už ją pasimelsta.

Tolimesnis šventės minėjimas vyko par-jos salėje prie užkandžių ir kavutės, parūpintų Moterų D-jos kasininkės Aldonos Dagienės. Programą pravedė par-jos pirm.kurt. inž. Hermanas Pavilonis, pasveikindamas visus šventės dalyvius. Suprnt. kun. P. Dilys ir kurt.J. Kregždė papasakojo atsivežtus įspūdžius iš kelionės į New Yorką: apie lietuvių protestantų par-jos surengtą Reformacijos šventę, par-jos 24-rių metų gyvavimo sukaktį ir garbingų visuomenės veikėjų pagerbimą.

Viešnia, žymi visuomenės veikėja, Z. Juškevičienė gražiu žodžiu pasveikino šventės dalyvius, skatindama nenuleisti rankų kovoje už Lietuvos laisvę. Kurt. E. Gerulis pateikė savo įspūdžius įsigytus Floridoje. Jaukų minėjimą uždarė inž. kun. E. Fricke, sukalbėdamas maldą.

Bažnyčią ir vaišių stalus puošė rudens gėlės. Pobūvis pasižymėjo dalyvių gausumu ir praėjo jaukioje, pakilioje nuotaikoje. J. Kr.

CHICAGO. Zijono Ev. Liuteronų parapijos naujosios (atnaujintos) bažnyčios, esančios 9000 So. Menard Ave, Oak Lawn, IL, dedikacijos iškilmės įvyko 1975 m. birželio 22 d. Šios parapijos klebonas kun. J. Juozupaitis, baigdamas dedikacijos oficialiąją dalį, pabrėžė, kad dedikuojant šią bažnyčią, kartu dedikuojamas visas darbas, veikla ir krikščioniškas nusistatymas. Gražios ir girtinos yra Zijono liuteronų ne tik pastangos, įdėtos į pastato pertvarkymą, bet ir jų kultūriniai darbo vaisiai.

Zijono ev. liuteronų p-jos lietuviai yra uolūs ne tik savo darbe, bet jie yra ištikimi ir iš protėvių paveldėtai savai Tautai ir Bažnyčiai.

CHICAGO. Kurt. kompozitorius prof. Vladas Jakubėnas, New Yorko Vaižganto Kultūros klubo pakviestas, 1975 m. gruodžio 14 d., padarė pranešimą apie lietuvių muziką. Ta proga, gerbiant prelegentą prof. Jakubėną, buvo išpildyti kai kurie jo sukurti įvairaus žanro kūriniai. Apie Jakubėno kūrybą kalbėjo prof. Jer. Kačinskas iš Bostono.

V. VOKIETIJA. Annabergo rūmuose, Bad Godesberge prie Bonnos, 1975 m. gegužės 1-4 d. d. įvyko jaunimo ir meno mėgėjų suvažiavimas vysk. M. Valančiui ir M. K. Čiurlioniui pagerbti. Paskaitą apie dail. Čiurlionį skaitė Vasario 16 gimn. mkt. A. Krivickas, o apie jį, kaip muziką, referatą skaitė V. Odinienė. Apie vysk. Valančių kal-

bėjo dipl. bibliotekininkas A. Hermanas. Šalia paskaitų, koncertų ir pobūvių buvo suruošta ir didoka, įvairi paroda. Iš Vasario 16 gimn. dalyvavo 7 mokiniai su mkt. kun. Fr. Skėriu. Reportažas apie šį minėjimą yra patalpintas "Europos Lietuvyje", Londonas, 1975. VI. 24, Nr. 26.

MOTIEJUS KARAŠA-80 METŲ

Lietuvos kariuomenės pulkininkas M. Karaša gimė 1895 m. rugsėjo 10 d. Paberžių km. Biržų vls. ir aps., ūkininko reformato šeimoje. Tai buvo tie laikai, kada Lietuvoje buvo draudžiama lietuviška spauda. Jam teko lietuviškai mokytis slaptoje lietuviškoje mokykloje. Vėliau dirbo pašto tarnyboje Biržuos ir telegrafo-Šiauliuose. Iškilus I Pas. karui buvo pašauktas karo tarnybon, kur visą karo laiką dalyvavo fronte ir buvo kelis kart sužeistas. Kilus bolševikų revoliucijai-pateko Sibiran. Iš čia, po didelių sunkumų, pereidamas ČEKos kalėjimus, 1921 m. grįžo į Lietuvą kartu su Leonu Palkotu ir apsigyveno Kaune. Lietuvos karo tarnyboje pasiekė pulkininko laipsnį. Bolševikams okupavus Lietuvą, pasitraukė į Vakarus. Dabar gyvena JAV.

Jo paruošti atsiminimai yra platūs ir įdomūs, kurie bus spausdinami "Karyje".

Šiam garbingam kariui linkime geriausios sveikatos ir daug gražių, saulėtų dienų.

K. Klastauskas

TORONTO. Žymus skulptorius, dailininkas ir poetas Jokūbas Dagys, kuris iš savo meno sukurtų darbų yra išleidęs 1967 m. didelio formato skulptūrų albumą, 1975 m. gruodžio 16 d. atšventė 70 metų amžiaus garbingą sukaktį. Mūsų darbštųjį Bendradarbį nuoširdžiai sveikindami, linkime geriausios sveikatos, kūrybingos nuotaikos ir daug gražių, saulėtų dienų!

"M. Sp." Redakcija

BREMENAS. Visuomenės veikėjas, spaudos darbuotojas Fricas Šlenteris 1975 m. rugsėjo 3 d. atšventė 70 m. sukaktį.

Fr. Šlenteris gimė Šilgaliuose, Tilžės aps. Vidurinį mokslą baigė Tilžėje. Nuo 1923-1936 m. dirbo Klaipėdos miškų administracijoje, po to iki 1941 m.-muitinės tarnyboje. Dalyvavo Klaipėdos giedotojų d-joje, buvo renkamas į jaunimo "Santaros" centro vadovybę ir veikė Tautininkų S-goje. Nuo 1954-1959 m. buvo VKB Tarybos narys. Nuo 1948 m. yra Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios Tarybos nariu. Kurį laiką buvo "Svečio" redaktorius. Šiuo metu yra redakcijos ir administracijos narys.

Rašo straipsnius "Svečiui", "M. Sparnams" ir kt. liet. spaudai.

Nuošidžiai sveikiname bendradarbį, linkėdami tvirtos sveikatos, kūrybingos nuotaikos ir dieviškos palaimos.

"M. Sp." Redakcija

CHICAGO. Veros Šokoli 90 metų sukaktis buvo atšvęsta 1975 m. spalio 18 d. lietuvių ev. reformatų bažnyčios salėje, Chicagoje.

Trumpas pamaldas salėje atlaikė stačiatikių kunigas M. Šinn asistuojamas diakono J. Logvi-

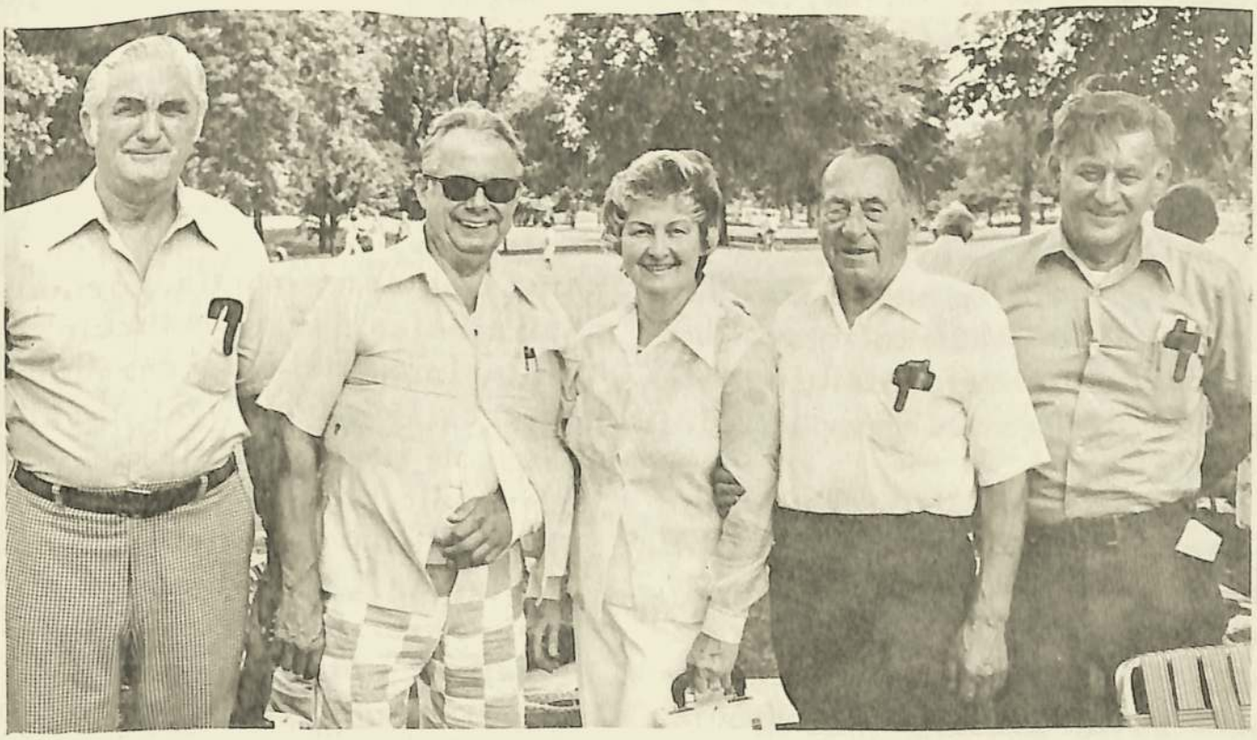

Vaizdai iš Chicagos Reformatų Moterų Draugijos surengto Marquette Parke pikniko, pasižymėjusio dalyvių gausumu. Antroje nuotraukoje (iš k. į d.): senesniosios kartos ateivis Petraitis, visuomenininkas solistas Algirdas Brazis, p. Brazienė, muzikas diplomatas Antanas Kalvaitis, visuomenės veikėjas Vytas Uznys. Chicago, 1975.VIII.3. Nuotr. M. Nagio

nenko. Po pamaldų sukaktuvininkės dukters dr. Ludmilos Finkelstein kviečiami svečiai susėdo prie gėlėmis papuoštų stalų vaišėms. Visą pobūvį, praėjusį išimtinai linksmoje ir malonioje nuotaikoje, galima pavadinti "ekumeniniu ir tarptautiniu". Prie garbės stalo, kartu su džiaugsmingai besišypsančia V. Šokoli ir jos gi-

minėmis, sėdėjo kunigai: liuteronas A. Rautenšilds, stačiatikis M. Šinn, reformatai suprnt. S. Neimanas ir P. Dilys. Svečių tarpe buvo latvių, rusų, ukrainiečių, gruzinų, italas, vengrė ir gražus būrelis lietuvių.

Vaišėms pasibaigus suprnt. S. Neimanas sukalbėjo maldą. Po vaišių suprnt. P. Dilys rusų ir anglų kalbomis perskaitė V. Šokoli biografiją. Jos gyvenimas toli gražu nebuvo lengvas, bet gilus tikėjimas padėdavo nugalėti sunkumus. Nuoširdžiais žodžiais sveikino suprnt. S. Neimanas. Olga Jakubėnienė padeklamavo V. Šokoli skirtą eilėraštį. Buvusi operos solistė N. Gedivani padainavo iš "Traviatos" ariją "Pakelkim taures..." Maloni staigmena buvo M. Marzullo ir jos draugės meniškai atliktas rusų šokis. Sukaktuvininkė buvo svečių gausiai apdovanota. Nors ir būdama stačiatikių tikėjimo, V. Šokoli gana dažnai dalyvauja reformatų pamaldose. H. D.

PATIKSLINIMAS

Skaičiau su įdomumu kurt. H. Pavilonio strapsnį "Lietuvos Ev. Reformatų Tremties Bažnyčia" "M. Sp." 38 Nr. Stebėjausi autoriaus gera atmintimi. Pastebėjau vieną klaidelę. Ten rašoma, kad jų - Liet. Protestantų Sąjungos ir naujai suorganizuotų parapijų pastangomis buvo suteikta galimybė man ir kitiems pasiekti JAV krantus. Visai nenorėdamas paneigti Liet. Protestantų S-gos ir kt. nuopelnų, turiu pasakyti, kad man sudarė "affidavitus" ir apmokėjo kelionę mano a. a. brolis Petras tuo metu gyvenęs Rockforde, Ill. Tuo būdu galėjau su žmona atvykti į JAV 1947 m., kaip imigrantas Lietuvos kvota. Jonas Kutra

DĖL J. TATORIO "NUSISKUNDIMŲ"

("M. Sp." Nr. 38, psl. 78-79)

Taip jau priimta, kad apie mirusius atsiliepiama teigiamai, arba nieko. Tokia pažiūra būtų toleruotina, jei teisinant velionį nebūtų mestas "šešėlis" ant likusių jo šeimos narių.

Velionis, po ilgo (apie 6 metus) gydymosi nuo sunkios ligos, išimtas iš ligoninės, pats pasiūlė skyrybas. Po skyrybų jis nebuvo nuo savo vaikų nušalintas ir vienišu gyvenimu negyveno. Kartu su juo (viename bute, jo įsigytame name) gyveno sūnus Algis su savo žmona. Tą tragiškąjį vakarą velionis buvo užėjęs pas sūnų ir, kaip kiekvieną kartą, normaliai pasikalbėjęs, išėjo, nesukėlęs jokio įtarimo. Tokia liga sergančius nuo tragiško žygio gal tegalėtų apsaugoti tik nuolatinis kiekvieno jo žingsnio kūnsargis.

Velionis buvo buvusios žmonos kviečiamas į jos sukurtą šeimą ir toje šeimoje dažnokai lankėsi. Jo vaikai, motinos rūpesčiu, visi baigė H. School. Algis, baigęs College ir sukūręs šeimą, tarnauja. Duktė Dalia tarnaudama tęsia tolimesnes studijas universitete. Nusiskundimas, kad jo vaikai, neva, nenorėję pasinaudoti jo siūloma paslauga baigti aukštesnius mokslus, prasilenkia su tiesa.

J. Kr.

SKAITYTOJŲ ŽODIS

V. VOKIETIJA. "Visada pasi-

džiaugiu gavęs naują "Mūsų Sparnų" žurnalą. Tikrai gražiai jis leidžiamas ir savo giliu turiniu, ir puikia išvaizda patraukia skaitytojo akį ir širdį". Jūsų A. K.

CANADA. Gerb. Tamsta. Siunčiu mažą auką "Mūsų Sparnams". Gera žinoti, kad šiek tiek lietuvių nėra atsidavę Romos Bažnyčios kultui ir turi kitokių įsitikinimų. Aš žinau apie reformatus tiktai skaitydamas prancūsų hugenotų istoriją; stebėjaus jų stipria valia ir pasiryžimu kovoti. Gera žinoti, kad yra Kalvino pasekėjų ir Lietuvoje. Kuo geriausios sėkmės! Su pagarba R. K.

CANADA. "Aš labai džiaugiuos, kad Jūs taip labai aukštai pastatėte-iškėlėte "Mūsų Sparnų" vertę - jų vardą, ko seniau nebuvo. Linkiu ir toliau taip pavyzdingai ir sėkmingai darbuotis". P. K.

CORBY, NORTHANTS. Mielas biržieti. Prieš kelias dienas gavau "Mūsų Sparnus" Nr. 38. Žurnalo laukiu ir su malonumu skaitau, nes jame ką nors naujo sužinau apie Biržus, jo apylinkę ir nemažai randu žinių apie pažįstamus žmones bei jų likimą. Pažįstamų turėjau daug. Septynis rudenius teko važinėti apie Biržus kuliant javus

Šiame numeryje radau žinutę apie Jokūbą Januševičių. Jis buvo vedęs ne Pipinytę, bet Nastopkaitę. Jos tėvas gyveno Biržuose, Malūno g-je, kur buvo Jansono malūnas. J. Januševičius ten gyveno, kai dirbo banke. Jis buvo kilęs iš Karališkių km., bet gyveno buv. Starkonių dvare. Ten turėjo nemažą, gražų ūkį. Žemė buvo nudrenuota. Dabar jo ūkio vietoje yra miško sandėlis. Visos jo trobos nugriautos. Aš jam iškuldavau javus. Jis man kartą kalbėjo: "Kai grįš "išvaduotojai", tai mes abu, šeimas palikę, bėgsime į Lenkiją". Tačiau, kai atėjo laikas bėgti, aš nuėjau pas jį į banką, tai jis atsisakė.

Klausučių km. yra užveistas sodas 600 ha dydžio. Iš to sodo kasmet surenka apie 2000 tonų obuolių. Ant Ašmenos upelio kranto yra pastatytas konservų fabrikas. Iš obuolių ne tik spaudžiamos sultys, bet gaminamas ir vynas. Čia yra statoma didelė katilinė, kuri apšildys visus gyvenamus namus. Iš medelyno žmonės keliasi į gyvenvietę Klausučiuose, kur už kelių metų bus apie 2000 gyventojų. Apie Klausučius ir medelyną visi keliai yra asfaltuoti.

Šiame numeryje radau foto Halinos Korsakienės. Ji yra duktė buv. veter. gydytojo Nastopkos. Nastopkos, kai užėjo komunistai, savo ūkį, kuris buvo Rinkuškių km., tuoj atidavė žemės fondui, -komunistinei valdžiai. Kai vokiečiai atėjo, jie savo žemės nebeatgavo.

J. P.

PADĖKA

Didžiai gerb. kun. Neimanai,

Randu reikalo pareikšti Jums ir p. Neimanienei mano gilią ir nuoširdžią padėką už suruoštą mano 80 metų jubiliejaus minėjimą.

Mudu su žmona buvome nustebinti tokiu nuoširdumu, parodytu mums minėjimo metu.

Visiems rengėjams, o ypatingai šeimininkėms, už puikų banketą mūsų nuoširdus ir gilus ačiū!

Jus visuomet giliai gerbią

Bronė ir Antanas Kalvaičiai

NUO 1975 M. BIRŽELIO 1 D. IKI 1975 M. GRUODŽIO 1 D. GAUTOS "MŪSŲ SPARNAMS" AUKOS

A. Šernas, Australija-62. 65 dol.; dr. M. Devenis, Santa Monica, J. Jokubonis, Chicago, J. Suvis, Chatham ir dr. X iš IL-po 50 dol.; H. ir A. Pavilonis, Ingleside-30 dol.; V. Karosas, Cicero, dr. J. Kregždė, Los Alamitas, E. Tunkūnas, Gardner ir dr. P. Tunkūnas, Chicago - po 25 dol.; P. Kuginys, Omaha ir J. Šilimas, Dorchester-po 20 dol.; kun. P. Dilys, Chicago-15 dol.; J. Šeštokas, Australija-13.40 dol.; F. Johnson, W. Germany-12.50 dol.

Po 10 dol.:

O. Šlepavičienė ir P. Mekas-iš Cape Code; P. Gudelis ir Fr. Skėrys-iš W. Germany; M. Tamulėnas, W. Palm Beach; O. Dubra ir J. Dagys-iš Rockford; M. Pesienė, Fairfield; M. Tamulėnas, Racine; A. Švalbonienė, Rich Hills; V. Šniuolienė, Dorchester; E. Klybienė, N. York; J. Kutra, S. Monica; A. Kuolas, Toronto; G. Josuweith, A. Sedaitis, L. Kairys, J. Borchertas, E. Gudaitienė, M. Preikšaitienė, H. Kuzienė, Z. Jablonskienė, A. Lingaitis-visi iš Chicagos.

Po 6 dol.:

P. Kezelis, Australija-6. 30 dol.; V. Mieželis, Phoenix; A. Pilmonas, Chicago.

Po 5 dol.:

R. Keturka, O. Beresnevičienė, J. Kasakaitis, E. Ulickienė-iš Canados; K. Grünthal, W. Germany; St. Palšis, Oak Brook; P. Kutra, Cheltenham; V. Šarkienė, Detroit; W. Sherksnis, Gardner; J. B. Bernstein, Jamaica; E. Varekojis, St. Petersburgh; M. Kiršonas, M. Chesna, J. Pauperas-iš Californijos; O. Dagienė, St. Louis; D. Kregždienė, Cincinnati; P. Šernas, Rockford; E. Gerulis, O. Tilindienė, M. Nordėnas, M. Nagys, dr. A. Trakienė, A. Uznienė, P. Kezelis, S. Dagys, E. Pušneraitienė, E. Balcerienė, P. Vaitaitienė, J. Variakojis, V. Mituzienė, O. Paulikienė, E. Šleiterienė, P. Lampsatienė, I. Barmienė, L. Leipienė, A. Palaitis, A. Šilgalis, H. Pankienė, R. Gecevičienė, V. Puodžius, J. Lengvinas-visi iš Chicagos.

Po 3 dol.:

E. Lukoschaitis, W. Germany-3.79 dol.; P. Devenis, Calgary; V. Girdauskas, O. Kasperaitienė, E. Hermanas, p. Orintienė, H. Malonė, M. Naujokienė, J. Žemaitaitis, U. Padagienė, A. Held, M. Nauburienė, M. Panaras, J. Petraitis, Z. Dalibogienė, -visi iš Chicagos.

Po 2 dol.:

G. Lekšas, Chicago-2. 50 dol.; P. Narvydas, Maspeth; J. Bigelis, E. Šulaitis-Cicero; M. Kleinienė, St. Martinkus, H. Drejerienė, M. Guobužienė, E. Panavienė, I. Simaitienė, M. Pauperienė, M. Bundelis, I. Kasperaitienė, H. Vygantienė, M. Idzelienė, A. Vėlienė, S. Galvičius, E. Kuraitis, D. Žukauskienė, A. Vėlius, M. Bakšienė, E. Kaminskienė, O. Janušauskienė, J. Skvirblys, M. Meyerienė, E. Noreikienė, A. Jukневičienė, N. Žibas, J. Galinaitis, P. Kleinaitis, L. Klimienė, V. Noreika-visi iš Chicagos.

Po 1 dol.:

J. Kasiulaitis, L. Liubertienė, A. Galinauskienė ir B. Srugienė-visi iš Chicagos.

Užsienio valiuta:
Senj. A. Keleris, W. Germany-DM 50.00; J. Pipynė, England-1 Svaras.

* * *

Per "M. Sp." atstovą Canadoje gautos aukos už Nr. 37:

Po 10 dol.: E. Jankus.

Po 6 dol.: O. Delkus.

Po 5 dol.:
J. Dambaras, S. Adomavičienė, J. Paulikaitis, M. Jankus.

Po 4 dol.: K. Kregždė.

Po 3 dol.:
A. Langas, G. Jocas, E. Jankutė.

Po 2 dol.: J. Prekšaitis.

Dėl Canados paštininkų streiko iš p. K. Kregždės negavome jokių sąrašų už Nr. 38. Gavę-talpinsime vėliau.

REMKIME EVANGELIŠKĄJĄ SPAUDĄ

Mieli skaitytojai! Tik Jūsų duosnių aukų dėka ir bendradarbių pasišventimu žurnalas pajėgia tobulėti, gyventi ir skelbti evangeliškąją tiesą. Tikime, kad ir toliau galėsime sulaukti Jūsų paramos, kuri įgalins mus tesėti užsibrėžtus uždavinius. Nuoširdus ačiū Jums!

Jeigu nerastumėte savo pavardės aukų sąraše, prašome susisiekti su administracija:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond Str.
Chicago, Ill. 60629

Phone: PR 6-3140

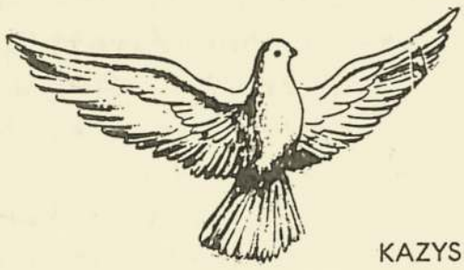

K. J. MACKE REALTY CO.
Established in 1924

Complete Insurance Services

KAZYS J. MACKE

2549 WEST 71st STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60629

Come under our wing

It's a good feeling when you have all the protection and all of the many services of Standard Federal Savings, one of Chicagoland's largest, most secure financial institutions. We're over $215,000,000 strong.

We're spreading our wings, too, with a new full-service office in Downers Grove, as well as our Home Office in Chicago.

Come in to either office, or give us a call. We'd like to help you spread *your* wings.

STANDARD FEDERAL SAVINGS

Downers Grove Branch
5100 Forest Avenue
Downers Grove, Illinois 60515
963-1140

Home Office
4192 Archer Avenue
(At Sacramento)
Chicago, Illinois 60632
847-1140

EQUAL HOUSING LENDER

FSLIC

CHICAGO SAVINGS & LOAN ASSOCIATION

CSL

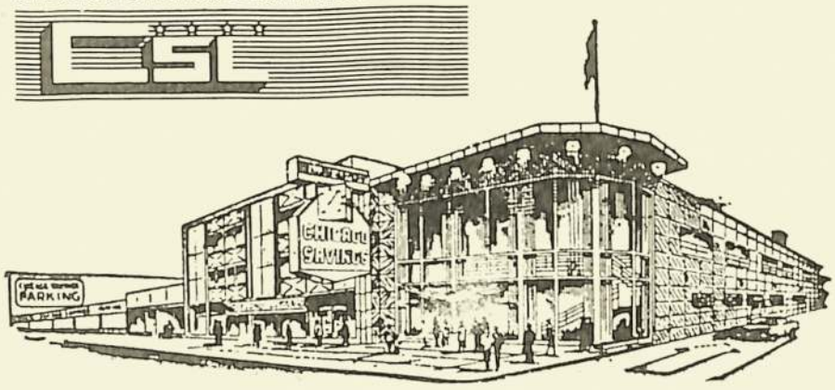

MEMBER
FSLIC
Federal Savings & Loan Insurance Corp.
Your Savings Insured to $40,000

EQUAL HOUSING LENDER

5 1/2 % TO 7 3/4 %

MRS. PHILOMENA PAKEL, President

MAIN OFFICE:
6245 SOUTH WESTERN AVE.
CHICAGO, ILLINOIS 60636

TEL. GR 6 - 7575

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION

5 1/4 % Passbook Savings. All accounts compounded daily — paid quarterly.

7 1/2 % 4 Years Savings Certificate (Minimum $5,000).

TWO LOCATIONS

4040 Archer Ave.
CHICAGO, ILL. 60632
• Phone 254-4470

8929 S. Harlem Ave.
BRIDGEVIEW, ILL. 60455
• Phone 598-9400

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION
SAFETY OF YOUR SAVINGS
INSURED
UP TO $20,000

All Savings Insured to $20,000.00

FEDERAL HOME LOAN BANK SYSTEM
MEMBER

Frank Zogas PRESIDENT

PETKUS

LAIDOJIMO ĮSTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO

2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS

1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2100-9

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS